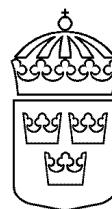

Riksdagens protokoll 1999/2000:40

Måndagen den 6 december

Kl. 10.00 – 16.55

Protokoll
1999/2000:40

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 29 och 30 november.

2 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1999/2000:29 till näringsutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förlängas till fredagen den 21 januari 2000.

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1999/2000:AU1

4 § Utrikesförvaltning och internationell samverkan

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU1
Utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan
(prop. 1999/2000:1 delvis).

*Utrikesförvaltning och
internationell
samverkan*

Anf. 1 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Vi ska nu debattera utrikesutskottets betänkande om utrikesförvaltning och internationell samverkan. Låt mig först yrka bifall till reservation 1. Det är en reservation som handlar om vikten av att ha en översyn av UD:s utlandsorganisation. Utrikesdepartementet har nu gjort en ordentlig översyn och omorganisation på hemmaplan. Nu är tiden kommen att också göra en motsvarande och ganska ordentlig översyn av utlandsrepresentationen inom Utrikesdepartementet.

Vi menar att Sverige, och inte minst riksdagen, måste se över de principer som gäller för utrikesrepresentationen. I princip bör Sverige vara representerat i hela Europa. Vi har sedan länge förespråkade att Sverige borde ha en ambassad i Minsk i Vitryssland. Det är ett nära grannland och dessutom ett grannland som har stora bekymmer. Det är snarast på väg mot en allt hårdare diktatur. Därmed skiljer det sig från övriga länder i Central- och Östeuropa som faktiskt rör sig mot demokrati. I de flesta fall har de t.o.m. nått demokrati och snarast konsoliderat den.

Vi menar också att det i en alltmer globaliserad värld, en värld där de olika kontinenterna kommer varandra närmare, finns anledning för Sverige att förstärka sin utlandsrepresentation också utanför Europa. Vi har en gång i tiden varit mycket irriterade över att Sverige lade ned sin ambassad i Wellington i Nya Zeeland. Vi menar att den ska återupprättas.

Men det handlar inte bara om det. Sverige kan behöva en förstärkt representation i många u-länder och länder som nu växer fram som viktiga. Vi anslår också 50 miljoner kronor mer för att kunna möjliggöra högre ambitioner när det gäller utlandsrepresentationen.

Fru talman! Låt mig sedan gå över till en del av detta. Det gäller främjandeverksamheten, eller i klartext exportfrämjandeverksamheten. Det är en verksamhet som vi specifikt behöver se över. Inte minst erfarenheten från det senaste besöket i Sydafrika visar hur viktigt det är att Sverige har en medveten och genomtänkt politik när det gäller exportfrämjande verksamhet. Det är ingenting som ska smyggas in vid sidan av annat. Det ska inte finansieras via biståndsmedel. Det ska vara en rak och öppen verksamhet. Den är viktig och riktig att ha, men den ska ske på klara premisser. Vi behöver verkligen se över denna verksamhet för att få en förstärkning och en renodling av den exportfrämjande verksamheten.

Biståndsmedel ska gå till fattigdomsutrotning och inte till andra saker. De får inte användas som något slags fickpengar i statsförvaltningen.

Vi har ytterligare ett förslag som gäller en besparing på 9 miljoner kronor. Det är en gammal bekant. Vi menar att det är viktigt att värna de fria och frivilliga organisationernas oberoende. Därför vill vi avskaffa det speciella bidrag som finns inom UD för en del organisationer. Detta är en viktig principfråga. Det kan kanske tyckas att det inte handlar om så mycket pengar, men principen är viktig. Vi måste nämligen värna NGO:er, *non-governmental organizations*. De bygger helt och hållet på att man inte ska vara beroende av statsmakterna. Detta är ett stort bekymmer på många håll i världen. Dessa organisationer tenderar ibland att bli alltför beroende av statsmakten, och därmed tappar de sitt oberoende och sin roll som granskare av den offentliga makten.

Vi har också ett förslag som gäller att flytta det fredsfrämjande anslaget och sammanföra det som finns inom UD med det som finns på Försvarsdepartementets område. Vi menar att det är klokt att ha ett samlat anslag för all fredsfrämjande verksamhet. Det bör dessutom finnas en bättre beslutsmekanism bakom detta så vi inte hamnar i sådana pinsamheter som vi gjorde i somras när vi skulle skicka den svenska styrkan till Kosovo. Där gjorde svårigheterna att finna en finansiering att Sverige kom bland de sista länderna. Det är möjligt att vi var det sista land som anlände med sina fredsfrämjande styrkor till Kosovo. Det var inte en upplyftande syn. Vi måste ha en ordning som gör att vi kan fatta beslut i frågor som är av central betydelse för internationell fred och säkerhet.

Fru talman! Detta betänkande handlar också om internationell samverkan och internationella organisationer. Jag vill avslutningsvis ta upp en fråga som är väldigt central och väldigt aktuell. Det gäller den internationella handeln och världshandelsorganisationen WTO. I nästa omgång ska biståndet debatteras. Bistånd är förvisso viktigt, även om det kanske är en mindre andel av de externa inkomster u-länderna får. Det motsvarar kanske 3–4 %.

Den stora och viktiga frågan för u-ländernas utveckling är handeln. Det är handeln som ger u-länderna den stora volymen intäkter. Därför är också handelsvillkoren i världen så oerhört viktiga. Vi har sett en glädjande utveckling under 1990-talet där många länder minskat sina tullskydd. Protektionismen har minskat i ganska betydande omfattning. Kina, Indien och Brasilien har minskat sina genomsnittliga tullar från 50 % till 20 %. Över halva u-världens befolkning bor i dessa tre länder.

Vi har lång erfarenhet av protektionism, vi har ju själva erfarenhet från 1930-talet när protektionismen mer eller mindre massakrerade Europas ekonomier. Vi har sett den under lång tid under efterkrigstiden i Latinamerika, Afrika, arabvärlden, Indien, Kina och hela socialistblocket. Denna protektionism är på väg att vika. Därför var det så viktigt att ta ett ytterligare steg i frigörelsen av den internationella handeln vid det WTO-möte som var i Seattle. Det skulle ju vara inledningen på denna millennierunda som EU tagit initiativet till.

Den här liberaliseringen är viktigast för de fattigaste länderna. Därför blev det en stor besvikelse att man vid sitt första möte inte kunde komma fram till en mer ordentlig slutsats om det fortsatta arbetet på handelns område.

Dagens Nyheter hade rubriken "Vänstern vann, de fattiga förlorade". Jag tror att det är en ganska korrekt beskrivning av vad som skedde i Seattle. Det som vi alla fruktade hände. I Seattle spreds föreställningen om att det handlade om att införa sanktioner mot u-länder. Om det blev u-ländernas uppfattning att den rika världens syfte bakom alla vackra ord är att införa sanktioner mot u-länderna, är det naturligt att hela WTO-rundan blev ett fiasko. Det får naturligtvis inte vara så att man använder en frihandelsrunda för att i slutändan hitta mekanismer och motiv till varför man ska skära ned på importen från u-länderna.

Man får också säga att det var ett fel från svensk sida. Den svenska regeringen valde inom EU, det är ju EU som är aktören i detta, att gå de protektionistiska krafterna till mötes. Vi moderater kritiserade detta, men det blev likväl EU:s position att ta ett steg i riktning att möta de protektionistiska krafter som man visste låg bakom kraven på att föra in arbetsvillkor och miljöfrågor i förhandlingarna. Syftet var ju inte att underlätta handeln utan att finna motiv för att skära ned handeln med u-länderna. Det visade sig ju mycket riktigt att det blev resultatet. Vi vet ju att den amerikanska vänstern och den amerikanska fackföreningsrörelsen är starkt protektionistiska och motverkat praktiskt taget alla försök att liberalisera handeln alltifrån NAFTA till tidigare handelsomgångar.

Därför var det fel strategi från EU. EU borde för övrigt självt ha kunnat komma med ett bättre bud till u-länderna, inte minst vad gäller att liberalisera importen både från de fattigaste länderna och i fråga om jordbruket.

Prot.
1999/2000:40
6 december

*Utrikesförvaltning och
internationell
samverkan*

Fru talman! Det finns därför anledning att betona hur viktigt det är att vi har internationella organisationer som fungerar och vars syften medlemsländerna faktiskt sluter upp bakom. Så har inte skett i Seattle de senaste dagarna, och det är bara att beklaga.

Anf. 2 TALMANNEN:

Jag får meddela att på grund av tekniskt fel finns det ingen talarlista på skärmen. Vi arbetar med att lösa problemet och hoppas att det löser sig snart.

Anf. 3 VIOLA FURUBJELKE (s):

Fru talman! Det utgiftsområde vi i dag ska debattera heter A1, utrikesförvaltning och internationell samverkan, och det är alltså utgiftsområde 5.

Det finns ytterligare ett förvaltningsanslag i statsbudgeten, och det heter C1. Förvaltningsanslaget A1 rymmer förvaltningsutgifterna för UD och de 103 ambassaderna runt om i världen, våra 400 honorärkonsulat och våra 2 400 anställda på dessa myndigheter. Av dessa 2 400 anställda är 1 000 lokalanställda.

Vidare rymmer utgiftsområdet vissa bidrag till internationella organisationer. Det är Nordiska rådet, FN, Europarådet, OSSE m.fl. Utifrån det här anslagsområdet finansieras också den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken i EU, GUSP. Det rymmer information om Sverige i utlandet och vissa nedrustnings- och säkerhetspolitiska frågor, samt en del andra övriga utrikespolitiska frågor, såsom t.ex. strategisk exportkontroll och EU-information.

Det är knappt 3 miljarder kronor vi talar om för allt detta. Jag menar att vi har en oerhört effektiv utrikesförvaltning och att den är slimmad. Det finns en motion som behandlas i betänkandet som går ut på att man ytterligare ska skära ned i utrikesförvaltningens utgifter och framför allt på ambassaderna. Man ska på våra ambassader runt om i världen inte leva under andra omständigheter än de som råder i de länder man har att verka i. Motionen är enskild, men utrikesutskottet har avslagit den och motiverar detta med den väldigt utgiftsslimmade organisation som utrikesförvaltningen i dag utgör.

Jag sade inledningsvis att det finns två förvaltningsanslag, C1 och A1. Det ligger i dag ett vilande förslag om en sammanslagning av dessa båda förvaltningsanslag, dvs. utgiftsområde 5, A1-anslaget, skulle föras ihop med Regeringskansliet, C1.

Vi resonerar kring det i betänkandet. Vi erinrar om att vi redan tidigare har påtalat betydande svårigheter med en sådan sammanslagning. Den ska verkställas enligt planerna våren år 2002. Senast i vårbudgeten år 2001 skulle man kunna få ett sådant förslag.

Men redan i det här betänkandet – liksom vi har gjort tidigare – skriver vi i utskottet att vi visst ser att det kan finnas samordningsvinster att göra och att vi tycker att det är viktigt och angeläget att effektivisera så långt det går. Men det får inte gå ut över utrikesverksamheten.

Redan i dag har man gjort vissa samordningsvinster vad gäller biblioteksverksamheten. Översättarservicen från UD gäller nu hela Regeringskansliet. Man har även en språkutbildning som alla får del av.

Men att slå ihop de här båda anslagen när det gäller utlandsverksamheten menar vi skulle betyda att vi här i riksdagen skulle få stora svårigheter att hantera de här frågorna. Det innebär att budgeten och pengarna skulle behandlas i ett utskott, medan utrikesutskottet fortfarande skulle ha att hantera policy- och sakfrågorna.

Det kan aldrig vara en bra ordning. Det ligger oerhört mycket utrikespolitik t.ex. i var, hur och när man etablerar ambassader. Det är en signalverkan i resursallokeringen som vi inte kan förbise. Därför har vi återigen skrivit om hur vi ser på frågan i hopp om att regeringen ska ta intryck och avstå från att slå ihop de båda anslagen.

Det här betänkandet rymmer bara tre reservationer och ett par särskilda yttranden. Det finns en betydande enighet om att vi har en god utrikesförvaltning. Men det finns några skiljelinjer som Göran Lennmarker var inne på i sitt anförande och som jag ytterligare ska kommentera.

Mellan moderaterna och övriga går en skiljelinje när det gäller synen på Sidas verksamhet. Man anser att Utrikesdepartementet ska ta över bistandsverksamheten i större omfattning och att en del av utrikesverksamheten också ska lokaliseras till Afrika. I princip skulle UD syssla med allting som handlar om planering, uppföljning och kontroll, och verksamheten på fältet skulle utlokaliseras till fältet. Det här är en nedmontering av Sida som vi övriga kraftfullt tillbakavisar.

En annan skiljelinje är att man inte anser att ambassaderna främjar svenskt näringsliv tillräckligt kraftfullt. Det finns säkert mycket mer att göra, och man kan säkert förbättra verksamheten. Men väldigt mycket har gjorts. På främjandegraden har man satt i gång utredningar som handlar om att samordna verksamheten vad gäller alla de aktörer som finns. Exportrådet kommer kanske att få en samordnande roll. Man gör en preliminär utvärdering av Invest in Sweden och dess verksamhet.

I övrigt när det gäller personalrekrytering – vilket moderaterna också är missnöjda med – presenterades en utredning i höstas. Den handlar just om rekrytering, kompetensutveckling och karriärvägar inom UD. Därmed anser vi för vår del att en hel del är gjort men att man fortlöpande inom verksamhetsplaneringen kan se över de här frågorna. Jag skulle vilja fråga Göran Lennmarker om han kan ge några exempel på att ambassaderna har misskött detta. Vilket land, vilken ambassad, ska i första hand få del av den här kritiken?

En tredje skiljelinje är att moderaterna – som Göran Lennmarker här också anförde – inte anser att anslaget D2 ska få finnas kvar. Anslaget D2 går till enskilda organisationer för deras verksamhet på det fredsfrämjande och nedrustningsfrämjande området.

Många viktiga insatser görs av NGO:er i det här sammanhanget. Det handlar om att ge en folklig kunskap, en bred kunskap, i skolor och ute i samhället om FN och om fredsfrämjande insatser för att, inte minst nu när vi vill satsa på det konfliktförebyggande arbetet, i större utsträckning och mer systematiskt sälja in sådana frågor. Vi tycker att det är viktigt att det finns en möjlighet att ansöka om medel för de här viktiga projekten. De här organisationerna skulle aldrig klara av att ha en sådan verksamhet om inte regeringen sköt till medel.

Man tycker att det är lite underligt eftersom moderaterna ju inte har några som helst synpunkter på de pengar som på samma vis ges till EU-information. 125 enskilda organisationer fick fördelade projektmedel för

Prot.
1999/2000:40
6 december

*Utrikesförvaltning och
internationell
samverkan*

att informera om och främja kunskapen om EU under det gångna året. Det är väl precis en parallell till anslaget D2, men inom ett annat område.

Jag undrar därför om det bara är ett uttryck för att moderaterna egentligen inte tycker att freds- och nedrustningsarbete är särskilt viktigt, i alla fall inte lika viktigt som EU-information. Vi tycker att bådaderna är viktiga, och vi anser att anslaget D2 ska vara kvar.

Marianne Andersson, som skulle ha deltagit i den här debatten, är inte här, och jag ska inte gå in i polemik med henne. Jag hade hoppats att få ett motiv till Centerns reservation för en minskning med 82 miljoner kronor av anslaget på det här utgiftsområdet. I motionen ges inte några som helst motiv till detta. Vi har inte heller under beredningen i utskottet fått några som helst motiv för minskningen. Jag hade hoppats att den här debatten möjligen skulle klargöra varför man vill undandra sammanlagt 82 miljoner kronor. Det är möjligt att Marianne Andersson, om hon kommer hit senare, kan ge ett svar på de här frågorna.

Slutligen, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 4 TALMANNEN:

Jag vill informera om att Marianne Andersson har drabbats av efterverkningarna av stormen i Sydsverige och sitter fast i trafiken. Det var hennes avsikt att delta i debatten, och jag hoppas att hon kommer hit.

Anf. 5 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Huvudpoängen i vår reservation är nödvändigheten av en översyn av Utrikesdepartementets utlandsrepresentation. Vi menar att det vore klokt att ha en mer samlad syn på detta och att lägga fast principerna för var Sverige ska vara och inte ska vara representerat och för hur verksamheten ska bedrivas. Detta behöver man göra med jämna mellanrum, och efter den översyn som har gjorts av UD på hemmaplan är tiden för att göra detta kommen, särskilt som vi nu har fem års erfarenhet av EU-medlemskap och vad det har inneburit för svensk utrikesrepresentation av olika slag.

I detta ingår att också göra en översyn av främjandeverksamheten. Vi menar att den inte ska vara ett lappverk utan tvärtom en mycket medveten verksamhet. Jag använde den nyligen genomförda Sydafrikaresan som ett exempel på hur man inte ska förfara. Det kan inte vara meningen att främjandeverksamhet ska bekostas med biståndspengar, som har ett helt annat syfte, nämligen att utrota fattigdom, för främjande av svenska intressen av kommersiell art utomlands. Det är viktigt att det görs, men det ska ske på ett snyggt och propert sätt, i enlighet med en policy som vi alla kan stå bakom.

Jag får slutligen beträffande Sidas verksamhet säga att den kommer att beröras av Bertil Persson i nästa debatt, som ju handlar om biståndsverksamheten. Låt mig här bara säga så mycket att vi tror att det är viktigt att utvecklingsverksamhet på biståndsområdet ska bedrivas i den miljö som det handlar om, inte i ett i-land utan i ett u-land. Det är huvudmotivet bakom det hela. Men Bertil Persson kommer som sagt senare att utveckla detta.

Jag skulle slutligen vilja fråga Viola Furubjelke om våra synpunkter på Minsk och Wellington. Det vore intressant att höra utskottets ordför-

rande utveckla varför vi inte nu ska se till att vara representerade på två viktiga ställen – det finns säkert också fler – där Sverige i dag lyser med sin frånvaro.

Prot.
1999/2000:40
6 december

Anf. 6 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Göran Lennmarker undvek nogsamt att svara på den fråga som jag ställde. I vilken del av verksamheten känner moderaterna att den här kritiken är berättigad? Det pågår utredningar och det har beslutats om direktiv för en översyn och en viss samordning av främjandeverksamheten, men jag har inte under min tid hört någon företagare eller någon annan från näringslivet klaga på den svenska utlandsrepresentationen eller på hur främjandefrågorna har skötts.

Jag skulle gärna vilja veta lite mer konkret, Göran Lennmarker, var den här kritiken består. Vilka företag och vilka branscher är missgynnade, och i vilka delar av världen finns de ambassader som man har riktat kritik emot?

När det sedan gäller ambassader i Wellington och Minsk skriver vi beträffande Minsk att vi också från utskottsmajoritetens sida anser att en direkt representation i Minsk skulle vara att föredra. Vi anser också att man ska etablera en sådan där så snart det bara är möjligt. Men situationen i Vitryssland är i dag, som Göran Lennmarker vet, sådan att det är mycket svårt att nu upprätta en ambassad där. Den signal som utskottet ger är dock mycket tydlig: Vi anser att en sådan ska inrättas så snart det bara är möjligt.

När det å andra sidan gäller Wellington föregicks ställningstagandet av en mycket noggrann utredning, och vi har skrivit om detta i många betänkanden. Vi tycker att det fungerar bra med en sidoackreditering från Canberra.

Anf. 7 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! När det gäller utlandsrepresentationen är vår grundläggande synpunkt just att denna är mycket viktig. Den innehåller, precis som Viola Furubjelke framhöll, betydande inslag av politiska överväganden. Därför är det naturligt att man ska göra sådana överväganden i parlamentariska former. Det är en stor och viktig principfråga, och vi har från vårt håll framfört missnöje med att Sverige är underrepresenterat i vissa specifika länder och möjligtvis också därutöver. Det är motivet bakom vårt krav på förstärkning.

När det gäller främjandeverksamheten är det möjligt att Viola Furubjelke har rätt i att berörda företag känner sig nöjda. Det har jag svårt att bedöma. Vad vi behöver är väl en genomlysning av denna verksamhet. Det finns en utredning som är under tillsättande, och det är väl bra, men det är framför allt viktigt att reglerna för främjandeverksamheten är klara, så att vi inte hamnar i de pinsamheter som just har förekommit, där främjandeverksamhet smygs in med finansiering av andra medel och där det sker en sammanblandning av rollerna.

Jag tror att det är oerhört olyckligt att blanda ihop rollerna. Man ska ha renodlade roller, så att man vet vad man gör och varför.

Slutligen skulle jag vilja besvara det som Viola Furubjelke sade om fria och frivilliga organisationer. Det är ett bekymmer om NGO:er, *non-governmental organizations*, som per definition icke är regeringsbero-

*Utrikesförvaltning och
internationell
samverkan*

ende, blir alltmer beroende av bidragsverksamhet. Det kan gälla på EU-sidan, och det kan gälla fredsfrämjande verksamhet och många andra viktiga områden av samhällslivet. Vi får vakta noga så att vi inte får ett Organisationssverige som blir beroende av statsmakterna och som därmed utsätts för den stora risken att följa statsmaktens intentioner i stället för att kritisera dem när det behövs.

Anf. 8 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Göran Lennmarker trots allt inte riktar så stark kritik emot utrikesförvaltningens arbete med främjandefrågorna. Vi har naturligtvis inte någonting emot de verkningar som Göran Lennmarker vill uppnå, så att man får en effektiv främjandeverksamhet med tydliga spelregler. För den sakens skull behöver man dock inte tillsätta en parlamentarisk utredning. Det räcker mycket väl med de insatser som regeringen fortlöpande gör och de delutredningar som redan har tillsatts och som ska börja arbeta. Det sköts också successivt inom ramen för verksamhetsplaneringen. Vi tycker att det fungerar väl.

I den andra fråga som Göran Lennmarker tog upp, organisationernas beroende eller oberoende, är det självfallet oerhört viktigt med ett oberoende. Såvitt jag känner till har man aldrig villkorat de här medlen annat än med de kriterier som är uppställda för ändamålet med verksamheten. De allra ivrigaste belackarna av regeringens politik har fått bidrag av det här anslaget.

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen var under lång tid den aktör som hårdast attackerade regeringen i medierna och i opinionen mot krigsmaterielexport. Den levde då i stort sett på statsmedel, men det hindrade den inte från att ändå bedriva en kraftfull opinionsverksamhet mot regeringens politik.

Detta är också det som är åsyftat. Regeringen ska ge medel för en viktig verksamhet, men den ska inte gå i regeringens ledband utan ska främja åsiktsutbyte i och kunskap omkring de viktiga frågorna om freds- och nedrustningsarbete och EU-information.

Anf. 9 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! I det här betänkandet som berör utrikesförvaltningen och en del av den internationella samverkan har Miljöpartiet inte någon reservation, och vi har heller inte väckt någon motion utan vi stöder regeringens budgetförslag. Dock tycker jag att det finns anledning att kommentera en hel del av det innehåll som finns i verksamheten.

Det gäller inte minst FN:s roll. Väldigt ofta när vi i utskottet behandlar utrikesförvaltningen hamnar vi i diskussionen om vilka ambassader som ska vara eller inte vara och vikten av dem. Men vi tar mycket sällan en längre ingående diskussion om FN:s roll och FN:s framtid. Det är kanske lite behövligt.

Vi i Miljöpartiet tycker att FN:s roll är oerhört viktig. Vi skulle därför vilja lyfta det lite extra. Vi har hört ganska mycket om att reformarbetet måste fortgå och att FN måste reformeras. Det finns rapporter där bl.a. före statsministern Ingvar Carlsson har varit med och tagit fram förslag till reformarbetet.

Framför allt har man diskuterat säkerhetsrådets framtida roll. Det gäller vetorätten och de ständiga medlemsländernas representation. Det

skulle vara lite intressant om vi möjligen kunde få veta lite grann mera om hur regeringen driver på i dessa frågor och vad som i dag händer och sker på området.

Förutsättningen för att vi ska kunna fortsätta att ha ett starkt och viktigt arbete på den internationella arenan är att FN:s roll stärks och att FN blir mer effektivt och får större möjligheter att agera internationellt. Det gäller konfliktlösninginstrumentet men också möjligheten att gå in och agera i de konflikter som i dag uppstår framför allt inne i länder. Där har man i dag mycket små möjligheter att agera från FN:s sida.

Många gånger har det klagats på att FN inte ha kunnat göra någonting. Så har tyvärr varit fallet. Men så länge regelsystemet är som det är har FN inte så lätt att agera. Som jag ser det måste vi från svenskt håll agera väldigt kraftfullt för att FN ska få en viktig och bra roll i framtiden och en möjlighet att agera. Annars riskerar vi att andra organ stärks och tar över den rollen.

Det gäller inte minst Natos framtida ställning. Det lyfts ofta fram som ett effektivt organ för att gå in och agera. Det vore väldigt tragiskt om det är den vägen vi internationellt väljer att gå. Det är i stället via FN och genom att ge FN större möjligheter som vi bör agera.

De andra delarna som jag tycker är oerhört angelägna i betänkandet är freds- och nedrustningsfrågorna, OSSE och de organisationer som jobbar med fred, nedrustning och konfliktlösning och forskning på det området. Vi måste se till att de har möjligheter.

Inte minst konfliktkunskap och konfliktlösningssystem är något som vi måste arbeta väldigt mycket internationellt med. Sverige borde kunna ha en ledande roll i att agera och sända ut duktiga konfliktlösare i internationella konflikter för att försöka lösa konflikter innan det blir regelrätta krig.

Det är lite intressant att lyssna till moderaternas syn på NGO:er och deras roll. Man är orolig för att om de får pengar kommer de att bli mer följsamma och kommer inte att kritisera på samma sätt. Många av dessa organisationer behöver pengar för att kunna vara med och kritisera och agera.

Samtidigt tyckte jag att det var intressant att höra Göran Lennmarkers version av händelserna vid WTO-mötet och NGO:erna. De var tydligen helt förkastliga när de hade varit med och agerat och kritiserat. Det tycker jag är lite intressant.

Vid förra WTO-rundan hade Moderaterna regeringsställningen i Sverige. De många NGO:er framför som kritik i dag var den totala låsningen och att de inte hade någon som helst insyn och möjligheter att vara med och se vad som skedde under den förhandlingsrundan.

Det är viktigt att man har en ökad öppenhet och större möjligheter för våra frivilligorganisationer. De jobbar mycket på det internationella planet med fredsfrågor, biståndsfrågor och solidaritetsfrågor. De ska också kunna vara med och påverka viktiga regelsystem eftersom de annars kan komma att förhindra deras möjligheter att arbeta.

Anf. 10 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Marianne Samuelsson säger alldeles riktigt att FN-frågorna bör lyftas fram och få ett större utrymme i en sådan här debatt.

Prot.
1999/2000:40
6 december

*Utrikesförvaltning och
internationell
samverkan*

Jag delar helt den uppfattningen. Det är många olika delar i utgiftsområdet och många olika frågor som kan belysas.

Jag delar gärna med av vad jag känner till om den utveckling inom FN-området som Sverige bidrar till utifrån det viktiga reformarbete som Hans Dahlgren, vår FN-ambassadör, deltar i som vice ordförande i den grupp som har att titta på möjliga reformer för säkerhetsrådet.

De reformfrågor som man just nu i huvudsak sysslar med är vetofrågorna, rådets utvidgning, vilka länder som ska ingå och vilken status de ska få. Det är inget lätt arbete. Det går naturligtvis väldigt långsamt, som det alltid gör när några länder måste släppa ifrån sig eller dela med sig av den makt de har.

Andra viktiga frågor som vår FN-delegation sysslar med är att främja effektiviseringen av FN:s kärnverksamheter. Det är också en prioritet för det kommande budgetåret. Här händer det en del saker. Man effektiviserar på marken, ute på fältet, en hel del av de utvecklingsarbeten och andra verksamheter som man sysslar med på fältet inom FN-familjen.

Ett tredje viktigt område är att försöka förbättra FN:s betalningsdisciplin. Där håller man på med en justering av bidragsskalorna. Inom parentes kan jag säga att det svenska bidraget till FN:s ordinarie budget är 120 miljoner kronor. Det är inte så rysligt mycket. Sedan tillkommer 170 miljoner för fredsfrämjande insatser.

Som Marianne Samuelsson så riktigt poängterade är frågan om det konfliktförebyggande arbetet en viktig prioritet för det kommande året. Vi kommer att få en skrivelse till riksdagen under våren om detta.

Anf. 11 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tackar för den redogörelsen. Jag ser fram emot skrivelsen. Det är ett tillfälle då vi har möjlighet att i denna kammare ordentligt debattera FN:s framtida roll. Jag tror inte att FN i sig självt förändrar sig om inte vi som parlamentariker är med och puttar på och tar upp frågorna. Står vi still och inte säger någonting riskerar nog också FN att stå still. Därför är det oerhört angeläget att vi driver på för att det ska hända någonting.

Anf. 12 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Jag delar den uppfattning som Marianne Samuelsson ger uttryck för. FN är inte mer än dess medlemsländer. Det är den folkliga opinionen i medlemsländerna som kan driva fram förändringar via sina regeringar.

Anf. 13 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Marianne Samuelsson sade en intressant sak, nämligen att man måste finna vägar för att ta hand om konflikter inne i länder. Detta är ju en mycket central fråga för FN – frågan om hur man ska kodifiera folkrätten. Jag menar att detta att kunna bekämpa folkmord, folkfördrivning och andra grova brott mot folkrätten redan finns i folkrätten. Det gäller alltså inte enbart angreppskrig. Jag hoppas att Miljöpartiet också ställer upp på att vi från Sverige ska driva frågan om att finna formerna för att kodifiera detta. Det vore onekligen önskvärt att kunna göra det och att ha ett explicit stöd i FN-stadgan för att kunna förhindra t.ex. folkmord eller folkfördrivning.

När det gäller FN tycker jag att ett intressant faktum som Marianne Samuelsson och Miljöpartiet bör observera är att Sveriges möjlighet att agera inom FN har stärkts genom EU-medlemskapet. Den debatten förde vi ju för fem år sedan i samband med folkomröstningskampanjen. Det fanns en oro för att inflytandet skulle minska när Sverige gick med i EU, men den bedömning som alla svenska FN-diplomater gör är att Sverige har fått ett väsentligt stärkt inflytande i FN via EU. Det kan vara värt att ta till sig den erfarenheten nu fem år efter inträdet.

När det slutligen gäller WTO-resultatet är min kritik mot innehållet inte så mycket riktat mot vare sig demonstranter eller andra NGO:er utan mer mot de stora tunga aktörerna, dvs. USA och EU i det här fallet. Det framgick av mitt anförande. Däremot riktar jag en mycket bestämd kritik mot dem som utför våldshandlingar. Jag hoppas att Marianne Samuelsson kan vara med och fördöma detta. Det kan aldrig vara en rimlig position att använda våld och våldsmedel för att försöka få fram sina åsikter. Man har en fri möjlighet att uttrycka sig i en demokrati, och den ska man använda sig av. Man ska inte hindra andra att föra fram sina åsikter.

Anf. 14 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Det är glädjande om vi kan vara överens om att FN:s roll behöver stärkas och att man också via FN ska kunna gå in i förebyggande av konflikter i ett tidigt skede – även om konflikten anses vara inom ett land. Vi ser nu problematiken med t.ex. Tjetjenien, där det är svårt att kunna agera på grund av att det finns de som hävdar att andra regler gäller.

Tillsammans kanske vi kan lyfta fram de här frågorna och stärka FN:s roll så att man kan agera i tid. Jag tycker att detta är en viktig del som man inte får glömma – att man *i tid* ska kunna agera för att förebygga konflikter. Det gäller att ta vara på den kunskap som finns om konfliktförebyggande arbete, men också att kunna se eventuella konflikthärdar i tid och därmed också kunna agera.

Det är klart att man inte kan försvara våldshandlingar. Men den del som jag tog upp i WTO-frågan är den viktiga delen. Varför fick inte NGO-rörelsen vara med under den förra förhandlingsrundan så att den kände att den hade insyn i tid? Jag är glad över att de ideella organisationerna i dag har vaknat för vikten av handlingsavtalen och också är med och försöker påverka hur de ska se ut i framtiden. Samtidigt beklagar jag att man inte gjorde det här i den förra omgången och såg till att man hade en konferens med NGO:erna. Då hade de kunnat få insynen och möjligheten att redan då vara med och agera. Det tror jag hade stärkt möjligheterna att få fram bra avtal som både ideella organisationer och länder kan acceptera.

Anf. 15 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! När det gäller NGO:ernas möjlighet att agera under Uruguayrundan måste jag erkänna att jag inte har någon riktig insyn i det. Det var ju en lång process som startade på 80-talet och kulminerade en bit in på 90-talet. Jag kan inte bedöma när och hur NGO:erna skulle ha kommit in i den processen, och om de gjorde det. Jag satt inte i den positionen då att jag hade insyn i de frågorna. Men jag tror inte att det här var under den borgerliga regeringen, utan det började långt tidigare med

Prot.
1999/2000:40
6 december

*Utrikesförvaltning och
internationell
samverkan*

Uruguayrundan. Det var en lång process – jag har för mig att det tog åtta år innan Uruguayrundan var klar. På slutet handlade det nog mer om själva slutförhandlingarna än om någonting annat.

En annan intressant fråga som Marianne Samuelsson tog upp är frågan om att i tid agera. Ser vi tillbaka på händelseförloppet i Europa i sen tid – efter Daytonöverenskommelsen – ser vi att vi alla då visste att Kosovo kommer att bli nästa konflikthärd. Det sade vi otaliga, eller i alla fall många, gånger i denna kammare. Vi blev sannspådda – inte därför att vi var så kloka utan därför att det var mycket uppenbart. Men vi saknade mekanismer att agera. Vi saknade tillräckligt kraftfulla mekanismer, och därför håller vi i Europa nu på att bygga kraftfullare mekanismer för att kunna förebygga och ta hand om konflikter inom EU:s ram. Det vore bra om Miljöpartiet slöt upp bakom detta arbete som inte minst nu ska ta ett steg framåt i Helsingfors.

Anf. 16 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag känner en större oro än glädje – som Göran Lennmarker tydligen känner – inför EU:s kraftfulla mekanismer. Jag tror att dessa mekanismer riskerar att slå undan fötterna för FN:s möjligheter att agera. Sverige hamnar i och med detta på sikt i ett Natomedlemskap. Vi blir i alla fall så kraftfullt involverade att vi inte längre med någon trovärdighet kan hävda att Sverige är alliansfritt vid en konflikt. Detta lär vi väl inte bli överens om i den här debatten heller. Här står vi på helt olika sidor – Moderaterna och Miljöpartiet.

Vi är nog mer överens om att man ska kunna agera i tid, men inte om hur man ska hitta vägarna. Moderaterna väljer uppenbarligen EU-vägen medan Miljöpartiet väljer FN-vägen.

Slutligen vill jag när det gäller WTO säga att den runda som var klar senast – 1995 slöts väl avtalet – faktiskt pågick under den tid då Moderaterna satt i regeringsställning. Det innebär att Moderaterna hade möjlighet att öppna dörren för mer insyn från NGO:er och mer möjlighet till samverkan.

Anf. 17 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med att be om ursäkt för två saker. För det första kom jag för sent. Det berodde på allmänna kommunikationer – tågen gick inte så fort i dag som de brukar göra. För det andra hade jag missat att stänga av min mobiltelefon, vilket jag själv tycker är en fadäs. Därför ska jag fatta mig kort nu.

Jag är den första att instämma i att utrikesförvaltningen har en oerhört omfattande och viktig verksamhet. Det tycker vi självfallet. Jag vill kommentera vår reservation, som inom parentes sagt borde ha varit ett särskilt yttrande, eftersom det här handlar om budgetfrågor och ramarna redan är antagna. Jag behandlar alltså reservationen som ett särskilt yttrande och kommer inte att begära votering.

Motivet för att vi minskar med 82 miljoner på utrikesförvaltningen är att den ena delen gäller en engångsbesparing som är återförd utan större motivering. När man inte motiverar återförandet kände vi: Varför ska man då återföra de här 50 miljonerna? Jag är inte riktigt säker på vad det här innehåller för någonting – men det kanske vi kan få en förklaring till.

De andra 32 miljonerna ingår i ett moratorium som Centerpartiet har föreslagit för alla statliga myndigheter för att göra en ordentlig översyn. Det ska bli möjlighet till och rådrum att se över alla kontrollfunktioner inom den statliga förvaltningen. Detta har vi föreslagit på alla utgiftsområden. Det är absolut inte på något sätt speciellt riktat mot utrikesförvaltningen och de myndigheter som finns där. Detta är ett led i Centerpartiets förslag för att man ska kunna få en ordentlig översyn. Det handlar bl.a. om Riksrevisionsverkets och Statskontorets rapporter. Med utgångspunkt från de rapporterna har Centerpartiet lagt fram detta förslag.

Prot.
1999/2000:40
6 december

*Utrikesförvaltning och
internationell
samverkan*

Anf. 18 VIOLA FURUBJELKE (s):

Fru talman! I mitt inledningsanförande efterlyste jag en motivering till varför Marianne Andersson utan någon motivering i vare sig motionen, vid beredningen i utskottet eller i reservationen ville dra undan 82 miljoner från anslaget.

Nu avkrävs jag en motivering till att vi från majoritetens sida lägger tillbaka 50 miljoner, som Marianne Andersson inte vill lägga tillbaka, i enlighet med regeringsförslaget. Det är sparade pengar – pengar som sparades under förra budgetåret, men som inte behövde ianspråk tas utan som kan läggas tillbaka så att vi får den utrikesverksamhet som vi här redovisar. Det är inte pengar som går till en speciell verksamhet, utan de används för att få debet och kredit att gå ihop i nästkommande års budget.

Det återstår för Marianne Andersson att berätta vad ni vill göra med de 82 miljoner som ni drog in.

Anf. 19 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Viola Furubjelke undrar vad vi ska göra med pengarna. De har vi lagt till biståndet. Det är inga problem med det. Jag har just motiverat varför vi hanterar frågan på detta sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 december.)

5 § Internationellt bistånd

Internationellt bistånd

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU2

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (prop. 1999/2000:1 delvis och förs. 1998/99:RR9).

Anf. 20 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! En miljard människor somnar hungrande varje dag. Detta är en oacceptabel situation. Det gemensamma för alla dessa människor är fattigdomen, och det är därför fattigdomen ska utrotas. Jag är optimist. Jag är övertygad om att detta går. Vi kan i Stilla havs-Asien se att land efter land har gått från absolut fattigdom till relativt välstånd inom loppet av 20–30 år. Det är också fråga om länder som inte har tillgång till rika

naturreсурser. Orsaken till fattigdomen är i många av tillfällena direkt vanstyre.

Om vi ser på världen ser vi att Stilla havs-Asien med få undantag har haft en snabb utveckling i positiv riktning. När vi ser på Sydasiern ser vi också att det finns en positiv utveckling, om än inte lika snabb och inte lika stabil. Mellanöstern och arabstaterna står relativt stilla. De har världens största bistånd och dessutom stora naturreсурser, men utvecklingen står dessvärre relativt stilla.

Latinamerika hade en positiv utveckling. De har drabbats av Mitch, och vi har alla ett ansvar för att hjälpa till att röja upp och lösa de problem som Mitch förorsakade och se till att man samtidigt bygger upp ett bättre samhälle när man går in och restaurerar Centralamerika.

Men det är Afrika som är det stora problemområdet. Det är här fattigdomen fortfarande ökar på många håll. Det är här vi har den kraftiga befolkningsökningen, även om den har mattats något. Det är här vi har de stora aidsproblemen.

Bistånd ska vara effektivt. Det ska vara kraftfullt, och det ska vara riktigt. Det ska avvecklas i takt med att fattigdomen utrotas. Det är därför man ska ha avtalsbundna projekt och inte bygga upp fasta organisationer med folk som hela livet ska jobba med samma uppgift inom biståndet. Det är därför vi inte ska låsa det med landramar som förlamar och låser biståndet för lång tid framöver. Det gäller att inte bygga upp ett biståndsberoende vare sig i partnerländerna eller i biståndsorganisationer som Sida. Det handlar inte om att skapa utbetalningsmål som är nådda så fort pengarna har levererats. Det konserverar återigen biståndet. Det konserverar formerna för biståndet, och det ger i slutändan en låg effekt.

Länder som har mycket bistånd – över 250 dollar – har inte lyckats bättre än andra länder. Vi börjar få ökade kunskaper om hur bistånd ska bedrivas. Världsbanken har visat att bistånd till länder med *good management* är mycket effektivt. Ett bistånd som ökas med 1 % av BNP ger en ökning av tillväxten med ½ %. Till länder med *bad management* är det precis tvärtom. En biståndsökning med 1 % av BNP ger en minskning av tillväxten med 0,3 %. Självfallet ska vi inte ge ett bistånd som direkt skadar det land som vi försöker bistå.

Vi vet rätt mycket om hur man ger bra bistånd nuförtiden. Vi vet t.ex. att bra bistånd ger snabba resultat. Får man inga resultat av biståndet blir det inte bättre för att man håller på med det i långliga tider. Det blir precis lika dåligt som det var från början. Därför ska man i sådana fall sluta.

Jag tror att allt bistånd ska ha ett slutdatum. Man ska komma ihåg att avvecklingen av bistånd gör ont både för givaren och för mottagaren, och därför är det extra viktigt att slutdatum är fastställt från början.

Biståndet utvecklas successivt. Från början var det helt och hållet behovsstyrt. Sedan har det successivt blivit alltmer *performance*-beroende. Nu har vi kommit i den situationen att vi faktiskt kan ha ett kunskapsbaserat bistånd där vi relativt väl vet vilka insatser som är effektiva och vilka som är att kasta pengar i sjön. Vi har en helt annan möjlighet att styra vårt bistånd så att vi får det effektivt.

En viktig insats är att låta projekt tävla med varandra på sina egna meriter och vad gäller *performance*.

Problemen med biståndet är att ett stort bistånd försvagar landets ledning. Det skapar svaga institutioner i landet och därmed dålig tillväxt.

Det sänker också behovet av att ta ut skatt i landet. Då ställer man mindre krav på regeringen när det gäller att sköta landet på ett effektivt sätt. Däremot skapar man strategier både hos regeringen och hos lokala NGO:er för att öka biståndet.

Man får mindre behov i ett land med högt bistånd av att prioritera exporten, vilket ändå är landets allra viktigaste uppgift. Givarna spelas ut mot varandra. En annan viktig aspekt är att ett stort bistånd förhandlas med regeringarna, och det stärker regeringarna på parlamentens bekostnad. Det gör att man får en sämre utvecklingsstrategi i landet, och det är en viktig demokratiaspekt att man stärker presidentmakten på parlamentens bekostnad.

Jag tror inte att man ska vänta sig mycket tillväxt av det bistånd vi ger. Det ges inte för att skapa tillväxt. Det ges som socialt stöd och för att förbättra hälsa och utbildning. Det är i och för sig positivt på landet, och det ger tillväxt på lång sikt, men det är inte direkt tillväxtorienterat. Därför ska man inte vänta sig för mycket i tillväxt av svenskt bistånd.

Hur ska man utrota fattigdomen? Den allra viktigaste uppgiften är naturligtvis frihandel. Att skapa en frihandel och att ta bort våra egna jordbrukssubventioner – det egna jordbruksskyddet – är naturligtvis den allra viktigaste uppgiften. Protektionismen måste tas bort. Handeln i utvecklingsländerna är tio gånger större än biståndet.

Man måste ta bort dolda handelshinder. Det handlar om alla dessa miljöklausuler och arbetsmiljöklausuler som flitiga människor i hotade branscher som har svårt att klara sig i i-länderna försöker hitta på för att bromsa och skapa hinder för handeln. Dessa får man inte falla undan för.

Det har talats mycket om Tobinskatten. Om vi skulle införa Tobinskatten skulle hela det svenska biståndet till Vietnam få betalas i Tobinskatt. Det är också någonting som man måste vara uppmärksam på när man debatterar internationella frågor.

Hur vill vi utrota fattigdomen? Jo, vi vill utrota fattigdomen genom att skapa tillväxt i våra partnerländer, våra samarbetsländer. Vi vill skapa ett enda övergripande mål, nämligen att utrota fattigdomen genom tillväxt. Under det vill vi ha effektivitetsmål för varje projekt. Man ska kunna mäta vad man gör och dra lärdom av lyckade och misslyckade projekt.

Vi vill sätta upp villkor för biståndet. Ett sådant villkor är att man utvecklar en respekt för mänskliga rättigheter. Det kan aldrig vara perfekt från början, men det måste finnas en klar inriktning. Det måste också finnas en utveckling mot ett rättssamhälle, en utveckling mot demokrati och flerpartisystem. Det ska finnas en korruptionsbekämpning och en utveckling mot en marknadsekonomi. Jämställdhet och miljöaspekter ska bevakas. Man får absolut inte, enligt vår uppfattning, bedriva anfallskrig. Även om biståndet, från vår sida, till ett land som för anfallskrig inte direkt går till att köpa kanoner skapar det utrymme för att köpa kanoner. Detta är enligt vår uppfattning inte acceptabelt. Man ska försöka undvika att skapa biståndsberoende. Mer än 10 % av BNP bör inte gå till bistånd; vi tror att det är en lagom inställning.

Skuldavskrivning är ett lysande sätt att ge en ny regim möjlighet att slippa belastningen av vad en gammal korrupt regim har ställt till med. Därför var vi först i riksdagen med att införa särskilda anslag för skuldavskrivningar, särskilt i Afrika. Men man ska naturligtvis inte använda

Prot.
1999/2000:40
6 december

Internationellt bistånd

skuldavskrivningar för att skriva av skulderna för korrupta utvecklingsfientliga regimer som därigenom bara får ett nytt låneutrymme och slipper att råka ut för en statsbankrutt och avgå. Då har man riktigt ställt till det för ett illa skött land.

Det viktiga när det gäller biståndet är utvecklingen i mottagarlandet, i samarbetslandet, inte själva givandet. Kunskapsförmedling är viktig. Vi ska inrikta oss på att hjälpa till att bygga upp rättssamhället, demokratin och marknadsekonomin institutioner. Vi ska utveckla grundläggande utbildning, inte minst för flickor. Vi ska utveckla basal hälsovård. Basal utbildning för flickorna och basal hälsovård kostar aldrig mer än 5 % av BNP i ett mottagarland. Det är därför egentligen oanständigt att det finns länder som har mer än 5 % av BNP i bistånd som inte tillgodoser dessa grundläggande krav, men så är det dessvärre.

Det gäller att slå vakt om familj jordbruken, att hjälpa till att skapa jordreformer och att stötta uppväxten av småföretag, inte minst drivna av kvinnor. Men det gäller att inte satsa på sådan lönsam infrastruktur som t.ex. kraftverk och hamnar. När det gäller sådant ska man gå till banken och låna pengar, eftersom det är lönsamt direkt.

Vi vill kraftsamla när det gäller Afrika. Afrika har haft tre katastrofer. Den första var slavhandeln; vi hade i Cabo Corso en alldeles egen slavhandelskoloni som nu är 351 år gammal. Sedan drabbades man av kolonialismen och därefter av socialismen. Afrika har verkligen varit utsatt. Det gör naturligtvis att Afrika behöver alldeles särskild hjälp. Vi behöver naturligtvis hjälpa Afrika att slippa de eviga krigen. Vi borde ha all anledning att sträva efter att hjälpa landet att bygga upp någon lokal variant av det Europaråd som i Europa visade sig så framgångsrikt när det gällde att få slut på de ständiga europeiska krigen.

Jag tror att vi ska stärka parlamentets kontroll över presidentmakten. Vi ska göra tillväxtsatsningar. Vi ska inte stödja vanstyre. Vi ska satsa på kraftfulla nystarter med skuldavskrivningar och med kraftfullt bistånd under begränsad tid i utvalda länder.

Hur ska då organisationen se ut? Vi tror att UD ska ha huvudansvaret på samma sätt som när det gäller främjandefrågorna, som vi talade om tidigare, där man har en ännu mer förvirrad organisation. Jag tror att strategi, uppföljning och kontroll ska skötas av UD och ambassaderna och integreras med politik och handel. Sida bör bli ett renodlat ämbetsverk med föga av egenregi. Det ska handla mycket mer om att man träffar avtal om projekt och att projekten får tävla med varandra om medlen.

Jag tror att det är väldigt viktigt att man, när man ska utveckla biståndet, finns i den aktuella miljön. Jag tror att det är nödvändigt att utvecklingsavdelningen på Sida finns i Afrika. Jag tror att möjligheterna att se hur det här biståndet ska växa fram är bättre om man är på plats i Afrika än om man är på Sveavägen i Stockholm.

Jag tror att en mycket större del av biståndet ska föras över via enskilda organisationer. De har lokal kännedom och förankring, och de stärker biståndsviljan här hemma i Sverige. Jag tror att det bara är de som ska vara verksamma i länder som för anfallskrig. Det är i huvudsak de som ska vara verksamma i länder med korrupta regimer eller totalitära styren. Jag tror att man framför allt ska satsa på de stora och väletablerade organisationerna, så att man inte skapar en rad små biståndsbero-

ende NGO:er. Jag tror att man i huvudsak ska gå via de stora väletablerade organisationerna.

Under den senaste tiden har vi sett att regeringen har infört stora reservationer i biståndet. Man har gjort utbetalningsstopp. Det är en styggelse. Regeringen ska faktiskt följa riksdagens beslut och intentioner. Även om man, som vi, har en annan budget för biståndet kan man aldrig acceptera att regeringen inte gör vad riksdagen beslutar.

Jag vill avsluta, fru talman, med att säga att bra bistånd ska vara oljan i motorn, inte bensinen i tanken.

Fru talman! Jag står bakom alla våra reservationer, men för tids vinande yrkar jag bifall endast till vår första reservation, nämligen reservation 4.

Anf. 21 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Det är främst två händelser som under de senaste veckorna har satt fokus på globaliseringen och den ojämlika relationen mellan rika och fattiga länder.

Den ena händelsen är Seattlemötet, som skulle bli inledningen till en ny WTO-runda om frihandel. Den skulle ha kunnat ge de fattiga länderna större tillträde till världshandeln. Eftersom det här kapsejsade totalt kommer nog särskilt fattiga länder att drabbas när det gäller deras möjlighet att via handel förbättra sin situation. Enligt Oxfam, den engelska biståndsorganisationen, skulle u-ländernas inkomster kunna öka med 700 miljarder dollar varje år om i-länderna öppnar sina marknader för u-länderna. Där ser man skillnaden. Nu gick det här tyvärr i stå, och hur mycket man skulle ha uppnått med en vettig runda kan vi ju inte veta. Men det hade ändå blivit någonting.

Den andra händelsen är något helt annat, nämligen regeringens Sydafrikasatsning. Förutom rättmätig kritik mot en del ganska stora klantigheter i genomförandet har denna också framkallat en stor diskussion om gränsen mellan handelsfrämjande åtgärder och bistånd m.m. – och också, som jag ser det, mellan långsiktiga insatser och kortsiktiga, mer jippobetonade insatser.

Jag har ett exempel, som jag också tog upp med statsministern i frågestunden i förra veckan. Det handlar om den fleråriga idrottssatsning från Göteborg – ledar- och domarutbildning samt hjälp med seriespel inom basket, handboll och fotboll – som har pågått bland Sydafrikas fattiga ungdomar och varit mycket framgångsrik. Denna fick avbrytas därför att man fick nej till mer pengar för att slutföra projektet. Jag tycker att det var ganska synd. Sedan kom landslaget dit – just till Soweto. Jag tycker att det sänder lite konstiga signaler. Avsikten var naturligtvis inte att ställa detta emot varandra, det inser jag mycket väl, men människorna där nere måste ändå uppleva det så. När de unga, fattiga svarta hade fått meningsfull fritidssysselsättning kom inte de vita tillbaka. Det känns inte riktigt bra.

Det här, tillsammans med många andra saker – inte minst hela globaliseringen – visar på nödvändigheten av att den aviserade biståndsutredningen tillsätts och kommer i arbete snarast. Det finns många frågor som man behöver se över och titta på.

Jag glömde i inledningen av mitt anförande att hälsa biståndsmistern välkommen till debatten. Jag tycker att det är väldigt trevligt att

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

biståndsministern är här och att vi kan få en diskussion om biståndsfrågorna, som vi alla är engagerade i.

Jag ska kort beröra de reservationer och särskilda yttranden som vi har i det här betänkandet. Det finns så mycket intressanta saker i betänkandet att man inte hinner med allt. Många frågor går också in i varandra. I många frågor har vi ganska lika uppfattningar. En del partier vill gå lite längre än andra, men det finns en ganska stor överensstämmelse – det vill jag ändå säga.

Först handlar det om demokratifrågan i biståndsdialogen, som reservationens rubrik lyder. Detta är väldigt viktigt, som vi ser det. Vi menar att man hela tiden måste ha en utvärdering av hur det ser ut i länderna när det gäller mänskliga rättigheter, sociala förhållanden och arbetet med demokratin, och den bör ske kontinuerligt.

Vi tycker inte att vi ska ge bistånd till länder som startar krig med varandra. Det är också därför jag har ställt frågor till biståndsministern när det gällt kriget mellan Etiopien och Eritrea och biståndet dit. Samtidigt som vi långsiktigt stöder fattigdomsbekämpningen och förstår den tanken mycket väl dödas tiotusentals människor i detta meningslösa krig. Vi menar att man måste tala klarspråk så att dessa makthavare förstår. Vi måste använda de påtryckningsinstrument som vi har. Vi har tyvärr inte så många instrument, men det här har vi. Det kanske är det språk som de ändå förstår, och då kan man undvika framtida lidande – även om det självklart är tufft att avbryta bistånd.

Vi menar att inslaget av villkor behöver öka när det gäller att bygga upp ett fungerande civilt samhälle. Det handlar om mänskliga rättigheter, om rättvis fördelning och om solidaritet inom det egna landet. Det handlar också mycket om kampen mot korruption, som är oerhört väsentlig i sammanhanget.

Sedan vill jag beröra begränsningsbeloppen, där vi har en reservation ihop med Kristdemokraterna och Folkpartiet. Denna diskussion har ju egentligen förts hela det här året, sedan 2,9 miljarder – 30 % av biståndsbudgeten – hölls inne. Det är klart att sådant får konsekvenser, även om man har försökt att minska effekterna så mycket som möjligt. Det har lett till att projekt lagts på is, till neddragning av utlovade insatser m.m. Detta har vi diskuterat många gånger, men jag känner ändå att det är angeläget att ställa frågan: Vilken trovärdighet får vi som samarbetspartner med den här ryckigheten, om man egentligen inte vet vad Sverige kommer att ställa upp med?

Vi menar att biståndet inte ska vara en sådan här buffert i statsbudgeten. Det finns inte heller någon säkerhet, vad vi kan se, för att inte utgiftsbegränsningarna även kommer nästa år och vi hamnar i samma situation igen. I så fall motsätter vi oss detta. Jag vill gärna att biståndsministern kommenterar hur hon ser på begränsningsbeloppen för nästa år och hur hon kommer att hantera detta.

Vi tycker också att regeringen tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet intar en alltför passiv hållning när det gäller att återta enprocentsmålet. Med den här takten skulle det ta 28 år. Vi har inte så enormt mycket mer, men vi har ändå försökt att få mer pengar i vår budget.

Även om man är medveten om vikten av kvalitet och innehåll i biståndet – det är det mest väsentliga – kan man aldrig bortse från, med de

enorma behov som finns, att omfattningen av biståndet också har mycket stor betydelse.

Sedan tänkte jag säga någonting om skuldavskrivningen. För att de fattigaste länderna ska ha möjlighet till ekonomisk tillväxt behöver de få hjälp med skuldavskrivning. Också länder med aldrig så bra styrelseskick och goda ambitioner – jag tänker särskilt på Moçambique, som väl är det allra tydligaste exemplet – har ju oerhört svårt att utvecklas med de stora skuldbördor de har.

Det är bra att regeringen säger sig stödja de initiativ till skuldavskrivningar som tagits, bl.a. vid G 8-mötet i Köln. Vi vill då bara se att de här pengarna också betalas ut, att det här verkligen kommer i gång och gör det så snabbt som möjligt.

De enskilda organisationerna har flera talat om här förut. De har en oerhörd betydelse för väl fungerande biståndsinsatser. Det kan vara svårt att ha en koordination och en sammanhållen bild av vad som egentligen händer, men det är viktigt att man försöker. De enskilda organisationerna åstadkommer oerhört mycket nere på gräsrotsnivå. Vår folkrörelsetradition gör också att vi i Sverige har erfarenheter som passar väl in i de behov som finns i de flesta mottagarländerna. Kombinationen egen insats och Sidamedel är en bra lösning som når de enskilda människorna och framför allt kan hjälpa till att bygga upp liknande organisationer som passar i mottagarlandet utifrån den modell som vi använde i början av det här seklet. Det är ju där många befinner sig i dag. Då kan man organisera sig, ta vara på sina rättigheter och på så vis bygga upp sitt samhälle.

Vi har också vid flera tillfällen påpekat det okloka i att drastiskt minska biståndet till det lilla landet Guinea-Bissau, som befinner sig i ett känsligt läge, och samtidigt lägga ned ambassaden. Det ger inga bra signaler till detta land, som har stora inrikeskonflikter men som nu tycks samla sig till någorlunda, om än mycket bräcklig, stabilitet. Första omgången i presidentvalet har nyss hållits. Jag är inte klar över exakt hur utgången blev, men man är ändå i gång med en demokratisk process. Med tanke på den långvariga förbindelsen mellan våra länder och Sveriges utomordentliga insats under de senare årens kris förefaller det mycket ogenomtänkt att skicka sådana signaler. Därför har vi också skrivit i vår motion att det är viktigt – vi har gett upp om att kunna behålla ambassaden – med en stark diplomatisk närvaro i Guinea-Bissau. Det är också viktigt att hjälpa till att stödja återuppbyggnad, demokratiutveckling och landsbygdsutveckling. Detta är ett av de fattigaste länderna i världen, och Sverige ska inte backa ur i ett läge där man kanske kan komma fram till en positiv utveckling. Därför vill jag också fråga biståndsministern hur hon ser på just detta lilla land.

Jag har en egen enskild motion som handlar om mikrostödet. Den borde egentligen ha hamnat i Östeuropabetänkandet, kan man tycka. Utgångspunkten är nämligen Barentssamarbetet, det samarbete och de nätverk som finns mellan våra nordliga län och Murmanskområdet i nordvästra Ryssland. Många enskilda organisationer och grupper har ett omfattande nätverk, men arbetet försvåras naturligtvis av de långa avstånden, bristande kommunikationer, problem med visum och kostnader för detta.

Jag föreslår att man skulle kunna ha ett litet stöd – jag har skrivit upp till 25 000 kr, men det skulle kunna vara mindre – som på ett mycket

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

enkelt sätt skulle kunna ges till grupper som har ett uppbyggt nätverk med nordvästra Ryssland, utan att man behöver ha stor kontroll och krångligt anslutningsförfarande. Det skulle t.ex. kunna fördelas via länsstyrelserna i våra nordliga län. Men det går att göra på annat sätt också. Det skulle vara enkelt och man skulle kunna få omfattande resultat, t.ex. kvinnogrupper, som uträttar oerhört mycket med mycket små medel, och de har problem i dag. Hur ser biståndsministern på en sådan fråga?

När det gäller globaliseringen finns det både möjligheter och hot i den process som pågår. För att kunna möta hoten och ta vara på möjligheterna säger vi att vi behöver ett starkare internationellt politiskt, ekonomiskt och etiskt ramverk. Då handlar det självklart om hela FN-systemet, Bretton Woods-institutionerna och alla sådana institutioner, men även om WTO och WTO-systemet.

Även i överenskommelser mellan företag, alltså vad gäller *code of conduct* mellan företag, speciellt de stora världsomspännande koncernerna, är det viktigt att man iakttar ett regelverk för att kunna klara avigsidorna med globaliseringen och kunna ta vara på möjligheterna i stället.

Jag ska inte tala så mycket om våra anslag. Vi vill ha lite mer pengar till enskilda organisationer, ekonomiska reformer, särskilda utvecklingsprogram och något mer till Afrika.

Men jag ska ta upp ett av våra särskilda yttranden, som har tyngdpunkten på Afrika, på landsbygdsutveckling och jordbrukspolitik.

Afrika är i störst behov. Vi har också en stark tradition som gör insatser i Afrika möjliga. En av de absolut viktigaste frågorna för utvecklingen i Afrika är faktiskt jordbruket, fast inte så många pratar om det. Det handlar om den egna försörjningen. Det handlar också om export. Det handlar om handeln mellan grannländer, och det handlar om att hejda inflyttningen till storstädernas slumområden.

Vi i Centerpartiet anser att stödet till Afrika mer bör inriktas på ett miljömässigt hållbart jordbruk och att bönderna får rimlig avsättning för sina produkter. Det är ju förutsättningen. Ett sätt är absolut att öka ländernas egen kapacitet. Det är komplicerat, det gäller många saker. Det handlar om ägarförhållanden, men det handlar också om beskattningen, eftersom jordbruket i flera länder är den dominerande skattebasen. Det är alltså inte något enkelt.

Det handlar också om att bönderna måste få pris för sina produkter, annars slås de ut. Då klarar man inte sin egen försörjning. Dessutom håller EU på och dumpar jordbruksprodukter i Afrika, vilket inte är acceptabelt på något sätt.

Vi menar att Sverige i allt samarbete bör lyfta fram nödvändigheten av en mer ändamålsenlig jordbrukspolitik i länderna. Jag har sett att Sidachefen har skrivit ganska starkt om just jordbruksutvecklingen och den afrikanske bonden i några artiklar. Jag tyckte att det var mycket intressant.

Statsministern sade också i frågestunden i torsdags, när jag frågade om just jordbruket i Sydafrika, att han fört samtal om just det och om landsbygdsutvecklingen, inte bara jordbruket. Han uttalade sig mycket positivt, därför vill jag gärna höra även biståndsministerns syn på detta.

Därmed har jag bara en fråga kvar som jag tänkte beröra. Det är också ett särskilt yttrande och handlar om biståndet till Kurdistan i norra Irak.

FAO ger livsmedelsbistånd, men avstår från att stödja återuppbyggnaden av det kurdiska jordbruket. Jag har fått fler signaler, och jag vet också att det gjorts internationella påtryckningar på FAO för att man ger detta bistånd på ett sådant sätt att man slår ut det existerande jordbruket i norra Irak, vilket drar undan möjligheterna till långsiktig försörjning.

Det är alltså ett paradexempel på hur bistånd kan bli alldeles fel fast det är väl menat. Jag är medveten om att det har med sanktionerna mot Irak att göra, men det ska ändå utformas på ett sätt som gör att det fungerar i verkligheten.

Det finns alltså ganska mycket att se över och mycket som Sverige kan göra för att påverka internationellt. Det finns också mycket att se över när det gäller vårt eget biståndsarbete.

Jag undrar till slut om bistandsministern tänker vidta några åtgärder för att få FAO att ändra sin policy i norra Irak.

Tack!

Anf. 22 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Jag vill också börja med att hälsa bistandsministern välkommen till det här viktiga arbetet. Det är min förhoppning att bistandsministern ska kunna upprätthålla biståndet lite bättre än företrädaren, som gjorde kraftiga nedskärningar i biståndet, vilket vi här hårt har kritiserat. Jag hoppas att vi ska få se en annan utveckling under den nya bistandsministern.

Det betänkande vi behandlar i dag har titeln *Internationellt bistånd*. Egentligen tycker jag att det hade varit bättre om det hade stått "internationellt utvecklingssamarbete". Bistånd leder tanken lite fel. Vi talar mer och mer om utvecklingssamarbete. Vi talar om partnerskap. Vi talar just om samarbete. Just den beteckningen förekommer på flera ställen i betänkandet. Men bistånd har ju blivit ett inarbetat och etablerat ord, så det är kanske svårt att förändra.

Varför har vi utvecklingssamarbete över huvud taget? Jo, det beror på att vi har en orättvis värld. Det är det som egentligen är fundamentet. Det är det som är utgångspunkten.

Vi har alla fakta på bordet. Vi har massor av fakta som just talar om de stora globala orättvisorna.

Jag var på en FN-konferens i våras. Då fick jag ett litet blad från Världsbanken som mycket klart beskriver orättvisorna. Det här lilla bladet säger att 25 % av världens befolkning lever på mindre än 1 dollar om dagen. Ungefär 1,3 miljarder människor lever alltså på mindre än 8–8:50 kr, eller vad nu dollarn står i. Det står också att 56 % av världens befolkning, alltså mer än hälften, ca 3 miljarder människor, lever på mindre än 2 dollar om dagen.

Det där är utgångspunkten för att vi diskuterar samarbete med de här människorna, för att se om vi kan hjälpa till och förändra situationen för dem. Det är själva utgångspunkten.

Jag sade att vi har alla fakta på bordet. Ja, varje år kommer UNDP ut med rapporten *Human Development Report*. Den är full av sådana här fakta. Så kunskap på det området har vi.

Ett problem är dessutom att i den rika delen av världen blir de rika människorna allt rikare och i den fattiga delen blir man allt fattigare. Klyftorna ökar.

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

Sverige har också varit illa ute under årens lopp. Vi fick också bistånd en gång i tiden, för 130 år sedan. Under våra svåra år fick vi stöd av våra grannländer, av England och av USA.

Vi kom ur det svåra läget på grund av vissa gynnsamma situationer och hårt arbete, utbildning, forskning, uppfinningar och frihandel. Vi kunde få avsättning för våra varor. Så höjde vi vår levnadsstandard. Det är precis som Bertil Persson säger; det är handeln som kommer att göra det. Frihandeln är otroligt viktig i det här sammanhanget. Men det gäller naturligtvis också för länderna att producera varor som går att sälja. Och det gäller att den rika världen inte sänker priser genom dumpning med hjälp av insatsmedel.

Sedan var det en annan sak som gjorde att Sverige fick en positiv utveckling, nämligen att vi kom att leva i fred. Krigen är förödande för många av de människor som lever i den fattiga delen av världen. Kriget i sig uppstår just genom orättvisorna, genom fattigdomen och klyftorna. Det finns ett samband mellan fattigdom och krig.

Vilka är då våra stora ödesfrågor framöver? Man ska se frågan i ett längre perspektiv. Jag sade att Sverige fick bistånd för 130 år sedan. Man måste ha ett långt perspektiv när man talar om biståndet. Här finns inget *quick fix*. Det är ett långsiktigt, mödosamt åtagande och hårt arbete om vi t.ex. ska klara av befolkningsfrågan. Där bidrar biståndet med mycket kunskap och ekonomisk hjälp. Det gäller även miljöfrågorna. Vi har kunskapen på området. Där hjälper också biståndet till.

Vi vet att naturresurserna har sina begränsningar. Vi har vattenfrågan. Även om alltför många människor kan dricka rent vatten, vet vi att vattenfrågan är ett jätteproblem på många områden. Det sägs att vatten är en av konfliktärdarna i världen och kommer att så förbli.

Skuldfrågan har berörts. Den pekar också på orättvisorna mellan den rika och den fattiga delen. Skuldavskrivningar kommer in i bilden som ett nödvändigt instrument för att se till att länderna kommer ur denna fälla.

10 % av världens befolkning konsumerar 90 % av resurserna. Jag hoppas att ni hörde vad jag sade! 10 % av världens befolkning konsumerar 90 % av resurserna. Där har vi också klyftan.

Är detta vårt ansvar? För mig är svaret uppenbart. Visst har vi här ett globalt ansvar. Vi talar om de globala perspektiven. Vi talar egentligen inte om svensk inrikespolitik, utan vi talar om de globala perspektiven. Har då Sverige ett ansvar? Det är helt klart bara genom det faktum att vi har resurser, lever i fred och är rika i det globala perspektivet.

Jag får ibland en motfråga när jag talar om dessa ämnen. Ska vi ge till andra när det inte räcker till oss själva? Så upplever många människor även i Sverige situationen. De har inte tillräckligt med pengar, inte jobb eller inkomst. Ska vi då hjälpa till och ge pengar till andra?

Jag förstår frågan – i den enskilde personens situation. Samtidigt måste man höja blicken och se i ett globalt perspektiv. Alla vi som lever i Sverige med det sociala skyddsnätet vi ändå har, har jämfört med det globala perspektivet ett starkt ansvar att konstruktivt och generöst vara med i biståndet.

Nu kommer jag in på det som diskussionen egentligen handlar om. Det här är egentligen en budgetdebatt. Det gäller pengarna som finansutskottet har beslutat om och där de olika partierna har haft olika förslag i

finansmotionerna. Därför ska jag komma in på budgetfrågorna och pengarna.

Hittills i dag har enprocentsmålet inte nämnts. Jag måste ändå komma in på det målet. Det beror väl på att Ingrid Näslund inte har varit uppe i talarstolen än, annars hade hon talat om enprocentsmålet.

År 1968 beslutade man i kammaren – inte i just detta rum, men i riksdagen – enligt att 1 % av BNI skulle gå till bistånd. Det var just på grund av det förhållande jag tidigare nämnt, nämligen att vi har ett ansvar därför att vi lever i en rikare del av världen. Man tyckte att det var rimligt att vi skulle avstå 1 % av BNI och behålla 99 % själva. Det var rimligt. Man jobbade sig fram mot målet, och cirka tio år senare var man där. Det är intressant att gå tillbaka till de gamla protokollen och läsa hur det ena partiet efter det andra jublade i riksdagen och tyckte att målet var jättebra.

Jag har tidigare citerat högermannen Allan Hernelius. När beslutet fattades uttryckte han sin glädje och sade att detta inte ska sluta därmed utan vi ska gå vidare. Så sade högern 1968. Den ena partiföreträdaren efter den andra gav sin support till detta.

Tanken var just att man skulle ge bidrag därför att vi tillhör en annan del av världen. Det var inget utbetalningsmål i sig – som Bertil Persson talar om. Det beror på att resurserna saknades, fortfarande saknas och kommer att saknas. Även om vi ger 1 % och andra länder skulle följa med – vilket de inte gör – saknas resurser därför att behoven är så stora.

Det är ingen som har tanken att tala om ett utbetalningsmål där allt är fixt och färdigt när biståndet har betalats ut. Behoven är ändå större. Målet sattes för att säkra ett åtagande. Därför var det olyckligt att i år inte bara gå ned till 0,7 % utan att det också har skurits ned ytterligare under året. När utgiftstaket skulle klaras och 8 miljarder skulle sparas tog man nästan 40 % från biståndet. Varför det? Jo, man gjorde det för att det var enklast.

Här finns inga hårda påtryckargrupper. Det finns partier och riksdagsledamöter som talar för biståndet, men de som är berörda är inte här. Det är mycket enklare, och protesterna blir mindre.

Då stod biståndsminister Pierre Schori här och bedyrade under frågestunder och i biståndsdebatter att alla pengar ska gå tillbaka. Det är bara temporärt. De kommer i januari år 2000.

Nu har vi facit i hand. Vi vet att det inte blir så. Biståndet ökar. Javisst, procenttalet ökar till 0,72. Men de pengar som hölls inne har inte lagts tillbaka, och kommer tydligen inte att läggas tillbaka.

Jag vill ställa några frågor till biståndsministern. Kommer de 900 miljoner kronor som fortfarande fattas av det som har utlovats att läggas tillbaka? Om de nedskärningar som har gjorts resulterar i att man kommer under skammens gräns 0,7 % under innevarande år, kommer de att fixas i slutändan? Det var också ett löfte som gavs här, nämligen att aldrig gå under 0,7 %. Nu är risken stor att man gör det. Vi vet vilka följdverkningar och bekymmer det har lett till för enskilda organisationer som har haft det svettigt under året med att skriva om avtal, att gå ur program osv. Det är klart att besvikelsen är stor när man inte lägger tillbaka pengar som hölls inne.

Folkpartiet har ett program för detta. Vi lägger på en och en halv miljard nästa år, som motsvarar 0,8 %. Vi kan inte lova 1 % här. Det gör vi

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

inte. Vi klarar inte det i vår budget. Men vi lägger på en och en halv miljard och kommer upp till 0,8 i stället för 0,72 %.

Sedan har vi ett program för de följande åren. Vi lägger på 2,2 och 2,6 miljarder – motsvarande 0,84 och 0,86 % – för att inom en tioårsperiod, precis som 1968, komma tillbaka till enprocentsmålet. Det finns ett program. Det är vårt åtagande mot den bakgrund som jag har försökt att beskriva. Det är inget annat parti som har den ambitionsnivån, men jag hoppas att vi ska kunna förena oss i det här. Vi kan gå tillbaka 30 år i tiden och se vad man sade då och utlova det.

Vi vet att moderaterna sänker biståndet med en dryg miljard.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet har ställt upp på budgeten. Om vi går några år tillbaka i tiden ser vi att Miljöpartiet och Vänsterpartiet hade en annan profil. I och för sig säger Miljöpartiet i ett särskilt yttrande att man egentligen vill gå till 2 %. Med den takt man har nu tar det 30 år att nå 1 %, och det skulle ta 60 år att nå 2 %. Är det en bra ambitionsnivå? Miljöpartiet var i och för sig inte med 1968 när detta beslut togs, men man har sedan följt upp det i en reservation.

Regeringen säger att det här ska göras när de statsfinansiella förutsättningarna för detta föreligger. Det innebär att regeringen menar att vi i Sverige inte har tillräckligt med pengar för att klara det här med det globala perspektivet.

Hur vill vi då använda pengarna? Vi vill satsa de här pengarna bl.a. på demokratiutveckling. Jag stöder mycket av det som Bertil Persson har sagt när det gäller demokratiutvecklingen och frihandeln. Det jag är motståndare till är det som jag har varit inne på. Sedan vill Bertil Persson också ha ett slutdatum för biståndet, och jag tror att det är ett långt åtagande. Jag vet inte var slutdatum ska ligga; det kanske ligger på olika ställen i olika program.

Vi vill också ha villkorat bistånd i den här demokratiutvecklingen. Därför gör vi vissa markeringar för sådana stater som är enpartistater. Även om de inte kallar sig enpartistater finns det de som i praktiken är det.

Vi vill satsa ytterligare på enskilda organisationer, med 215 miljoner, liksom särskilda utvecklingsprogram och skuldlättnader.

Nu har det på sätt och vis varit en ganska dyster bild som jag har målat upp, och därför vill jag sluta med några positiva saker i fråga om utvecklingen i världen.

Barnadödligheten har halverats under de senaste 30 åren. Tillgången till rent vatten har ökat från 10 % till 75 % under de senaste 30 åren. Medellivslängden har ökat från 46 år till 65 år under de senaste 30 åren. Det finns alltså mycket av positiv utveckling också i det här globala perspektivet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 9, men jag står naturligtvis bakom övriga reservationer där Folkpartiet är med.

Anf. 23 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag ska inte ta upp någon stor debatt med Karl-Göran Bior-smark. Jag vill erinra kammaren om att både Moderaterna och Folkpartiet ingick i den enda regering som någonsin har uppfyllt enprocentsmålet i Sverige, nämligen Carl Bildts regering. Sedan har det rasat vad gäller nivåerna.

Vi har lärt oss av de erfarenheter vi fick. Vi har sett hur biståndet har gått från behovsinriktat till *performance*-inriktat, och nu tror vi att det ska vara kunskapsbaserat. Man ska bygga på de erfarenheter och kunskaper man har fått när man har hållit på med det här arbetet.

Utbetalningsmålen ledde till reservationer, därför att man kunde inte hitta något att betala ut pengarna till. Det ledde till importstöd, där man skänkte bort pengar. I ett afrikanskt land köpte alla parlamentariker Mercedes för importstödet. Det är inte särskilt effektivt med utbetalningsmål. Det har vi lärt oss. Det viktiga med biståndet är resultatet, själva utvecklingen, inte själva givandet.

Jag är optimist när det gäller biståndet. Det här går. Land efter land har visat att man kan avveckla fattigdomen och utrota den. Dessutom tror alla partier nu att det övergripande målet för bistandsverksamheten i Sverige inte är enprocentsmålet, utan fattigdomsbekämpning. Vi har drivit frågan om fattigdomsutrotning länge, och på något vis har fattigdomsbekämpning glidit in. Jag tror att det är väldigt viktigt att bifalla den moderata och folkpartistiska uppfattningen att vi nu måste se över de biståndspolitiska målen ordentligt.

Anf. 24 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Bistånd är svårt – jag håller med om det. Vi har gjort många misstag under årens lopp, och vi har lärt oss och kommer att lära oss nya hårda läxor i biståndet. Men en sak är helt klar: det saknas pengar. Även om man är försiktig med pengar, vilket man alltid ska vara, är det klart att det kan uppstå reservationer därför att man hamnar i svårigheter när man ska genomföra olika program. Då är det inte bara att betala ut. Det är inget utbetalningsmål. Det är inte bara att spotta ut pengar. Det är inte det som det är frågan om. Det gäller att hålla i pengarna och ge ett bra bistånd. Det är en skyldighet gentemot skattebetalarna, som har surt betalat in dessa pengar, att ge ett effektivt bistånd.

Enprocentsmålet uppnåddes först under folkpartiregeringen 1978–1979, och nästa gång var det, precis som Bertil Persson säger, under Bildts regering. Vi tycker att det var bra att den borgerliga regeringen klarade detta.

Det ska vara kunskapsbaserat – naturligtvis. Massor av dessa pengar går också just till kunskapslyftande åtgärder. Men problemet är ändå att det saknas pengar, och därför är jag lite bekymrad. När moderaterna nu ska spara en dryg miljard skär de i område efter område, inte minst inom FN och de områden som Bertil Persson tidigare har talat så väl om. De skär inom utvecklingsprogrammen UNDP och inom barnfonden. Bertil Persson talade mycket väl om kvinnans roll inom biståndet och att det gäller att satsa där, men moderaterna prutar på kvinnofonderna i FN. De pratar om att befolkningsfrågan måste lösas, men där skär de också ned. Jag kan fortsätta med område efter område. Alla dessa saknar pengar. Varför drar moderaterna då in ytterligare?

Anf. 25 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Vi tycker att vi lär oss någonting under resans gång. Vi tror nämligen nu – och det kan också Karl-Göran Biörsmark se i vår budget – att det gäller att kraftsamla. Vi gör i vår budget en rejäl kraftsamling på Afrika. Vi tror att man ska gå in i några enstaka länder, och i

de länderna ska man satsa på skuldavskrivningar, satsa på tillväxt och satsa på ett kraftfullt bistånd när man sedan går ut vid en bestämd tidpunkt. Därför har vi mobiliserat om pengar. Vi tror inte att det går att göra omläggningen så snabbt, men vi har mobiliserat om pengar för att göra en kraftinsats i Afrika.

Anf. 26 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag tror att det råder en sorts missförstånd mellan oss, eller också kan jag inte göra det riktigt tydligt för Bertil Persson. Jag ser ingen motsatsställning mellan pengarna och bra insatser. Det ena förutsätter det andra, så att säga. Eftersom det saknas pengar och resurser är problemet att få fram dem för att göra ytterligare bra insatser, inte att kasta bort pengar, inte att betala ut för att nå upp till de utbetalningsmål som moderaterna talar om. Det finns inga sådana i sig eftersom det saknas pengar. Däremot kan det bli en reservation här och där därför att vi håller i pengarna och ska göra det effektivt.

Det låter märkligt i mina öron, när jag talar med folk som jobbar och sliter med detta, människor som i enskilda organisationer samlar in pengar för att få ihop till det här, att moderaterna säger att det är för mycket pengar. Det är ju precis tvärtom!

Jag förstår inte riktigt, och jag kommer väl aldrig att kunna övertyga Bertil Persson och moderaterna. Men om man ska göra investeringar, satsa på utbildning, satsa på kvinnor och se till att barnen får en god hälsa är det klart att det kostar pengar. Det är det som den rika delen av världen borde inse.

Nu ligger ändå Sverige hyfsat till internationellt, trots den låga nivå som vi kommit in på, jämfört med många rika länder som Japan, USA osv. Om de gjorde sin del skulle det vara en annan situation. De är nere på 0,2 % av BNI. Men vi måste stå vid det vi har sagt, gå före och visa vägen, för det har vi råd med.

Anf. 27 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! På en enda jord med begränsade resurser är vi alla beroende av varandra. Ansvaret för tillståndet i världen är gemensamt. Miljöpartiet de gröna vill verka för en utjämning och en mer rättvis fördelning av jordens resurser. Världen står inför gigantiska utmaningar i form av kraftig befolkningsökning, storskalig miljöförstörelse, minskad bördighet och brist på vatten och livsmedel. Konkurrensen om jordens resurser skapar starka spänningar och konflikter. Vi hörde här Biörsmark säga att det hade blivit bättre på en del områden; rent vatten hade fler tillgång till. Ändå vet vi att ungefär 15 000 personer dör dagligen av vattenföroreningar. 15 000 personer, dvs. lika många som i en medelstor svensk stad, dör av förorenat vatten. Vi vet också att vattentillgången är begränsad. Det bildas inget nytt vatten. Det som förorenats förblir förorenat, och det cirkulerar ständigt runt i sin begränsning, och behoven ökar.

Klyftorna har ökat och ökar. Vi som har det bra får det bättre, ökar vår levnadsstandard och förbrukar mer av jordens resurser samtidigt som de fattiga får det fattigare. Det beror väldigt mycket på att jordens resurser är begränsade. Siffror som att 20 % av jordens befolkning förbrukar 80 % av dess tillgångar är vanliga i debatten. Nu fick vi t.o.m. höra att det minskat till 10 % och 90 %, vilket precis visar på att det inte är åt det

mer positiva hålet som utvecklingen går, snarare tvärtom. Klyftorna ökar ytterligare – inte minskar de.

I den situationen krävs det att vi som har råd och möjligheter också ställer upp och hjälper till för att minska klyftorna. Jag tror att den stora delen för att klara detta är att satsa betydligt mer på miljöarbetet, att se till att få fungerande kretslopp där resurser återvinns och återanvänds på ett sätt som gör att vi inte tar av kommande generationers möjligheter att leva på vår jord. Det är mycket inom miljöområdet som vi måste lägga mer av resurserna på för att klara framtiden och för att få en bättre fördelning.

Det senaste året har vi kunnat se oändligt många miljökatastrofer. Det sägs att miljökatastrofsituationen i år var den värsta vi någonsin upplevt. Det talas om att miljöskadorna skulle röra sig om 700 miljarder kronor, vilket visar på att det är oerhört angeläget att förebygga så att vi inte ökar miljöproblemen i världen.

Vi har den senaste helgen fått känna av och se vad en orkan kan innebära när det gäller förstörelse och problem. Utifrån det perspektivet kanske det är lättare att se och förstå andra länders situation, där det här mera hör till vanligheter och där katastroferna och skadorna blir så mycket större.

Vi har i vår motion som vi skrivit på detta område tagit upp de långsiktiga frågor som vi tycker att det är viktigt att satsa på. Vi har också visat att vi tycker att biståndet behöver öka. Vi har sagt att enprocentsmålet behöver vara uppnått inom en femårsperiod. Vi har också sagt att på sikt behöver biståndet öka till 2 % för att vi på ett bra sätt ska kunna bidra till den internationella fördelningen.

Det finns också en del i det här som vi tycker är viktig och som kammaren faktiskt beslöt för ett år sedan, och det är den biståndspolitiska utredning som ännu inte kommit i gång men där jag hoppas att vi av biståndsministern får höra var den i dag befinner sig och om en sådan utredning möjligen kommer till stånd. Jag tror att det är oerhört angeläget att vi får en ny biståndspolitisk utredning som tittar över verkligheten från i dag och framåt och vad vi behöver göra för att kunna satsa biståndsmedlen på ett effektivt och bra sätt.

Utskottet har skrivit att fattigdomsbekämpningen är det övergripande målet när det gäller biståndet. Det är oerhört viktigt och angeläget. Mycket av det biståndsarbete som utförs i dag når väldigt långt. Man har också lyckats väldigt bra i sitt biståndsarbete. Därför är det angeläget att man ger möjligheter till det småskaliga bistånd som ger bra resultat just där det verkar. Det är tragiskt att vi i dag får se och höra att vi inte klarat av angelägna biståndsmål på grund av ekonomin. Det gäller att man verkligen tittar över hur man ska fördela så att de angelägna projekt som behöver genomföras också kan genomföras på ett bra sätt.

Utifrån detta har jag inget yrkande. Vi har inte någon reservation utan ett särskilt yttrande. Där poängterar vi just långsiktigheten i biståndet och vikten av att satsa långsiktigt så att det blir mer pengar för dem som bäst behöver det och framför allt att man tittar på hur man kan fördela globalt i en alltmer krympande värld så att resurserna räcker till för alltför många människor. Det är vad det faktiskt är fråga om: antalet människor på vår jord ökar samtidigt som resursfördelningen ser ut som den gör i dag och borde se helt annorlunda ut i morgon. Det är det långsiktiga målet som vi

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

verkligen måste jobba med för att få ett effektivt och bra bistånd som leder till en ökad global rättvisa.

Anf. 28 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Vi är överens om beskrivningen av situationen och vad som behöver göras för att få en annan och rättvisare värld. Där råder inga delade meningar. Detsamma gäller den biståndsutredning som Folkpartiet har krävt under flera år. Den ska nu tydligen komma till stånd. Vi får kanske så småningom höra bistandsministern berätta om detta. Vi har inte sett några direktiv hittills i alla fall. Det har dröjt över ett halvår nu. Vi har som sagt inte sett några direktiv till någon utredning.

Jag skulle vilja fråga Marianne Samuelsson om det finns något om-
tänkande när det gäller resurserna till biståndet. Marianne Samuelsson säger en sak och gör det också i ett särskilt yttrande som tidigare låg som reservationer från Miljöpartiets sida.

Men nu har ni inga reservationer, utan ni accepterar regeringens låga nivå. Då vill jag höra hur Miljöpartiet egentligen resonerar. Jag tycker inte att ord och handling stämmer. Ni går ned till en låg nivå i förhållande till tidigare. Men det stämmer inte med det som ni säger i ord och som ni säger i ert särskilda yttrande. Ändå har ni inga reservationer. Hur får ni detta att gå ihop?

Anf. 29 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Det är ju det dilemman som man har när man samverkar. Som ett litet parti kan man inte få gehör för alla sina synpunkter på alla områden. Karl-Göran Biörsmark vet ju att ekonomin i det här landet inte har varit så lätt att hantera med bl.a. ganska stora skulder. Då har det skett besparingar på sätt som jag kanske inte hade prioriterat om jag ensam hade fått bestämma.

Om vi avger en reservation, som Folkpartiet tycker att vi ska göra, leder det ju inte till att det blir mer pengar i budgeten för de fattiga människorna. Tyvärr finns det inte någon majoritet i den här kammaren som skulle kunna driva igenom en utökad biståndsbudget. I det läget är det mer konstruktivt att vara med om att påverka och åstadkomma någonting resultatmässigt i politiken än att bara avge reservationer.

Anf. 30 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Marianne Samuelsson sade att man måste skära i biståndet på grund av Sveriges dåliga ekonomi. Jag ställer inte riktigt upp på det resonemanget. Den dåliga ekonomin under 1980-talet och början av 1990-talet har vi själva åstadkommit. Tanken var aldrig att de fattiga utvecklingsländerna skulle vara med och sanera Sveriges ekonomi. Det var just för att säkra den delen som man antog enprocentsmålet 1968. Det resonemanget håller inte riktigt, tycker jag.

Jag kan ha förståelse för Miljöpartiets dilemma. Ni är ett av tre partier som ska försöka sy ihop detta. Jag skulle tro att Marianne Samuelsson i och för sig skulle ha velat se ett annat utfall.

Då vill jag bara önska Marianne Samuelsson lycka till i fortsättningen. Såvitt jag förstår ska samarbetet pågå fram till år 2002. Med den ambition som Miljöpartiet har borde ni kunna pressa regeringen till ett annat agerande på detta område. Om ni gjorde det skulle ett av de tre

partierna falla bort. Då finns det inte längre en majoritet. Använd det läget och utnyttja den situationen! Var inte så flat mot regeringen, utan sätt lite press på den så att den blir lite nervös! Då kan regeringen kanske komma tillbaka nästa år med en annan budget.

Prot.
1999/2000:40
6 december

Internationellt bistånd

Anf. 31 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tackar för de goda råden när det gäller förhandlings-teknik. Jag förstår att Folkpartiet har en viss erfarenhet av det eftersom man tidigare har suttit med i regeringar.

Eftersom det är 1 % av BNI som ska utgöra biståndet kräver det att vi har god ekonomi. Har vi dålig ekonomi innebär det att biståndet blir lägre. Därför är det angeläget att se på detta utifrån ett helhetsperspektiv. Självklart ska vi försöka utöka biståndet, och det hoppas jag att vi får biståndsministrarnas stöd för så att den frågan blir prioriterad i kommande förhandlingar. På så sätt kan vi snabbare nå upp till enprocentsmålet.

Jag har också markerat att vårt parti vill se ett ännu högre bistånd. Bistånd är den väg som man kan gå för att förebygga konflikter och minska kommande katastrofer, kostnader osv. Där har Sverige som land ett stort ansvar.

Anf. 32 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! ”Den som har två skjortor skall dela med sig åt den som ingen har, och den som har bröd skall göra på samma sätt.”

”Den som ger åt de fattiga skall ingenting sakna, den som vänder bort blicken förbannas av många.”

Jag väljer att inleda med två bibelställen, det första ur Lukasevangeliets tredje kapitel i Nya testamentet och det andra ur Ordspråksbokens 28:e kapitel i Gamla testamentet.

För drygt ett par veckor sedan tog riksdagen emot den nya bibelöversättningen. Som ni vet rymmer Bibeln mycket tankvärt även för denna debatt. Texterna handlar inte sällan om just solidaritet med de fattiga.

Efter Bibeln har följt många skrifter som satt solidaritet och mänsklig omsorg i centrum för ett värdigt mänskligt liv. Just dessa värderingar är en viktig utgångspunkt för biståndet.

Nu ska jag våga språnget över till regeringens budgetförslag, kapitel 7, avsnitt 3.3, där den inledande texten lyder: ”Solidaritet i vårt eget samhällsbyggande måste gå hand i hand med internationell solidaritet. I en värld av starka ömsesidiga beroenden, måste trygghet och välfärd främjas för alla, om konflikter skall undvikas.” Stycket avslutas med: ”Genom biståndet bidrar vi till fred, rättvisa och utveckling i världen.”

Men stycket innehåller en viktig mening till, nämligen: ”U-ländernas integration i världsekonomin måste underlättas och stödjas.” Därför är förra veckans misslyckande i Seattle för världshandelsorganisationen WTO djupt att beklaga. De privata kapitalflödena i form av främst handel och investeringar i u-världen dominerar nämligen kraftigt över det offentliga biståndet. Därför är regelverket för dessa av avgörande betydelse för u-ländernas utveckling. Särskilt de fattiga länderna hade varit betjänta av en frihandel med ett regelverk som medverkat till dessa länders utveckling och snabba utrotning av fattigdomen.

Det blir än tydligare i perspektivet av att trots att andelen fattiga fortsatt att minska under det gångna decenniet så har antalet fattiga ökat, och

klyftorna mellan fattiga och rika likaså. De olika sociala indikatorer som mäts har stagnerat eller försämrats.

Vi lever i en tid där globaliseringen för med sig nya förutsättningar och nya möjligheter. Den stryker under att relationer till andra länder griper in i alla politikområden. Utöver biståndspolitik blir utrikes-, säkerhets-, migrations-, handels- och näringslivs-, miljö-, kultur- samt finanspolitiken särskilt berörda. Därmed blir också dessa områden viktiga instrument för vår relation till u-länderna. Med flera politikområden blir också samstämmigheten dem emellan avgörande för resultatet.

Biståndspolitik behövs som ett komplement och ett kitt. Den kan bygga de nödvändiga ramarna och institutionella förutsättningarna för att politiken på övriga områden ska få genomslag. Den kan ge stöd till u-länderna så att de kan dra nytta av globaliseringens möjligheter.

Den kan dessutom innebära en avgörande överlevnads- och utvecklingsinsats för de allra fattigaste länderna som befinner sig på globaliseringens bakgård, där bärande sociala strukturer bryts ned och där dörren i praktiken hålls stängd för deltagande på den marknad som kan ge utveckling.

Det händer mycket nu som kommer att vara av avgörande betydelse för vårt samarbete och partnerskap med utvecklingsländerna. Jag nämnde handelssamarbetet, om vars framtid vi har anledning att känna oro efter Seattle.

Vi har för inte så länge sedan fått en gemensam internationell strategi i utvecklingssamarbetets bidrag till det 21:a århundradets utformning. EU har genomfört en utvärdering och sätter nu samman en handlingsplan för att åtgärda de många brister som finns i EU:s eget bistånd men också i koordineringen mellan ländernas biståndsinsatser.

Här hemma har vi under ett antal år ställt samman en policy för fattigdomsbekämpningen, arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter, för miljö, för jämställdhet, för partnerskap med Afrika och samarbete med Asien. Arbete pågår med en policy för insatserna bland barnen. Och vi ska just tillsätta en stor utredning om mål och inriktning för vårt bistånd och om våra relationer till utvecklingsländerna.

Vi har onekligen anledning att se fram emot en spännande tid, där mycket kommer att hända som berör vårt utvecklingssamarbete och därmed djupast sett mycket av våra grundläggande värderingar om mänskligt samliv.

Fru talman! Jag ska inte ägna mer tid åt allmänna reflexioner kring biståndet. Jag antar att vår nya biståndsminister Maj-Inger Klingvall, som jag för övrigt vill hälsa varmt välkommen till debatten, har en del tankar att delge oss vad gäller våra relationer till utvecklingsländerna.

Jag ska i stället gå över till att kommentera själva betänkandet UU2, som vi debatterar här i dag, och några av dess reservationer och särskilda yttranden. Men innan jag gör det, så låt mig genast yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag i sin helhet och avslå alla reservationer som är fogade till betänkandet.

Jag vill också göra klart att jag överlämnar till min kollega Carina Hägg att ta debatten i de olika sakfrågorna under betänkandets avsnitt Övrigt multilateralt samarbete och avseende det bilaterala samarbetet avsnitten Verksamhetsgrenar och Samarbete med länder och regioner. Vi har slutligen ett särskilt avsnitt sist i betänkandet som inte direkt hör ihop

med u-landssamarbetet utan lever sitt eget liv, det s.k. öststödet. Det lämnar jag till min kollega Agneta Brendt att ta hand om.

Den första punkt som tas upp i betänkandet berör den kommande biståndsutredningen. I det särskilda yttrandet nr 1 av Moderaterna och Folkpartiet slås öppna dörrar in. Biståndsutredningen blir såvitt jag förstår den breda genomlysning som efterfrågas. Dessutom förutsätter utskottet att det övergripande målet om fattigdomsbekämpning ligger fast.

Folkpartiet och Miljöpartiet ifrågasätter det överordnade målet att höja de fattiga folkens levnadsnivå. Folkpartiet vill göra demokratimålet överordnat och reserverar sig till förmån för detta. Miljöpartiet hävdar att det är missvisande att ha fattigdomsbekämpningen som överordnat mål. Med den utveckling som jag tidigare omtalat med ett ökat antal fattiga och mot bakgrund av de grundläggande värderingar som jag nämnt och som många delar, är det knappast läge att ifrågasätta fattigdomsbekämpningen som det överordnade målet för vårt utvecklingssamarbete.

Jag ska också be att få citera förre biståndsministern Pierre Schori i detta ämne. Citatet är från en biståndspolitisk debatt 1997. Det lyder: ”Kärnan i solidaritetens idé är att de fattiga har rätt till sitt människovärde och rätt till frihet från armod och förtryck. Fattigdomsbekämpningen är därför det viktigaste ledet i arbetet för en mer demokratisk, rättvis och fredlig värld.”

I reservation 1 uttalar Folkpartiet också: ”Oberoendemålet bör granskas i samband med den aviserade biståndspolitiska utredningen. Det bör då övervägas om detta mål helt ska strykas.” Här slår Folkpartiet in öppna dörrar, eftersom själva kärnan i utredningen är just att se över delmålen.

Såväl Folkpartiet som Centerpartiet anser i reservationerna 2 och 3 att demokratibistånd till diktaturer endast ska ges via enskilda organisationer. En sådan absolut avgränsning vore mycket oklok. Självfallet spelar i sådana stater – i den mån Sverige är engagerat i bistånd – de enskilda organisationerna en särskilt viktig roll som kanaler för bistånd över huvud taget. Men i alla stater är inte heller enskilda organisationer en möjlig eller tillräcklig väg att gå. Det kan också ligga i Sveriges intresse att utnyttja statsapparaten för att den vägen påverka för en demokratisk utveckling och för att få insyn i landets utveckling.

Moderaterna avvisar i reservation 4 kategoriskt idén om en transaktionsskatt på internationella kapitalrörelser för att ge FN en tryggare finansiering och för att dämpa tempot i dessa kapitalrörelser. Moderaterna går så långt att de hävdar att det finns risk för att den s.k. Tobinskatten skulle strypa tillflödet av kapital till u-länderna. Det får nog anses vara en kraftig överdrift. Jag delar dock uppfattningen, vilken utskottet för övrigt framfört i betänkandet om internationell handel, att det är tveksamt om en omsättningsskatt på kapitaltransaktioner skulle ha någon stabiliserande effekt på den internationella finansiella marknaden. Däremot kan den ge FN viktiga inkomster. Det är sant att skatten är minst sagt omtvistad, men att gå så långt som Moderaterna kräver är utskottet dock inte berett att göra.

Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet reserverar sig i reservation 5 mot regeringens sätt att använda begränsningsbelopp för att begränsa utbetalningarna från biståndsanslaget. Folkpartiet motsätter sig i sin motion varje form av begränsningsbelopp för biståndet för år 2000.

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

I bred enighet har riksdagen beslutat om en budgetprocess som inrymmer ett samlat och tvingande utgiftstak för statens budget. Som alla nu kan konstatera har bl.a. denna åtgärd bidragit till att förändra landets ekonomiska situation i mycket gynnsam riktning. Det tjänar också biståndet på.

Det är då naturligt att också biståndet får delta i uppgiften att se till att taket hålls. Folkpartiets uppfattning, att begränsningsbelopp inte får förekomma avseende biståndet, är således inte rimlig liksom inte heller reservanternas uppfattning att begränsningsbeloppen skulle vara uttryck för en nedprioritering av biståndet eller att biståndet skulle ses som en buffert i statsbudgeten. Det här är inget annat än illasinnat tal i partipolitiskt nit.

Samtidigt ska dock konstateras att ett enigt utskott förra året avgav ett kritiskt yttrande till finansutskottet mot bakgrund av den oro som vi kände för konsekvenserna av den kraftiga begränsning som biståndet utsattes för. Regeringen har utlovat en utvärdering av dessa konsekvenser för innevarande år. Utskottet förutsätter att vi snarast kan få ta del av den.

Även för år 2000 avser regeringen att uppsätta ett begränsningsbelopp för biståndet. Utskottet kan konstatera att det denna gång avses sättas på en helt annan nivå än för 1999. Det hindrar inte att utskottet även nu känner oro för konsekvenserna nästa år. Utskottet har i detta avsnitt av betänkandet och i andra avsnitt, t.ex. avseende tillgängliga medel för katastrofinsatser, tydligt markerat att de åtaganden som staten har till följd av lag eller avtal måste fullföljas samt att Sverige därutöver måste kunna möta angelägna och oundgängliga behov. Utskottet förutsätter att regeringen, när begränsningsbeloppet slutligen sätts, följer vad utskottet anför i betänkandet.

Moderaterna vill i sin kommittémotion U204 förlägga Sidas centrala utvecklings- och ledningsfunktion till södra Afrika. I reservation 6 har positionen något justerats. Nu ska Sidas centrala utvecklingsfunktion för biståndet förläggas till Afrika. Ingetdera av förslagen synes realistiskt.

Det är svårt att se hur Sidas arbete skulle kunna ske på ett effektivt, sammanhållet och med andra politikområden koordinerat sätt om hela utvecklingsfunktionen flyttades till Afrika. Den väg som Sida och UD slagit in på med de s.k. biståndsambassaderna och ett ökat antal regionala handläggare förefaller vara betydligt mer funktionell.

Med ett undantag råder det enighet mellan riksdagens partier om enprocentsmålet för biståndet. Moderaterna för i det särskilda yttrandet 4 en argumentation kring andra mål, som t.ex. *good governance*. De för ett resonemang om effektivitetsmål som är mätbara. Men det här är ju bara dimridåer för att dölja att Moderaterna kraftigt vill skära ned i svenskt bistånd. Vi andra motsätter oss knappast tankar om gott styrelseskick eller effektivitetsmål. Det är bara det att det går alldeles utmärkt att förena med ett procentmål. Moderaterna bygger upp en motsättning som helt enkelt inte finns.

Moderaternas motpol är Miljöpartiet, som i det särskilda yttrandet 2 anser att det är möjligt att nå 2 % av BNI och att 1 % kan nås inom fem år. Det förefaller orimligt att nu rikta in sig på ett tvåprocentsmål, när biståndet alltmer ses som ett komplement till andra insatser, vilka jag för övrigt tidigare har nämnt. Att nå enprocentsmålet inom fem år är en vällovlig men svåruppfyllbar ambition.

Biståndet är i praktiken genom budgetprocessens utformning och den före sommaren antagna treårsbudgeten låst till 0,74 % av BNI år 2002. Det låter sig i alla fall inte i en handvändning ändras utan effekter på andra utgiftsområden och möjligen också på finansiella aktörers trovärdighetsvärdering av kontrollen över den svenska statsbudgeten. Med ett sådant resonemang blir det inte lätt att nå enprocentsmålet redan år 2004.

I reservationerna 7 av Kristdemokraterna och 9 av Folkpartiet kritiserar nuvarande procentnivå för att vara låg. Men vid en jämförelse med i stort sett alla andra industriländer stämmer inte det påståendet. När vi nu efter krisåren ska åter till enprocentsmålet samtidigt som vi ska möta en serie eftersatta behov i vårt eget land ser vi socialdemokrater regeringens förslag som rimligt. Självfallet måste dock tempot i kommande treårsbudgetar höjas för att enprocentsmålet ska vara möjligt att nå i rimlig tid.

Jag noterar samtidigt att det i båda reservationerna utan omsvep utdelas kraftig kritik mot både Moderaternas och Centerpartiets agerande i frågan. Jag vill bara påminna Kristdemokraterna och Folkpartiet om att ni i andra sammanhang sluter dessa partier djupt i er famn. Vilken biståndsnivå kan ni tillsammans uppnå? Det är min fråga.

Centerpartiet har i reservation 8 en mer realistisk hållning. Det jag inte kan förstå är dock varför partiet så ofta skramlar så mycket när förslagen inte nämnvärt avviker från regeringens.

I de särskilda yttrandena 6 av Folkpartiet, 7 av Centerpartiet, 8 av Moderaterna och 9 av Kristdemokraterna redovisas partiernas förslag till anslag för år 2000. Dessa har fallit i och med att riksdagen nyligen antagit regeringens förslag till budget fördelat på de olika utgiftsområdena. Därutöver vill utskottsmajoriteten hävda att budgetförslaget för utgiftsområde 7 är rimligt mot bakgrund av det statsfinansiella läget.

Till detta vill jag bara lägga att Moderaterna i sitt yttrande fortsätter att lägga ut dimridåer. De vill ha ett snabbt utrotande av fattigdomen i världen och effektivare svenska insatser. Samtidigt föreslår de kraftigt sänkta anslag. Kring detta finns dock inga motiveringar. Inte ett anslag tycks klara sig undan den moderata lien.

Är det möjligen så att ni skäms över att minska biståndsverksamheten på A1-anslaget med drygt 2 200 miljoner kronor, eller nästan 20 %, på ett enda år? Baklänges kan man räkna ut att er biståndsram är ca 0,6 %, dvs. klart under den av FN rekommenderade nivån på 0,7 % av BNI. Min fråga till Moderaterna blir: Varför? Och vilka grundläggande värderingar styr egentligen er biståndspolitik?

I Moderaternas reservation 11 vill man stuva om ett antal anslagsposter under det bilaterala samarbetet. Det är svårt att se vinsterna med sådana förändringar. Och i reservation 12 upprepar Moderaterna det gamla kravet på att avskaffa de s.k. landramarna. I stället vill man ha ett avtalsbundet samarbete med strikta villkor vad gäller korruption, redovisning och effektivitet. Även här bygger Moderaterna in konstlade motsättningar. Inom landramarna och de flerårsavtal vi har inkluderas redan de krav Moderaterna efterlyser. Det är inte fråga om ett antingen-eller.

Under betänkandets EU-avsnitt kan jag konstatera att stor samstämmighet råder mellan partierna, bl.a. om en ökad fattigdomsinriktning av EU:s bistånd. Vi är också överens om den svenska regeringens prioritering av miljö, demokrati, MR samt jämställdhet. Framför oss ligger ett omfattande arbete med att omsätta EU-utvärderingens erfarenheter i ett

Prot.
1999/2000:40
6 december

Internationellt bistånd

förändrat och mer effektivt EU-bistånd där samstämmigheten mellan olika politikområden förbättras och där kontrollen av hur biståndsinsatserna sköts radikalt förbättras. Här kommer självfallet Sverige att vara aktivt. Utskottet förutsätter också att Sverige ställer sig positivt till eventuella lokaliseringar till Sverige av biståndsorgan inom EU.

Fru talman! Jag ska nu be att få avsluta med Riksdagens revisorers förslag angående utvecklingssamarbetet. Revisorerna har gjort en förtjänstfull granskning som i huvudsak omfattar det bilaterala utvecklingssamarbetet. Det man tar upp är frågor om styrning, genomförande, samordning och uppföljning. Huvudämnena är formen för styrning, anslagsstrukturen, utvärderingsfrågorna och samarbetet med enskilda organisationer och EU.

Med anledning av förslaget föreslår utrikesutskottet tre tillkännagivanden. Det första handlar om en översyn av det nuvarande systemet med bemyndiganden, dvs. rätten för regeringen att utlova biståndsmedel för flera år framåt i tiden och informationen till riksdagen i de här frågorna.

Det andra handlar om hur den utvärderingsverksamhet som finns utanför biståndsförvaltningen kan stärkas, i första hand genom en utvidgning av EGDI:s, Expertgruppen för utvecklingsfrågor, funktion.

Det tredje handlar om en övergripande översyn av de enskilda organisationernas roll i utvecklingssamarbetet och Sidas samarbete med organisationerna.

I reservation 27 från Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet är man inte nöjd med majoritetens inriktning mot att EGDI kan vara lösningen på behovet av en vidgad utvärderingsfunktion. Man vill i stället återuppväcka en lösning liknande det nedlagda SAU, dvs. Sekretariatet för analys och utvärdering, som man ser som en från biståndsförvaltningen mer oberoende organisationsform. Moderaterna uttalar sig i samma riktning i reservation 26.

Utskottsmajoriteten ser dock fördelar med valet av EGDI. Det blir billigare. Det blir effektivare. Det blir större möjligheter för genomslag, mindre risk för marginalisering och fördelar när det gäller tillgången till utländsk expertis. Denna lösning, sedd i sammanhang med Riksdagens revisorer, RRV och andra utvärderingsorgan blir, som vi tror, en mycket bra helhetslösning.

Moderaterna nöjer sig i reservation 26 inte med den avvikande uppfattningen om utvärderingsfunktionen. De reserverar sig på alla punkter till förmån för revisorernas förslag – utom där utskottsmajoriteten tillstyrkt. Det förefaller märkligt att inte ett enda av majoritetens argument har fallit Moderaterna på läppen.

Revisorernas första yrkande om en översyn av resultatstyrningen är redan på gång, vilket revisorerna själva noterat. Samma sak gäller det andra yrkandet, om översynen av anslagsstruktur och tillhörande frågor. Det fjärde yrkandet rör en utvärdering av Sidas upphandling av konsulter. Där framstår det som onödigt att lösa problemen genom en särskild utvärdering. Det sjätte gäller en utredning av samordningen mellan det svenska utvecklingssamarbetet och EU:s. Där framstår det också som mindre meningsfullt att i nuläget göra så omfattande insatser.

Det tredje yrkandet, om en utvärdering, har jag tidigare kommenterat. Detsamma gäller yrkande 5, där vi är ense om behovet av en översyn av

de enskilda organisationernas roll. Vart syftar Moderaterna med sin omfattande reservation? Det är min fråga.

Fru talman! Efter ett ganska långt anförande vill jag avsluta med att återigen tillstyrka utskottsmajoritetens förslag i dess helhet och yrka avslag på alla reservationer fogade till betänkandet. Så är det gjort två gånger för säkerhets skull.

Anf. 33 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Berndt Ekholm förvånar mig oerhört. Han vet att Riksdagens revisorer är riksdagens kontrollorgan. När de griper in och granskar en verksamhet och lägger fram sex viktiga och tunga förslag om hur man ska förändra verksamheten i biståndet är det ett helt och två halva av dessa förslag som Socialdemokraterna kan tänka sig att vara med på.

Jag tycker att Riksdagens revisorer är en viktig funktion här, och ett viktigt medel för oss när det gäller att granska regeringens verksamhet. Jag menar att man ska ta det Riksdagens revisorer kommer med som förslag på allvar. Man ska inte försöka sopa det här under mattan i alla fall utom då man är absolut tvungen att följa deras förslag. Jag är ganska upprörd över den behandling som Riksdagens revisorer får av Socialdemokraterna.

Det andra jag vill ta upp är att Berndt Ekholm står här och säger att inga anslag undgår Moderaterna. Det må vara. Men i så fall ska han också tala om att vi har en betydligt kraftigare satsning på Afrika än vad regeringen har. Vi har också en betydligt kraftigare satsning på enskilda organisationer än vad regeringen har. Sedan är slutsumman lägre – ja. Men det är inte på det viset att allting är sänkningar, utan detta är ett led i en ny inriktning, ett lärande i biståndet när det gäller hur man får det effektivare.

Anf. 34 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Anklagelsen att vi i utskottet inte skulle ha tagit revisorernas förslag på allvar är nog en uppfattning som ingen som varit med i utskottet delar. Snarare skulle jag mycket väl kunna vänta mig viss kritik riktad mot mig själv därför att vi vid denna genomgång av riksdagsrevisorernas förslag varit alltför noggranna.

Det finns många olika skäl att se väldigt seriöst på vad revisorerna gör; det tycker jag att vi också har gjort. Vi har faktiskt dissekerat vad man har skrivit. Regeringen, som är en klok regering, har lyssnat under resans gång, som det brukar vara när det gäller revisorernas arbete. Ett förändringsarbete har redan satts i gång.

På en och annan punkt finns dock vad som kanske skulle kunna kallas för missuppfattningar, eller nästintill, från revisorernas sida om hur saker och ting ligger till. På några enstaka punkter skulle det kunna vara så att vi har olika politisk uppfattning, exempelvis om hur utvärderingsfunktionen ska vara. Men det är nog inte någon av de sex punkter och underpunkter som finns som vi inte mycket noga har tittat på, så det är i sak åtgärdat. Ändå vill moderaterna reservera sig och slå in öppna dörrar – naturligtvis bara av partipolitiska skäl, inte av sakskalet som jag ser det.

När det gäller moderaternas sänkta biståndsansambitioner är det väl att Bertil Persson ändå kan hitta någon punkt där moderaterna har lite starkare ambitioner än regeringen och socialdemokraterna. Men faktum

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

kvarstår, nämligen att moderaternas totala sänkning slår mot de allra flesta anslagen och mot totalen på ett så kraftfullt sätt att t.o.m. K-G Biörsmark blir upprörd över ert förslag. Det är väl bara att konstatera att ni mäter er ur den gemenskap som finns i Sveriges riksdag när det gäller att värna biståndet.

Anf. 35 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag är beredd att hålla med Berndt Ekholm i så måtto att för oss är utvecklingen, inte givandet, det väsentliga i fråga om biståndet. Men när man står här och talar om att det har funnits enighet i utskottet om revisorernas förslag – detta i ett läge där det finns reservationer – måste jag säga att jag inte förstår hur Berndt Ekholm läser handlingarna.

Det är utomordentligt viktigt att alla verksamheter, även biståndet, utsetts för både extern revision och intern revision av kontrollertyp. Det är bra att det finns ett utvecklingsorgan av typen EGDI, som dessutom har kommit med väldigt många synpunkter som stämmer utomordentligt väl med vad jag har anfört här i kammaren, exempelvis att bra bistånd lyckas omgående och att dåligt bistånd inte blir bättre därför att man håller på länge.

Jag menar bestämt att man ska ta revisorerna på allvar och inte vifta bort dem, vilket faktiskt är vad den socialdemokratiska gruppen och majoriteten i utskottet har gjort. Jag tycker att revisorerna är ett alldeles för viktigt organ för att bara viftas bort och för att i alla väsentliga avseenden få avslag.

Anf. 36 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Nu blandar Bertil Persson bort korten. Han säger att jag närmast ljuger om att det råder stor enighet om någonting. Men vad var det som det rådde stor enighet om? Jo, det var att vi tar frågan på allvar. Jag tror faktiskt det. Vi har verkligen dissekerat revisorernas rapport och lagt ned mycket energi på detta. Det var den saken som jag uttalade mig om. Jag förutsätter alltså att det råder stor enighet om detta. Sedan vet jag mycket väl – jag kan läsa reservationerna och också en del mellan raderna – att det när det gäller åtgärderna kan finnas delade meningar.

Jag vidhåller vad jag tidigare har hävdat och skulle kunna gå så långt att jag faktiskt säger att moderaterna inte tar revisorernas rapport på allvar. Kanske skulle jag våga mig på påståendet att de knappast har läst rapporten. Men eftersom de är ett moderat parti och befinner sig i opposition är det väl säkrast att klippa till rejält och reservera sig mot alltihop för att få en ordentlig politisk strid om det här – så kan man faktiskt tolka vad ni har gjort. Det finns ju inga nyanser i er reservation.

Bertil Persson återkommer till givandet som något ganska sekundärt, men jag lade faktiskt märke till vad Bertil Persson sade i sitt huvudanförande. Han sade att givandet inte är viktigt. Jag tror att det inte är bra formulerat men förstår att innebörden är att vad som är syftet att få genomfört är det centrala. Men givandet är faktiskt ganska viktigt – svenskarna tycker det.

Anf. 37 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Det gäller den utredning som Folkpartiet i motionssammanhang i flera år har krävt men där vi fått nej. Tydligen ska regeringen

nu äntligen tillsätta en utredning. Berndt Ekholm säger att det är att slå in öppna dörrar när vi nu skriver att utredningen ska titta på demokratimålet, biståndsmålen, oberoendmålet osv. Ja, jag vet inte. Utredningen utlovades någon gång i mars. Nu är det december, men jag har ännu inte sett något direktiv så jag vet inte om jag slår in öppna dörrar eller inte. Vi får väl se vad framtiden utvisar.

Sedan till detta med att vi vill ha demokratimålet som det övergripande. Jag har tidigare här försökt förklara det och ska försöka göra det återigen. Syftet med biståndet, utvecklingssamarbetet, är naturligtvis att höja de fattiga folkens levnadsnivå. Men sedan har vi sex delmål. Av de sex delmålen vill vi, precis som det står i reservationen, att demokratimålet ska vara det övergripande delmålet.

Berndt Ekholm ställde en fråga till mig, och jag ska besvara den. Frågan var: Vilken biståndsnivå skulle ni kunna uppnå med moderaterna? Jag kan bara peka på historien och svara: När vi har uppnått 1 % av BNI till biståndet, som det varit i borgerliga regeringar. Tidigare fick jag det positiva omdömet att Folkpartiet är bättre förhandlare i regeringssits. Det tar jag gärna till mig. Jag hyser alltså ingen större oro där.

Sedan har jag en fråga till Berndt Ekholm. Det gäller utgiftstaket. Budgeten för biståndet är ungefär 1,6 % av statsbudgeten. Men när man skulle gå ned, för att klara utgiftstaket, tog man 40 %. Varför?

Anf. 38 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det är bara att läsa det särskilda yttrandet om Biståndsutredningen, och det är vad jag har ägnat mig åt. Men när jag läser det och ser vad det innehåller har jag väldigt svårt att se att det som står där inte är det som har kommit till offentligheten när det gäller vad utredningen ska handla om. Jag förstår inte behovet av att skriva ett särskilt yttrande om man inte tillför någonting nytt. Detta var orsaken till min kommentar.

I fråga om demokratimålet försiggår det en form av tricksande, eller också är det ett mycket dåligt språkbruk från Folkpartiets sida. Ni har faktiskt formulerat att demokratimålet finns som ett överordnat mål. Men det finns nu ett överordnat mål, och det är att höja de fattiga folkens levnadsnivå. Jag förutsätter att Biståndsutredningen diskuterar formuleringstekniken, alltså om det ska heta just så. Moderaterna har föreslagit en annan formulering, som jag förutsätter kommer att diskuteras i utredningen. Fattigdomsbekämpningen som samlingsbegrepp kommer i alla fall att vara det överordnade målet.

Ni har här antytt att ni vill ha ett annat överordnat mål. Om ni menar någonting annat har ni uttryckt er oklart.

När det gäller detta med att enprocentsmålet för biståndet har nåtts under borgerliga regeringar kan jag säga att det vid åtminstone ett av de tillfällena knappast var den borgerliga regeringens förtjänst. En viss eftersläpning förekommer ju när man mäter hur enprocentsmålet uppnås i fråga om DAC-definitionerna. Det är ju inte riktigt så att man kan ta biståndsbudgeten och mäta rakt av, utan det är de utbetalda medlen som mäts.

Slutligen gäller det begränsningen och de 40 procenten. Det är självklart att det när man sitter i ett extremt akut läge och är hårt trängd är lättare att ge sig in på poster där det finns reservationer för att se var man kan skära än att ge sig in på att skära ned på arbetslöshetsersättning, på

Prot.
1999/2000:40
6 december

Internationellt bistånd

bidrag till skolor osv. Det säger sig självt. Även vi i majoriteten kan känna en viss tveksamhet inför den storlek på nedskärningsbeloppet som det blev.

Anf. 39 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Först vill jag tacka Berndt Ekholm för det klara beskedet om utgiftstaket. Det var bra att det kom från en socialdemokratisk talesman i talarstolen här i riksdagen. Det betyder att Berndt Ekholm och åtminstone socialdemokraterna här i riksdagen ställer upp på att de kraftiga nedskärningarna som skulle vara med och sanera svensk ekonomi inte skulle tas från biståndet. Det var fel politik. Det är bra.

Utredningen ska komma. Det är bra. Vi får väl se hur det ser ut när vi får direktiven. Då vet vi om vi har slagit in öppna dörrar eller inte. Det får vi vänta med tills de kommer.

När det gäller demokratimålet kan jag bara läsa vad som står i vår reservation. Vi har argumenterat för att demokratimålet är så viktigt, att demokratin är fundamentet för utveckling och att bland de sex delmål som vi har ska demokratimålet vara det övergripande. Det står: "Av dessa skäl bör demokratimålet bli överordnat delmålen inom biståndspolitik." Det är bara att läsa innantill. Jag förstår inte varför det skulle vara något oklart med detta.

Att de borgerliga regeringarna har lyckats med att uppnå enprocentsmålet försöker nu Berndt Ekholm tricksa bort på något sätt, men faktum kvarstår. Det var då det skedde. Den historiskt låga nivån på 0,7 %, som dåvarande biståndsministern kallade för skammens gräns, uppnåddes under en socialdemokratisk regering. Om Berndt Ekholm försvarar detta betyder det att Berndt Ekholm ställer upp på resonemanget att det är världens fattiga som ska vara med och sanera svensk ekonomi. Jag tycker att det är fel utgångspunkt.

Anf. 40 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag sade faktiskt inte att vi inte tycker att också biståndet ska bära de bördor som krävs för att lösa den ekonomiska krisen. Jag sade i mitt anförande att det var självklart att det skulle göra det. Jag förstår inte var K-G Biörsmark har hört det. Det enda jag sade var att det kan diskuteras om det var rimligt att 40 % av dessa 8 miljoner ska bäras av biståndet. Visst kan det diskuteras, men jag har aldrig sagt att vi inte ska ta vårt ansvar.

Sedan finns det en naturlig förklaring till att det blir en högre andel på biståndet. Det är naturligt att man inriktar sig på de reservationsmedel som finns. Det skulle vilken regeringen som helst ha gjort, oavsett färg.

Låt mig sedan gå över till demokratimålet. Jag hävdar fortfarande att er text är väldigt oklar. Nu kommer vi att få en biståndsutredning, och därför behöver vi inte slå varandra i huvudet alltför mycket med detta.

Å andra sidan skulle det vara mycket intressant att höra K-G Biörsmarks åsikt om en sak. Ni brukar, liksom Moderaterna, hävda att utvecklingen i Stillahavsområdet och Sydostasien är så lysande. Bertil Persson tog upp det. Men det är inte tack vare demokrati och mänskliga rättigheter som det varit en lysande utveckling där. Det är helt andra skäl till detta.

Anf. 41 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till våra reservationer nr 2, 5 och 29, vilket jag inte gjorde i mitt huvudanförande.

Sedan har jag några frågor och kommentarer till Berndt Ekholm. En gäller demokratibiståndet och biståndet till länder som startar krig. Vi tycker egentligen inte att man ska ge bistånd till länder som startar krig med sina grannar. Jag undrar vilka synpunkter Berndt Ekholm och Socialdemokraterna har på det. Vi kan ta Etiopen och Eritrea som exempel. Vi menar att man måste tala ett språk som dessa ledare förstår och vara tydlig. Vi måste visa att vi menar allvar. Det är det instrument vi har. Jag har ställt samma fråga till biståndsministern, men det vore bra om Berndt Ekholm också kunde utveckla detta.

Låt mig sedan återgå till begränsningsbeloppen och den stora neddragning som har skett i år. Först vill jag säga att orsaken till att Centern var med och bidrog till en minskning av biståndet var att svensk ekonomi då befann sig i fritt fall. Det vet naturligtvis Berndt Ekholm om. Nu är det inte så. Nu befinner vi oss i ett helt annat läge. Det är därför som vi tycker att man ska gå lite fortare fram när det gäller att återta enprocentmålet. Nu har vi en god ekonomisk utveckling.

Sedan gällde det begränsningsbeloppen. Berndt Ekholm inledde väldigt fint med bibelcitat. Om man har två skjortor ska man dela med sig den ena. Här i Sverige har vi väl minst tio skjortor var, om inte fler. Det som hände i år var att vi inte delade med oss någon. Det blev möjligen en T-shirt. Det var detta som hände genom den här kraftiga neddragningen. Berndt Ekholm argumenterar här för att det är naturligt att också biståndet får delta i upprustningen av Sveriges ekonomi. Men det är inte försvarligt att dra ned det så oerhört mycket när vi inte har en akut ekonomisk situation.

Jag vill gärna ha ytterligare kommentarer till detta av Berndt Ekholm. Jag får inte hans resonemang att gå ihop. När kommer utvärderingen? Vilka kommentarer har Berndt Ekholm till det?

Anf. 42 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det gällde bistånd till länder som startar krig. Det lär väl knappast utgå ett nytt bistånd till ett land som startar krig. I den mening som finns det en parallell till vapenexporten. Då går det garanterat via det civila samhället. Nu är den situationen kanske inte så aktuell. Det handlar mer om att det startas ett krig i ett land som redan får bistånd, t.ex. Etiopen och Eritrea.

Då får man göra en avvägning av vilken politik som är den klokaste för de fattiga människorna. Vårt bistånd är ju inte riktat mot att åstadkomma bra statsmakter. Det är inte det primära. Det primära är att vi ska nå en fattigdomsinriktning. Det har hitintills varit vår bedömning att gör man snabba avbrott kan man räkna med konsekvenser som kanske inte är så bra. Det får vägas från fall till fall. Vi har ju ett exempel där vi har gjort en markering, nämligen i Indien. Det var väl i och för sig inte ett alldeles abrupt avbrytande. När man bryter ett avtal går det något år innan det händer något i alla fall.

När det gäller Eritrea och Etiopen handlar det helt enkelt om en bedömningsfråga. Vad gynnar biståndsmålen bäst? Hitintills har vår uppfattning varit den att det är oklokt att göra snabba brott i de långsiktiga

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

samarbetsförbindelser som vi har. Jag tror att det finns ganska goda skäl för att resonera på det sättet. Om det håller på år ut och år in kommer det naturligtvis att få en effekt på biståndet.

Jag tycker att det som kan sägas är sagt när det gäller begränsningsbeploppen. Även om vi hade haft en borgerlig regering hade den gjort precis samma sak på grund av budgetprocesslagen. Den hade också skurit i biståndet. Det som vi gör för år 2000 är ju inte särskilt uppseendeväckande. Hela anslaget betalas ut, plus ett antal miljarder därutöver. Jag tycker att det är ett ganska rimligt tillvägagångssätt. Visst kan man diskutera storleken på neddragningen för 1999, men jag tycker att det är ganska givet att man skulle göra någonting.

Anf. 43 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det är självklart att biståndet ska vara fattigdomsinriktat. Jag förstår precis resonemanget. Men det är ändå så att samtidigt som man hjälper de fattiga dör det många fler i kriget. Det är naturligtvis svårt att ta till sig detta. Man skulle kunna ge tydligare signaler i arbetet för att åstadkomma att konflikten tar slut. Det skulle kunna ske genom det instrument som vi har, nämligen biståndet. Jag förstår konflikten. Jag tycker också att det vore olyckligt att avbryta biståndet på det sättet. Men om vi ser det på lite längre sikt, tror jag ändå att det är ett nödvändigt steg att ta för att få till stånd ett bra styrelsesätt i ett land och undvika att pengarna hamnar i svarta hål. Vi kommer tydligen inte överens om detta.

Till slut skulle jag vilja fråga Berndt Ekholm en sak. Jag utvecklade vår syn på landsbygdsutveckling och jordbrukspolitik i Afrika ganska mycket. Hur ser Berndt Ekholm och Socialdemokraterna på att lägga ännu större vikt vid just den delen när det gäller biståndet till Afrika?

Anf. 44 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Detta att avgöra hur man ska agera för att få stopp på krig är, som Marianne Andersson också vet, en oerhört svår fråga. Ibland kan det som Marianne Andersson föreslår säkert vara den rätta åtgärden. I andra sammanhang är det inte det. I stället handlar det kanske om diplomatiska kanaler, om arbete i FN. Kanske ska man avbryta någonting annat, vapenleveranser eller vad det nu kan vara.

Man måste alltså göra en bedömning från fall till fall och i enlighet med den lagstiftning vi har i Sverige och de regelverk vi följer. Det går inte att ge ett bra svar. Det enda man kan säga är att det är bra att vi för den här debatten, för då kommer ju regeringen och andra aktörer att uppmärksamma att vi känner en viss osäkerhet på det här området.

Sedan till frågan om stöd för ett hållbart jordbruk i Afrika. Jag vill hävda att det är precis det vi håller på med. Vi gör omfattande insatser för landsbygdsutveckling, inklusive ett hållbart jordbruk i Afrika. Jag utesluter inte att det kan gå att göra ännu mer. Det måste rimligen vara en bedömning primärt från Sida, som har överblick över hur mycket man nu gör, om man kan göra mer och om det är en rimlig insats i förhållande till vad man får för utdelning. Men jag vill hävda som en grundläggande ståndpunkt att vi gör mycket redan nu.

Anf. 45 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Berndt Ekholm tog tidigare upp det här med målen – 1 % år 2004 och 2 % på sikt. Med tanke på inledningsorden från Bibeln och eftersom jag vet att Berndt Ekholm varit broderskapsordförande förutsätter jag att det inte är så att Berndt Ekholm inte anser att det behövs ett ökat bistånd, och att 2 % framöver faktiskt skulle vara rimligt.

2 % är ungefär vad vi använder för det svenska försvaret, trots att vi i dag inte ser några militära hot mot Sverige. Samtidigt kan vi se oändligt stora hot internationellt mot vår globala överlevnad. Klimat- och miljöfrågorna är stora, liksom frågorna om krig, fattigdom osv. Jag skulle gärna vilja veta hur Berndt Ekholm står i förhållande till ökat bistånd långsiktigt.

Anf. 46 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Min åsikt är att vi har ett mycket bra volymmål för svenskt bistånd, och det är enprocentsmålet. Det målet ligger faktiskt 50 % över de andra ländernas mål, som de som regel inte bryr sig ett skvatt om att uppfylla. USA ligger väl inte ens på 0,2 %, som nämndes här tidigare.

Utöver enprocentsmålet ska vi, tror jag, också inrikta oss på samstämmighet i politiken, en effektivare handelspolitik som stämmer med biståndspolitik, en effektivare utrikespolitik och en effektivare miljöpolitik. Jag kan fortsätta uppräknningen. De här insatserna är inte gratis. De kostar också pengar – säkerligen ur statskassan, utöver det allmänna samhället i Sverige.

Jag tror att det är mycket bättre att göra insatser på plats som ett komplement – man kan se det baklänges egentligen, men i det här fallet ser jag det som ett komplement till biståndet – än att satsa på att försöka uppnå ett tvåprocentsmål för biståndet. Jag är ganska övertygad om att det är på det sättet, och jag tycker att det är den inriktningen man bör ha i det fortsatta arbetet.

Anf. 47 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! När det gäller de fattiga ländernas situation har t.ex. kyrkorna sedan ganska länge drivit något som man kallar för Jubel 2000. Det bygger på att man ska hjälpa de fattiga länderna med skuldavskrivningar. Det är mycket stora summor. Flödet är i dag sådant att de fattiga ländernas betalningar till de rika länderna för lånen är betydligt större än vad de klarar av eller vad som är rimligt, också utifrån biståndsmålen.

Hur ska man över huvud taget kunna leva upp till detta? Hur ska man få en balans i ekonomin så att de fattiga länderna inte ska behöva vara livegna under de rika länderna genom sitt beroendeförhållande med tanke på lån och skuldavskrivningar?

Anf. 48 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag tror bestämt att man ska satsa mycket på skuldavskrivningar. Jag var väldigt tveksam när jag började jobba med bistandsfrågor, men jag har lärt mig mer om det här och insett att detta är ganska grundläggande för att de fattiga länderna ska utvecklas. Det bör man lägga ned mycket resurser på, och det gör också världssamfundet genom

olika initiativ, senast det s.k. HIPC-initiativet. Det sker bl.a. i Världsbankens och IMF:s regi, och det har ju nått lite större framgång på sistone.

Jag tror dock att Sverige, om vi ser det över flera år, redan satsar mycket stora belopp i initiativet. Det är ganska självklart att vi kan – om vi håller oss till enprocentsmålet – satsa större belopp framöver.

Men det kan ju inte vara rimligt att det bara är Sverige som ska finansiera initiativet. Faktum är att de stora industrinationerna, G 7-länderna, faktiskt får ta sitt ansvar.

En av de viktigaste insatserna vi gör just nu är att vi är EU-medlemmar. Vi måste få en bättre solidaritet i EU-kretsen. Första steget borde vara att se till att EU-länderna lever upp till FN:s rekommenderade mål om 0,7 %. De ligger långt därifrån. Några länder, som Storbritannien, är på väg åt rätt håll. Men alltför få länder har uppnått det målet. Den första åtgärden vi ska vidta kan inte vara att bara skjuta in oss på vad vi i Sverige kan göra mer. Vi måste ha ett större perspektiv om vi ska nå resultat.

Anf. 49 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Tack för de vänliga välkomstorden.

För en vecka sedan kom jag hem från en resa i östra Afrika. Det var min första resa sedan jag blev bistandsminister till två av våra samarbetsländer. Under mina dagar i Tanzania och Uganda hann jag uppleva mycket, inte minst många kontraster och konflikter, t.ex. mellan det moderna urbana mediesamhället och det gamla traditionella jordbrukarsamhället, mellan fullt utvecklad IT-teknik på flygplatsen i Entebbe och hackan som kvinnorna luckrade upp jorden med på de otaliga små jordlotterna runtom i Uganda och Tanzania och mellan hoppfulla tonårsflickor på en internatskola, fattiga på resurser men rika på framtidstro, och en annan tonårsflicka, Melissa. Hon var 17 år och fullt upptagen med att ta hand om sina yngre bröder efter det att föräldrarna dött i aids för fyra år sedan. Jag träffade Melissa och hennes bröder i den lilla *shamba* – lerhydda – som de bodde i bland bananplantor och andra odlingar. Tre av bröderna är hivpositiva, och en av dem har långt framskriden aids. Han var hemma från sjukhuset i Bukoba, men otroligt svag. Hans små ben orkade knappt bära honom. Denna familj stöds av projektet Huyawa – stöd till barn – som drivs av den evangelisk-lutherska kyrkan i Tanzania med skolavgifter, skolkläder, sjukhuskostnader, m.m.

De här barnens historia är fruktansvärt tragisk. Samtidigt kunde jag se att Melissa äger en kraft som gör att hon orkar kämpa. Hon fortsätter att odla jorden de har fått ärva. Hon sköter om sina småsyskon och ser till att de kommer till skolan. Hon håller huvudet högt, och hon arbetar för en ljusare framtid för sig själv och sina syskon. Det är just denna kraft, dessa ansträngningar hos de allra fattigaste, som det svenska biståndet ska stödja. Kärnan i vårt utvecklingssamarbete förblir att stödja fattiga människor att ta makt över sin egen framtid.

I grunden handlar det om människovärdet – om alla människors lika värde och om hur vi förknippar människovärdet med de sociala och ekonomiska villkoren och med frågan om samhällets organisation och struktur. För mig som socialdemokrat är det självklart att människovärdet kommer till uttryck i en kamp för utjämning av de sociala och ekono-

miska villkoren, men det är också en fråga om makt och om hur makten ska fördelas.

Respekten för Melissa och hennes rättigheter måste prägla samarbetet för global utveckling. Den förskräckande verklighet vi möts av i TV-rutan med konflikter, svält och kriminalitet har orsaker som grundar sig i fattigdom och brist på utvecklingsmöjligheter. Det är fattigdomen vi måste utrota.

Fru talman! När vi talar om bistånd tänker vi ofta på brunnsbörning, skolbyggen och hälsocentraler, och det biståndet behövs. Och fortfarande måste en stor del av biståndet gå till katastrofhjälp i form av mat, medicin och sjukvårdsmaterial för att lindra människors nöd efter krig och katastrofer. Men vi måste också sätta in biståndet i ett större sammanhang för att säkerställa att insatsen blir effektiv och uthållig. Det räcker t.ex. inte med att bara bygga en skola för att få en bra utbildning. Det behövs en läroplan, utbildade lärare, relevant undervisning, läromedel och kanske också särskilda insatser för att alla barn, t.ex. flickor och funktionshindrade barn, ska få samma möjligheter. Därför behövs samverkande insatser på flera nivåer.

Låt mig ge ett exempel på detta. Vi håller just nu på att tillsammans med länder i östra Afrika ta fram strategier för att utveckla regionen kring Victoriasjön. För att de människor som bor där ska få ett bättre liv krävs insatser på flera olika områden samtidigt. Miljöinsatser för att rena Victoriasjön behövs för att människor i området ska kunna utnyttja dess resurser. Jordbruksreformer måste genomföras för att ge hushållen intäkter, och det behövs ett stöd till utbyggnad av infrastruktur för att öka möjligheterna till näringslivsutveckling. Samtidigt behövs insatser för att förbättra tillgång till vatten och till god hälsovård. De olika insatserna ska samverka i vetskap om att det ena skapar bättre förutsättningar för det andra. För att garantera att det svenska stödet ger resultat måste många aktörer vara inblandade och samarbetet bygga på förtroende och ömsesidighet.

Fru talman! På torsdag kommer regeringen att fatta beslut om direktiven till en parlamentarisk utredning om Sveriges politik för global utveckling. Vi gör det i ljuset av de nya förutsättningar som globaliseringen skapar. Vår värld är i dag mer sammanflätad än den var när vår biståndspolitik utformades för 25 år sedan. Ett helhetstänkande måste genomsyra relationerna med världens fattiga, så att olika politikområden stöder varandra. För att effektivt bekämpa fattigdomen måste samstämmigheten öka mellan t.ex. utrikes- och säkerhetspolitik, jordbrukspolitik, miljöpolitik, handelspolitik och biståndspolitik. Utredningens uppgift är att lägga grunden för en modern politik för vårt svenska och europeiska utvecklingssamarbete inför nästa millennium. En viktig utgångspunkt i arbetet är att uppnå en bred parlamentarisk uppslutning kring det svenska utvecklingssamarbetet. En annan viktig utgångspunkt är att folkrörelserna och frivilligorganisationerna bidrar med sina kunskaper och erfarenheter.

Sverige är ett av de fyra länder som når upp till FN:s rekommenderade mål att ge 0,7 % av BNI i bistånd. Jag räknar med att vi inom statsbudgetens utgiftstak ska kunna göra biståndsutbetalningar före årets slut så att Sverige också 1999 uppfyller 0,7-procentsmålet, om inte något oförutsett inträffar.

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

I budgeten för nästa år höjs ramen för utvecklingssamarbete med 1,3 miljarder kronor till 12 ½ miljarder. Det är den största ökningen under de senaste tio åren. Vi kommer dessutom att betala ut drygt 2 miljarder av sparade medel. Sammantaget blir det en mycket kraftig ökning av biståndet. Det betyder att vi kan öka stödet till några prioriterade områden. Det långsiktiga stödet till framför allt Asien och Afrika kommer att öka. Genom skuldlättnader till de fattigaste länderna och ett ökat sektorstöd inom landramarna ska vi bidra till en ytterligare förbättring av förutsättningarna för våra samarbetspartner att bekämpa fattigdomen. Stödet till hälsovård, utbildning och demokratisering är viktiga delar som ska bidra till att skapa samhällen i fred och välfärd.

Vi kommer också att öka stödet till områden som drabbats av konflikter och katastrofer. De humanitära insatserna och stöd till återuppbyggnad i bl.a. Balkan och Centralamerika ska lägga grunden för nya demokratiska samhällen. Vi kommer dessutom att satsa mer på forskning, kunskap och institutionsuppbyggnad för att bidra till att stärka fattiga länders och människors möjligheter att själva ta sig ur sin fattigdom.

Ett effektivt bistånd ska stödja de nyckelområden som skapar utveckling. Mänskliga rättigheter och demokrati är ett sådant område. Vi måste stärka människors deltagande i och inflytande över beslutsprocesser och främja mångfald och pluralism. Det kan handla om allt från stöd till att utarbeta grundlagar till att bidra till att bygga upp institutioner som bär upp ett demokratiskt samhällssystem och att stödja folkrörelser och enskilda organisationer som bär upp det civila samhället. Att stärka kvinnans roll i samhället och att värna om minoriteter är också viktiga insatser för utveckling.

Respekt för de fattigas rättigheter är en förutsättning i arbetet att bekämpa fattigdomen. Endast när de politiska och medborgerliga, de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna är tillgodosedda kan vi få en jämlik värld, där alla människor har samma möjligheter. Vägen till utveckling går alltid genom respekten för människans okränkbara rättigheter.

Barn och unga är ett annat nyckelområde inom utvecklingssamarbetet. Förbättrade uppväxt- och levnadsförhållanden för barnen ger positiva utvecklingseffekter för hela samhället. Barnens familjer måste få en möjlighet till försörjning, och skolan ska göras tillgänglig för alla barn. På uppdrag av riksdagen, och i enlighet med regeringens beslut, arbetar regeringen för att utveckla ett barnperspektiv i utvecklingssamarbetet utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter. Arbetet mot sexuellt utnyttjande av barn, barnsoldater och barnarbete fortsätter.

Skuldbördan i många av de fattigaste länderna utgör ett allvarligt utvecklingshinder. Sverige har länge arbetat enträget för att hela det internationella samfundet ska ta ansvar för att förbättra de mest skuldtyngha ländernas situation. Under Världsbankens och Internationella Valutafondens årsmöten i Washington i september kom ett genombrott som innebär att det s.k. HIPC-initiativet för skuldlättnader till de fattigaste länderna får mer resurser och omfattar fler länder.

Handelspolitiken är ett av de områden där frågan om samstämmighet är mest aktuell och mest kontroversiell. De flesta är eniga om att ökad integration av de fattigaste länderna i världsekonomin är nödvändig om än inte tillräcklig för att uppnå de internationella utvecklingsmålen. Av-

skärmning och isolering är inte ett möjligt alternativ för något land och minst av allt för små fattiga länder. För alla länder är internationell protektionism och handelskrig ett hot mot möjligheterna till tillväxt och välfärd. Därmed inte sagt att enbart liberalisering gynnar alla fattiga länder och fattiga människor; för dem behövs också regler som skyddar. Det är ett stort misslyckande att WTO-mötet i Seattle avslutades utan några resultat.

Två mycket viktiga hinder för utveckling på 90-talet har varit de många konflikterna och den snabba spridningen av hiv-aids. De väpnade konflikterna utgör ett direkt hot mot internationell fred och säkerhet. Etnisk rensning, fördrivning av människor från deras hem och andra övergrepp mot civilbefolkningen är vardagliga inslag i dagens väpnade konflikter. Merparten av Sveriges humanitära bistånd, både det bilaterala och det via FN-organen, avser länder och regioner som drabbats av konflikt. Vi kommer att ge hög prioritet åt att stärka biståndets roll för att förebygga och bidra till en stadigvarande lösning av väpnade konflikter, stärka strävanden efter dialog och lägga grunden för en framtida demokratisk utveckling.

Hiv-aids sprids nu i en snabbare takt än vad som tidigare förutsetts. Den statistik som börjar komma fram ger en förfärande bild. I exempelvis Zimbabwe har den förväntade livslängden under 90-talet sjunkit med 17 år. Hiv-aids är i många länder, främst i Afrika, i dag inte ett hälsoproblem bland många andra utan ett samhällsproblem. Sverige kommer att intensifiera arbetet och bredda insatserna för att minska spridningen och mildra dess globala effekter.

Fru talman! Sverige är ett litet land i världen men ett föredöme vad gäller internationellt utvecklingssamarbete. Våra strävanden att driva utvecklingssamarbete i partnerskap uppskattas såväl av våra samarbetspartner som av andra givare i EU och av FN och Världsbanken. Vi vill se ett jämlikt samarbete med ömsesidiga rättigheter och skyldigheter, ett samarbete med utgångspunkt i landets egen utvecklingspolitik, med ökande inslag av budgetstöd och sektorsprogram.

I EU ska vi fortsätta att vara en tydlig röst för att förbättra biståndets kvalitet. EG-biståndet ska ha en tydligare inriktning på fattiga länder och fattiga befolkningsgrupper. Effektiviteten måste höjas, dialogen med samarbetsländerna stärkas och administrationen förenklas.

EG-biståndet ska vara ett komplement till annat bistånd. Kommissionen är inget 16:e medlemsland. EU:s agerande måste präglas av större samstämmighet och öppenhet och insynen förstärkas. Det är glädjande att den nye EU-kommissionären för utvecklingssamarbete, Poul Nielson, delar de svenska prioriteringarna.

Fru talman! Biståndet är och ska förbli ett uttryck för Sveriges internationella solidaritet med fattiga människor. Det är människor som Melissa och de fattiga småbönderna jag besökte i Tanzania och Uganda det handlar om när vi formar vårt framtida utvecklingssamarbete. Det är deras behov och tankar om framtiden som ska vara vägledande för formulering av vår politik och strategier för global utveckling. De måste få möjlighet till utveckling. Det är Melissa som ska ta makten över sin framtid.

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

Anf. 50 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att instämma i glädjen över att biståndsministern deltar i biståndsdebatten. Jag är särskilt glad att hon använder begreppet utrota fattigdomen om det övergripande målet. Anförandet var engagerat, riktigt och kändes bra. Jag tror att det är ett bra löfte för den framtida utvecklingen av det svenska biståndet.

Jag vill ställa en fråga. Vi såg alla ett TV-program nyligen som visade att en tredjedel, troligen hälften, av dollarbiljonärerna bor i de fattiga länderna. Det finns en konflikt här. Bör inte dessa superrika solidariskt vara med och utrota fattigdomen i sina länder, i Indien, i Afrika, i arabstaterna, i Indonesien och i Malaysia?

När vi solidariskt ställer upp och tar ansvar – vilket är rätt – ska inte de betala skatter och ta sin del av uppgiften att avveckla och utrota fattigdomen i sina länder? Bör inte också de ställa upp när vi solidariskt gör det?

Anf. 51 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Utvecklingssamarbetet handlar om att verkligen göra det bättre för människor i de fattiga länderna. Det handlar om att utrota fattigdomen. Det är naturligtvis oerhört viktigt hur samarbetet går till. Vi vill engagera människorna i det landet och utgå från deras behov och deras krav på sin framtid.

Det är väldigt mycket av det som partnerskapet handlar om. Det gäller att utveckla vårt samarbete i en ömsesidighet. Det handlar om att satsa på en ökad tillväxt. Våra insatser ska både kortsiktigt och långsiktigt ge en utveckling i landet som kommer alla till del.

Det upplever jag som oerhört viktigt. Det är det som ligger bakom framgången i vårt land. Vi har lyckats fördela tillväxten så att den kommer alla till del. Det är naturligtvis en väldigt viktig förutsättning för en hel del av de samarbetsländer där vi samverkar. Det gäller att föra en diskussion som handlar om att en ökad tillväxt ska komma alla till del.

Anf. 52 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tar det som ett löfte att det i fortsättningen kommer att ställas krav på att man i dessa länder ställer upp solidariskt även från dollarbiljonärernas sida när det gäller att bekämpa och utrota fattigdomen.

Jag har en annan fråga. I Afrika är i dag 15 länder indragna i krig. Zimbabwe är inne i ett anfallskrig ända borta i Kongo. Vi ger 110 miljoner till Zimbabwe. Kriget där är mycket dyrt. Biståndet möjliggör för Zimbabwe att trots allt bedriva krig i Kongo. Är detta riktigt?

Anf. 53 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Afrika är en kontinent präglad av konflikter och krig. Vi vill stödja demokratisk utveckling i de länder som vi stöder. Det handlar naturligtvis om att kunna stödja människorna och en sådan utveckling.

Anf. 54 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag hade en del frågor som jag ställde i mitt anförande till biståndsministern. De handlade bl.a. om biståndet till Guinea Bissau och

den diplomatiska närvaron. De gällde också förslaget till ett mikrostöd till organisationer och grupper som samarbetar med andra grupper i andra länder med utgångspunkt från Barentssamarbetet.

Jag ställde också frågor om jordbruks- och lantbruksutvecklingen i Afrika. Den har mycket stor betydelse för kvinnor, eftersom det i stor utsträckning är kvinnor som bedriver jordbruk. Jag hade också en fråga om FAO:s livsmedelsbistånd i norra Irak i Kurdistan som slår ut bönderna där.

Sedan ställde jag också en fråga om villkoren i biståndet och länder som startar krig. Jag hade exemplet Etiopien och Eritrea. Det kan vara samma sak med Zimbabwe och flera länder. Det gäller alltså villkoren där. Det var mina frågor. De var ganska många. Jag förstår att biståndsministern inte har tid att svara på allihop. Men om jag kunde få några kommentarer vore jag tacksam.

Anf. 55 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! När det gäller Marianne Anderssons frågor om situationen i norra Irak delar jag bekymret. Tyvärr har det med sanktionerna att göra. Här importerar man mat som slår ut den inhemskt producerade. Sverige agerar för mer av lokala uppköp. Det mest angelägna är förstås att utvecklingen blir sådan att sanktionerna kan lyftas. Jag vill också nämna att Sverige genom t.ex. Qandil lämnar mer utvecklingsinriktat bistånd till norra Irak.

Sedan var det frågan om Guinea Bissau. Där har regeringen beslutat att minska biståndsramen för Guinea Bissau beroende på dels stora outnyttjade reserver från tidigare år, dels att möjligheterna till behovsprövad finansiering från andra anslag utanför landramen har ökat, t.ex. från regionanslaget för Afrika. Nya former för utvecklingssamarbetet övervägs också av Sida beroende på hur landets demokratiska utveckling går. Inom ramen för ambitionen att stärka den svenska representationen i den här delen av Afrika kommer vi att inrätta en ambassad den 1 januari år 2000.

Anf. 56 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det är minst andra gången som biståndet minskar till Guinea Bissau. Jag kan förstå det, eftersom det finns reserver. Jag vet om det. Det har varit väldigt oroligt och väldigt svårt. Men det är lite fel signal att vi minskar just när man är på väg att stabilisera situationen och slå in på en annan väg än tidigare. Det är det som vi vänder oss emot – att man drar ned på det sättet nu.

Det handlar också om att ha diplomatisk närvaro i landet precis nu, under valen och efteråt, för att stabilisera den nya presidenten och stödja en demokratisk utveckling i landet. Situationen är så oerhört känslig. Att just i det läget dra sig tillbaka, lägga ned ambassaden och flytta ut är tveksamt. Då är det viktigt med diplomatisk närvaro, så jag hoppas verkligen att det blir så.

En fråga som biståndsministern inte hann svara på gällde mikrostödet. Man ska ha en oerhört stark kontroll av större åtaganden, och allt sådant som vi har pratat om här. Man ska minska fusk osv. Men jag tycker att vi kan stödja organisationer som vi vet gör ett bra jobb. Jag tänker främst på kvinnoorganisationer. De borde utan större krångel och

Prot.
1999/2000:40
6 december

Internationellt bistånd

byråkrati kunna få ett litet stöd så att de kan åka och träffa varandra för att stödja varandra och grupper t.ex. i Murmanskområdet. Där är avståndet långa och kommunikationerna mycket dåliga. Det var därför denna idé kom upp. Jag skulle vilja ha ett svar på denna fråga. Tycker biståndsministern att det är något som är intressant?

Jag skulle också vilja ha svar på frågorna om landsbygdsutvecklingen och kvinnorna.

Anf. 57 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Väldigt mycket av det som Marianne Andersson tar upp och som handlar om att utveckla landsbygden och situationen för kvinnor är något som vi verkligen stöder. Vi stöder också mikrokrediterna. Det är bl.a. sådana projekt som jag tidigare har varit och tittat på i både Indien och Vietnam.

Den konkreta frågan om Barents överlåter jag till den ansvarige ministern för det området att svara på. Helt klart är dock att detta är att sätt att stödja och utveckla småföretagsamhet, att stärka kvinnornas roll som försörjare och över huvud taget deras roll i samhället.

Organisationerna spelar en viktig roll. Det hoppas jag att jag uttryckte när jag berättade hur jag ser på deras roll i den utredning om global utveckling som vi nu ska göra. Det råder inget tvivel på den punkten. Ungefär 20 % av våra bilaterala medel går ju också via organisationerna.

När det gäller Guinea Bissau kan jag säga att vi inom kort öppnar en ambassad i Dakar. Detta innebär att vi i fortsättningen kommer att ha ett sektionskontor för utvecklingssamarbete i Bissau. Där ska det finnas en tjänsteman som kan följa den demokratiska utvecklingen noga och också naturligtvis i dialog med landet ta ställning till hur vårt fortsatta samarbete ska se ut.

Anf. 58 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Det som biståndsministern sade i sitt inledningsanförande kan jag ställa upp på till nästan så gott som 100 %.

Jag är glad över beskedet att regeringen nu äntligen fattar beslut om en bred biståndspolitisk utredning, vilket vi har krävt i flera år. Det tackar jag för.

Detta är ju i hög grad en budgetdebatt, så jag kommer in på pengar. Jag ska ställa två frågor; en penningfråga och en annan fråga.

När det gäller pengarna sade biståndsministern att om inget oförutsett inträffar ska man kunna leva upp till 0,7 %. Jag ställde en fråga i mitt huvudanförande om de här pengarna. Kommer regeringen att lägga tillbaka de 900 miljoner som fattas? Detta var ett löfte från Pierre Schori här i kammaren. Han talade, som det står i protokollet, för hela regeringen. Alla pengarna skulle komma tillbaka. Kommer biståndsministern att se till att så blir fallet?

Den andra frågan rör en sak som inte har med pengar att göra. Vi har begärt detta i flera år. Det gäller en rapport som vi ska få inför budgeten över ländernas status när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter. Den kom inte i år heller, fast vi har krävt det i flera omgångar. Nu har den kommit – i samband med justeringen. Det är en mycket bra rapport som har kommit. Där tas bl.a. upp hur det står till i vissa länder. Jag har en fråga när det gäller demokratiutvecklingen i Vietnam och i Zimbabwe.

På båda ställen kritiseras just utvecklingen på de här områdena. Ändå satsar regeringen ganska stora summor där. Vi har i vårt budgetförslag en minskning för de här länderna. Anser biståndsmministern att man kan sänka biståndet och ställa krav på de här länderna?

Prot.
1999/2000:40
6 december

Internationellt bistånd

Anf. 59 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Låt mig börja med budgeten. I budgeten för nästa år kommer vi att betala ut en ökning som motsvarar 3,4 miljarder. Det är samma summa som jag har förstått att min företrädare som ansvarig biståndsmminister angav under våren, även om fördelningen av pengarna ser lite annorlunda ut. Tack vare en annan BNI-beräkning och en förbättrad tillväxt ökar inte anslagsramen med 500 miljoner som man trodde då, utan med 1,3 miljarder. Detta gör att av de reserverade medlen på 2,9 miljarder kommer 2,1 att betalas ut. Det återstår alltså 800 miljoner av 2,9 miljarder – inte 900, utan 800 miljoner.

Min ambition i det fortsatta arbetet är att försöka minska reservationerna. Ni som har granskat budgeten för nästa år ser att vi under slutet av nästa år fortfarande har över 3 miljarder i reservationsanslag. Jag tror att det är utomordentligt viktigt att kunna trappa ned de här reservationerna.

Jag fick också en fråga om Zimbabwe. Det var bra att jag fick den igen. Erfarenheterna av utvecklingssamarbetet med Zimbabwe är goda. Biståndet går till jordreformer, till MR och demokrati och till hiv och aids. När vi pratar om demokrati och mänskliga rättigheter är det viktigt att minnas att vi inte kan lämna de människor som bor i de här fattiga länderna åt sitt öde. Det finns en förpliktelse att stödja dem i deras utveckling.

Anf. 60 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag tar frågan om pengarna först. Att biståndet ökar beror ju på att vi har den här procentberäkningen. Antingen det ligger på 0,72 eller 0,8 eller 1 % är det hela kopplat till BNI. Stiger BNI så stiger också detta. Det är ju bra – det var det som var tanken från början.

Men vad var det som hände nu? Jo, när man skulle gå ned till ett budgettak tog man 40 % från biståndet, dvs. nästan 3 miljarder kronor. Det var det som kritiserades hårt. Varför skulle biståndet, som bara står för 1,6 % av statsbudgeten, helt plötsligt stå för 40 % av besparingarna? Det har ju orsakat en massa bekymmer. Det var då som statsrådet Pierre Schori lovade att allt skulle läggas tillbaka. Det är bara att konstatera – antingen det var 800 miljoner eller 900 miljoner så skulle pengarna tillbaka. Här är det alltså fråga om ett löftesbrott. Det var det som jag var ute efter. Är statsrådet beredd att medverka till att detta löftesbrott inte blir verklighet, och att man i stället lägger tillbaka pengarna? Det har inte alls med de andra pengarna att göra.

Jag hoppas att rapporten nästa år kommer i samband med att budgeten läggs fram. Den är nämligen ett jättebra kunskapsmaterial för oss när vi skriver våra motioner. Det var därför jag tog upp frågan om Vietnam och Zimbabwe.

Om vi tar t.ex. frågan om Vietnam kan jag säga att det står att Vietnam dock är underställt målet att bibehålla enpartistaten. Vi tycker att det är fel att vara där så aktivt med den regeringen.

När det sedan gäller Zimbabwe och de fattiga människorna vill jag säga att det går alldeles utmärkt att stödja dem via enskilda organisationer. Man behöver inte gå genom regeringen om det nu är en enpartistat.

Anf. 61 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Vi pratar faktiskt om vad som ligger i budgeten för nästa år. Där har det hela tiden handlat om en summa mellan tre och fyra miljarder. Det handlar om 3,4 miljarder efter den fördelning som fanns under våren. Nu ser den annorlunda ut, men det är fortfarande samma summa som vi ökar med nästa år, vilket innebär att utbetalningarna ökar till 0,8 % av BNI. Det är en väldigt bra situation som ger oss möjligheter att göra betydligt mer saker nästa år än vad vi har åstadkommit detta år.

När det gäller frågan om hur vi ska arbeta för ett samhällsskick präglad av demokrati i våra samarbetsländer vill jag säga att jag ser demokratimålet inte bara som ett mål utan också som ett medel. Vad vi vill stödja är en demokratisering. Vi vill stödja de fattiga människorna som också bor i dessa länder, och framför allt vill vi ha en öppen kanal för att kunna diskutera med de styrande i landet. Jag har väldigt svårt att se hur avbrutna samtal och avbruten kontakt ska kunna leda till förbättringar och till en ökad demokratisering.

Att ställa villkor för sitt bistånd visar sig ändå ha en förhållandevis liten effekt. Jag tror att vi i vårt fortsatta samarbete – i vårt partnerskap – ska söka efter gemensamma värden och försöka bygga på dem. De utredningar som Världsbanken har gjort visar tydligt att villkor i biståndet har en väldigt liten effekt.

Anf. 62 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill höra med biståndsmministern lite grann om direktiven till den kommande utredningen eftersom hon aviserade att de kommer ganska snart. Jag tycker att det är intressant att få inblick i vilka möjligheter kommittén har att titta på frågorna i ett lite mer långsiktigt och globalt perspektiv och utifrån tanken om ett rättvist miljöutrymme – det som kallas faktor 10. Man talar ofta om hur vi i i-läderna bör ändra på vårt levnadssätt för att ge utrymme för de fattiga människorna att ta del av den lilla kaka vi gemensamt förvaltar.

Förutom de globala miljöfrågorna gäller det också handel. Kommer de aspekterna att komma in i denna utredning, eller är det väldigt sektorsuppdelat och inriktat på traditionellt bistånd även när det gäller utredningen?

Anf. 63 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! De direktiv som regeringen ska besluta om på torsdag bygger, som jag sade i mitt anförande, väldigt mycket på resultatet av en förändrad värld. Det är en värld där alltför många är beroende och där det både finns en större samhörighet och ett större avstånd. Sammanflätningen mellan sektorer och människor ser helt annorlunda ut i dag än för bara 30 år sedan när våra nuvarande biståndsmål började formuleras. Detta kommer naturligtvis att vara en viktig utgångspunkt i utredningens arbete.

Frågorna både om handel och om miljö kommer av naturliga skäl också att behandlas i denna utredning. När det gäller miljöfrågorna kan

jag säga att vi diskuterar dem alltmer också i biståndssamarbetet. Miljökonsekvensanalyser görs inför varje projekt och varje insats som ska genomföras. När det gäller vårt gemensamma bistånd inom EU har Ams-terdamfördraget lett till att också miljön har fått en mer framskjuten ställning. På utvecklingsrådets senaste möte under det finländska ordförandeskapet stod också miljöfrågorna oerhört högt på dagordningen.

När det sedan gäller handeln kan jag säga att ett ökat marknadstillträde och ökade möjligheter för våra samarbetsländer att utveckla sina jordbruk och handla med sina jordbruksvaror kommer att vara av oerhört stor vikt för deras utveckling.

Anf. 64 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tackar för den informationen. Det känns positivt att vi kan få en bred utredning som tittar på helhetsperspektivet. Det gläder mig att handelsfrågorna kommer in. De senaste åren har vi väldigt mycket sett på handelsfrågorna utifrån industriländernas behov. De fattiga länderna och deras behov har väldigt lite vägts in i de handelsavtal som har träffats och som man har arbetat med. Detta känns väldigt positivt. Det ger möjligheter att kanske också få en helhetsbild och på sikt få ett bistånd som tar ansvar för helheten. Det känns väldigt bra.

Anf. 65 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag har inte så mycket att tilläga mer än att jag kan bekräfta det Marianne Samuelsson sade. Det kommer att bli en bred utredning där just samverkan mellan olika områden kommer att vara viktig att belysa. Det handlar om att våra olika politikområden behöver gå i takt för att vårt biståndssamarbete och vår biståndspolitik ska bli så effektiv och bra som möjligt. Därför är det oerhört viktigt att det är en parlamentarisk kommitté och att alla partier är representerade. Som jag sade tidigare är utgångspunkten att vi ska försöka nå en bred uppslutning omkring det framtida utvecklingssamarbetet.

Anf. 66 LISELOTTE WÄGÖ (m):

Fru talman! Jag vill också passa på att hälsa bistandsministern välkommen till denna kammardebatt. Jag tyckte också att det var ett bra anslag som bistandsministern hade i sitt inledningsanförande. Framför allt uppskattade jag mycket att barnperspektivet poängterades i så pass stor omfattning. Bakgrunden till att jag uppskattar det vet bistandsministern mycket väl. Vi har ett gemensamt förflutet här och har drivit ett samarbete i dessa frågor tidigare i samband med att vi tog fram en barnstrategi.

Vi har betonat flera gånger från Moderata samlingspartiets håll att det är oerhört viktigt att få fram barnperspektivet just i utrikesfrågor och bistandsfrågor – inte minst när det gäller kopplingen till demokratiutveckling och mänskliga rättigheter. Barn och ungdomar har ju en viktig roll. Deras utveckling och möjligheter till utbildning är någon sorts garant för att sköra demokratier så småningom ska utvecklas till stabila demokratier. Missar man det är man ganska illa ute.

Jag har egentligen begärt ordet i dag för att jag vill något kommentera den rapport som vi har fått. Utrikesrådet Cedergren skriver på försättsidan att han beklagar att det inte har varit möjligt att färdigställa hela

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

årsrapporten i tid. Jag tycker också att det är ledsamt att det är på det sättet, men vi har faktiskt från Moderata samlingspartiets sida valt att inte reservera oss på den här punkten. Vi tycker nämligen att ansvaret för att den här rapporten inte har kommit i tid ska läggas på rätt person. Det vore inte rätt av mig att i dag stå i kammaren och klandra den nuvarande biståndsministern för detta.

Jag måste dra lite historia och tala om bakgrunden till att en del av den här rapporten ligger på riksdagens bord i dag.

Vi har i flera år från Moderata samlingspartiet haft ett krav om att vi inför budgetarbetet, när det gäller framför allt internationellt bistånd, ska ha en rapport att luta oss mot för att se hur läget är när det gäller mänskliga rättigheter och demokratiutveckling i våra samarbetsländer. Och vi har så småningom också fått andra partier med oss på det här kravet. Detta är ett krav som går långt tillbaka i tiden. Man kan säga att det har varit en process. Vi har fått arbeta ganska hårt för det.

Det sägs att man inte har haft tid att ta fram en genomarbetad rapport. Det är ett bra anslag i rapporten; det är inget fel på den rapport som ligger framför mig. Det är klart att man kan ha synpunkter, men jag ska återkomma till det. Man har haft tid på sig. För två år sedan var socialdemokraterna inte villiga att gå så långt i utrikesutskottets betänkande som till att skriva regeringen på näsan i form av ett tillkännagivande om att den här rapporten skulle tas fram. Men det fanns en konsensus i utskottet om att den här rapporten skulle tas fram. Det hände ingenting. Det kom ingen rapport. Den 10 december 1998 ställde sig en enig riksdag bakom ett tillkännagivande till regeringen om att en rapport skulle tas fram i god tid som ett instrument när vi skulle fördela våra biståndsresurser.

Nu kom rapporten inte i tid, som K-G Biörsmark har sagt, men den finns på bordet. Och vi ska vara tacksamma för det. Man kanske ska utkräva någon sorts ansvar. Då får jag säga att jag hoppas att den nuvarande biståndsministern kommer att vara frekvent i kammaren. Endast hot mot rikets säkerhet borde avhålla henne från att vara här. Så var det inte med hennes företrädare. Under riksdagsåret 1998/99 hade jag inte möjlighet att debattera en enda gång med biståndsminister Pierre Schori, vilket är mycket anmärkningsvärt. Att han dessutom, enligt K-G Biörsmark, hanterade sanningen illa när han någon gång var här och yttrade sig är också intressant ur många aspekter.

Jag kan försäkra kammarens ledamöter om att det, när vi insåg att rapporten inte skulle komma fram i tid, var mycket nära en KU-anmälan. Det här var en beställning från Sveriges riksdag till regeringen som inte hade verkställts. Men vi tog kontakter på olika sätt med Utrikesdepartementet. Vi kände till svårigheterna. Man hade inte tillsatt någon biståndsminister. Ansvaret för biståndsfrågorna låg på utrikesministern i avvaktan på att man skulle utse en ny biståndsminister. Man kan alltså egentligen inte klandra Maj-Inger Klingvall för att den här rapporten inte har kommit fram. Det ansvaret ligger någon annanstans. Jag är full av beundran över att den här rapporten har kommit fram. Jag kan inte förstå att man på mindre än två månader har kunnat åstadkomma så här mycket. Det är inte alls dåligt, och rapporten är inte dålig. Det är ett mycket intressant anslag, och jag hoppas att vi kommer att få en mycket intressant

diskussion, så att vi kan utveckla det här till ett verksamt instrument när vi ska ta ställning till dessa svåra frågor.

Jag har läst samtliga gula rapporter – det är ingen som tror mig när jag säger det – som tenderar att bli mer omfattande för varje år som går. De kommer från våra svenska ambassader i utlandet. Det är varierande kvalitet på dem. Man kan väl ändå utgå från att de har använt sig av ungefär samma material: State Departements stora rapport som kommer varje år och även Amnestyrapporteringen. Det finns en massa andra rapporter också.

Även den här rapporten – som jag har läst – visar att man har använt sig av ambassadernas material. Det innebär att det är samma underlag. Det är kanske inget fel att använda sig av ett sådant material. Men man skulle kanske vilja ha en mer svensk inriktning på det hela. Man kanske skulle vilja veta lite mer om vad svenska insatser har betytt. Och vi skulle kanske i den här typen av rapport kunna få lite mer beskrivet hur olika projekt har slagit ut och vad de har fått för effekt. Det skulle vara en bra ledning för ledamöterna i utrikesutskottet när de ska ta ställning till olika frågor.

Jag tycker att det är en god prestation att man har lyckats ta fram den här rapporten på kort tid. Jag vet precis hur många veckor man har haft på sig. Det är imponerande. Jag hoppas, liksom K-G Biörsmark och andra, att vi nästa år ska ha en fullödlig rapport i god tid i samband med att budgetarbetet startar.

Sedan har jag några kommentarer om Afrika med bäring på mänskliga rättigheter och demokratiutveckling.

Det är under krigstillstånd och under lågintensiva konflikter som de flesta övergrepp sker när det gäller brott mot mänskliga rättigheter. Vi har i reservation nr 23 i betänkandet utvecklat vår syn på det här tillståndet. Jag citerar ur den reservationen:

”En tredjedel av Afrikas länder befinner sig nu i krigstillstånd som berör närmare 40 % av befolkningen på kontinenten. Kriget och oroligheterna föröderna mänskligt liv och försvårar eller omöjliggör normal utveckling. En stor del av de krigförande staternas resurser ägnas åt krigsansträngningar.

Ett första steg för att skapa förutsättningar för ett ökat välstånd i regionen måste därför vara att få stopp på de pågående krigen. FN måste omedelbart prioritera fredsfrämjande insatser i Afrika. Det är obegripligt att säkerhetsrådet, med sitt ansvar för internationell fred och säkerhet, under flera år förhållit sig så passivt i de afrikanska krigen. Redan FN:s skandalösa uppträdande i samband med folkmordet i Rwanda har fått Afrikas folk att misströsta om FN. Organisationens fortsatta passivitet i Afrika är uppseendeväckande.”

Vidare står det:

”Att få stopp på krigen och möjliggöra samtal mellan de krigförande parterna är första prioritet, men det räcker inte med detta. Det måste också byggas en organisation för att förebygga framtida konflikter. Sverige bör inom EU och i FN ta initiativ till en afrikansk freds- och säkerhetsordning.”

Bertil Persson har också berört detta, och jag tror att det är oerhört viktigt att vi tänker på detta. Det handlar om kopplingen mellan det som utspelar sig varje kväll på TV – när dessa krig i Afrika skildras – och de

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

övergrepp som sker mot människor i detta fall. Det är viktigt att vi kraftsamlar för att förebygga och få stopp på kriget.

Vi har en bestämd uppfattning när det gäller biståndet, nämligen att det inte ska utbetalas till regeringar som grovt och systematiskt kränker de mänskliga rättigheterna. Det innebär inte att vi säger att fattiga och behövande människor i dessa länder ska bli utan bistånd. Det är inte fråga om det, men vi måste alltså kanalisera det via andra organisationer, så att biståndet blir effektivt och inte går till korrupta regeringar eller regeringar som inte tar tag i dessa frågor. Svenskt bistånd ska självfallet inte användas i krigföring, och det ska framför allt inte gå till länder som börjar anfallskrig. Det är otänkbart. Men man får oftast gå in med katastrofhjälp och annat i dessa situationer.

Jag har inte mycket mer att tillägga. Jag ville göra dessa påpekanden. Jag ser, precis som andra har sagt, fram emot att vi får en ordentlig rapport. Vi har yrkat bifall till en reservation. Jag instämmer i det yrkandet. I övrigt har jag inga tillägg. Vi har flera reservationer som vi naturligtvis står bakom, men för tids vinnande har vi begränsat oss till ett yrkande. Tack!

Anf. 67 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag vill inleda med att kommentera den del av det som Liselotte Wågö här förde fram. Hon lade mycket tid vid den här rapporten. När det gäller denna tycker jag att det är oerhört viktigt att kunna skapa samstämmighet i så grundläggande frågor som vilket arbetsmaterial vi har att tillgå i utskottet, inte minst för att ha samma informationsgrund att stå på. Däremot vet jag inte om jag kan dela historiebeskrivningen. Vi har dock haft diskussioner kring hur ledamöterna ska kunna känna att man får sitt behov tillgodosett på bästa sätt. Jag är glad att vi nu är framme så att alla, åtminstone nästan, känner sig nöjda.

Däremot är jag kanske lite tveksam till de öppningar Liselotte Wågö gjorde mot att bygga in väldigt mycket mer i en rapport framöver. Jag tror att man ska vara försiktig med att här väga in åtgärderna. Dem ska man kanske väga mot resultatet i andra former.

Jag vill också gärna kommentera detta med strukturer för att förebygga krig i Afrika. Visst kan vi känna att det finns oerhört mycket kvar att göra på det området. Förutom att vi kan göra insatser via internationella organisationer, EU och FN har naturligtvis Afrikas ledare själva ett ansvar. Men vi kan inte skriva någon på näsan hur man ska göra. Vi kan inte trycka på någon en modell, för då tror jag inte att den blir effektiv. Detta måste komma utifrån de här ländernas egen vilja. Men behovet finns naturligtvis där, och det finns också redan i dag strukturer att bygga vidare på.

Jag inser redan nu att tiden är begränsad, men de delar vi inte hinner ta upp här får vi väl återkomma till i replikskiftet.

Fru talman! Jag kan inte förbigå det faktum att detta är den allra sista biståndsdebatten i år, detta århundrade och t.o.m. detta årtusende. Inte heller kan jag förbigå det faktum att jag nyligen besökte Robben Island, denna vindpinade, historiska ö utanför Kapstaden i Sydafrika där flera av Sydafrikas nuvarande ledare tvingats tillbringa stora delar av sitt liv. Att gå runt på ön och inne på fängelset guidad av f.d. politiska fångar var en mycket stark upplevelse för mig.

Samtidigt blev det så tydligt att det spelar roll vad enskilda mindre nationer gör, att man kan utforma och ge effektivt bistånd, att verkligt partnerskap är möjligt samt att det är möjligt att vinna över till synes oöverbärliga och omöjliga odds. Man har lyckats vända Robben Island med dess bittra historia till att bli en symbol för framtiden och en historia för oss övriga att lära av, och det tycker jag är mycket starkt och fram-synt. Man fick reflexioner till den debatt vi för här hemma om rasism, nazism och vitmaktmusik. Det kändes som om vi här hade mycket att lära.

Fru talman! Detta 1900-tal har i många avseenden varit en blodig kulmen på ett årtusende fyllt av stridigheter, av politiska, etniska och religiösa motsättningar. Mycket kommer vi att få bära med oss som en ryggsäck in i nästa årtusende, men vi måste anstränga oss än mer för att skapa en global fredskultur. Det vi kan konstatera är att mänskliga rättigheter får allt större utrymme och tyngd i det internationella perspektivet, i de samtal vi för politiker emellan och i frivilligorganisationernas arbete.

Nu på tröskeln till nästa millennium kan vi, liksom Institutet för framtidsstudier, reflektera över vissa fundamentala frågeställningar på ett existentiellt, filosofiskt och moraliskt plan. Jag tycker att dessa frågeställningar anknyter väldigt mycket till biståndet och den här biståndsdebatten:

- Vill vi dela vår framtid med alla andra människor på denna planet?
- Uppfattar vi framtidens utmaningar på samma sätt?
- Kan vi hitta gemensamma lösningar?
- Känner vi oss delaktiga i andra människors utveckling och öde?

Jag tror att vi kan svara ja på de flesta av dessa frågor. Kanske är det dock tveksamt om vi uppfattar framtidens utmaningar på samma sätt. Jag tänker då på miljön. Vi säger ju ofta att miljön är väldigt viktig, men vi kanske inte globalt gör samma ansträngningar. Jag tycker dock att vi tar vårt ansvar i biståndet, att vi ser framtidens utmaningar och försöker arbeta för gemensamma lösningar för miljöns bästa.

De globala miljöfrågorna växer, och Sverige har för sin del beslutat att för åren 1998–2002 fylla på GEF, den globala miljöfonden, med 448 miljoner kronor. Vi ger särskild prioritet åt fattigdomsbekämpning och hållbara produktions- och konsumtionsmönster i mötena med FN-kommissionen för hållbar utveckling, CSD. Sida har också ett omfattande biståndsprogram för främjande av hållbar utveckling, och man utför miljökonsekvensbedömningar av alla sina insatser. Sidas bistånd är också inriktat på miljövårdslagstiftning. Sverige verkar också för ett beslut om att hela EU:s utvecklingssamarbete ska genomsyras av omsorg om hållbar utveckling.

Någon har berört vattenfrågan, och jag delar uppfattningen att tillgång på vatten är en basal förutsättning för god hälsa och bra miljö. Vi vet också att brist på vatten är konflikt drivande. Detta är något vi måste beakta i t.ex. Nordafrika och Mellanöstern. En aktör här är Global Water Partnership, GWP, som är knutet till Sida och kanske förtjänar mer uppmärksamhet än hittills i den svenska debatten.

Prot.
1999/2000:40
6 december

Internationellt bistånd

Jag ska i denna del endast tillägga att regeringen räknar med att Exportkreditnämndens miljöpolicy ska kunna införas nästa år.

Landminor tar jag inte upp särskilt, då den frågan har belysts ingående vid flera tillfällen tidigare i den här kammaren. En ytterligare markerings av frågans vikt gjordes dock genom statsminister Göran Perssons besök på minfältet i Moçambique alldeles nyligen.

Fru talman! I betänkandet framkommer att den pågående översynen av barnfrågor kommer att redovisas i en skrivelse till riksdagen år 2001 och att Sida under året har utarbetat ett policypapper, *Barnets rättigheter i bilateralt utvecklingssamarbete*. Det finns också ett nätverk för barnfrågor. En organisation som får stöd för sitt ungdomsarbete är Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer. Andra är Rädda Barnen och Unicef.

Frågan om barn i väpnade konflikter berör även barn som lever i EU och Sverige. Barn flyr och flyttar från konfliktområden, men några barn rekryteras också till konfliktområden härifrån, från vårt land. Nu görs mycket för att synliggöra problemet och de cyniska motiven till att just barn rekryteras till väpnade konflikter, men mer kan naturligtvis göras av oss tillsammans.

Uppdraget för den svenske ordföranden i FN:s arbetsgrupp för barn i väpnade konflikter, med inriktning mot ett förbud mot rekrytering och deltagande i väpnad konflikt av barn under 18 år, kan också komma att föranleda stöd till särskilda initiativ. Jag vill understryka att vi välkomnar konsultationerna i syfte att nå enighet om ett tilläggsprotokoll till barnkonventionen.

Det finns i detta betänkande ytterligare en viktig barnfråga, nämligen barnarbete. Globaliseringen riskerar nu att dra in ännu fler i arbete. Allt fler barn kan komma att utnyttjas. Men här har inte enighet kunnat nås i utskottet, då kd har isolerats av alla övriga partier i sin barnpolitik. För kd räcker det om barnen får lite bättre betalt och lite bättre arbetsmiljö. Denna cyniska inställning delar vi självfallet inte. Utskottet anser att barnkonventionens principer ska genomsyra Sveriges internationella handlande. I övrigt vill jag hänvisa till de svenska positionerna inför Oslokonferensen liksom till beviljade medel till ECPAT.

Etik kan inte begränsas till privatmoralen. Värderingar måste såväl påverka vardagliga handlingar som genomsyra de politiska besluten. Och minns Jesu ord, kd: Vad ni gör mot en av dessa mina minsta, det gör ni ock mot mig. Jesus villkorade inte barnens rättigheter. Barnens familjer måste få möjlighet till försörjning och social trygghet. Att inrikta sig på att höja barnens löner trodde jag inte var en möjlig politisk ståndpunkt i Sverige i dag – tills jag fick anledning att läsa kd:s motion på området.

FN:s generalsekreterare Kofi Annan har uttalat att han vill se mänskligare företag. De globala storföretagen utmanades att komma överens med världsorganisationen om ett fördrag med värderingar och principer som skulle kunna ge den globala marknaden ett mänskligare ansikte. FN:s generalsekreterare föreslog vidare i sitt tal i Davos att företag skulle förbinda sig att följa FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, ILO:s grundläggande principer för arbetsrätt och Riodeklarationen om miljön.

Inför det uppmärksammade WTO-mötet i Seattle fyllde han på med att den förestående WTO-rundan måste bli en U-runda. Han sade vidare: EG lägger t.ex. 6–7 % av sin BNP på olika protektionistiska åtgärder. Världen behöver en handel som inte bara är fri utan också rättvis.

Fru talman! Inom WTO har Sverige bl.a. verkat för att u-ländernas livsmedelssäkerhet ska lyftas fram. Vi har konstaterat att EU:s livsmedelsbistånd dels är inriktat på humanitär hjälp som beslutas av ECHO-kommittén och går till flyktingar, krigsdrabbade länder och människor som drabbas av naturkatastrofer, dels på aktiviteter som beslutas av Livsmedelsbiståndskommittén. Men EU:s generellt så kritiserade jordbrukspolitik står ibland i kontrast till biståndet. Man riskerar ibland att dumpa sönder en hemmamarknad. Den ena handen vet nog inte alltid vad den andra gör. Då de inte är samordnade blir resultatet alltför ofta motstridigt.

Fru talman! Under förra mandatperioden lade vi grunden till en bredare och mer sammanhållen svensk politik gentemot Afrika. Syftet var att skapa ett mer jämbördigt förhållande – ett partnerskap. Genom att utskottets ledamöter valde att besöka några länder i södra Afrika fanns det också en djupare kunskap i de här frågorna än som annars hade varit möjlig.

Ska Sveriges bistånd bli än effektivare måste vi förstå och känna till de miljöer som biståndet ska verka i. Vi måste ha kunskap om de strukturella, kulturella, sociala och religiösa förhållanden som styr kvinnors och mäns roller. Bristande jämställdhet är ett utvecklingshinder. Och bristande affärsetik undergräver förutsättningarna för demokratisering.

Vi har t.ex. diamanterna från Angola som formellt sett är satta under sanktion, men ändå gnistrar de. Ändå går vinsterna från försäljningen i någons fickor och till än mer vapen. Resultatet är att än flers liv tas.

Vi önskar inte att företag direkt ska undergräva den politik detta betänkande står för. Jag förväntar mig att Volvo kommer att ge sin syn på sitt agerande i Afrika. En zimbabwier som är bosatt i Sydafrika äger Wheels of Africa. Detta är ett företag som har ensamrätt att sälja Volvos person- och lastvagnar i södra och östra Afrika.

Nu har Volvo visserligen aviserat att man avser att dra in denna ensamrätt. Men man säger samtidigt att det inte har något att göra med de vinster som genererats tillsammans med gruvvinsterna eller att det här kan ha kopplingar till det pågående kriget i Kongo. Nej, man hänvisar till problem med reservdelar och annat.

Detta borde vara en stor belastning för Volvo, och om man inte självmant inser detta återstår det för oss här att tydliggöra det för Volvo. Volvo har kommit att stå för trygghet och säkerhet, men nu riskerar man att få sitt namn associerat till helt andra saker. Jag tycker att Volvo betar sig skamligt. Jag förväntar mig att man återkommer till mig med en förklaring.

Fru talman! Sverige prioriterar verksamheter inom FN:s fackorgan som ILO, Unesco och WHO. År 1998 anslog regeringen 25 miljoner kronor till en reformprocess av WHO. Man arbetar utöver reformprocessen med malariabekämpning, antibiotakprogrammet och genderinsatser. Utöver de nämnda områdena deklarerade Gro Harlem Brundtland som ny chef för WHO att hiv och aids är en prioriterad fråga för henne.

Men fortfarande finns länder vars ledare överger de unga och undergräver sina länders framtid genom att hellre ge sig ut på äventyrliga krigsfärder i hopp om krigsbyte än att ta strid mot smittspridningen. Det här måste vi tydliggöra. Här får vi aldrig tveka. Här måste vi vara väldigt klara över hur vi ser på de här frågorna.

Prot.
1999/2000:40
6 december

Internationellt bistånd

Nyligen var det den femtonde internationella aidsdagen, och vi kunde än en gång konstatera att hivpidemin är en utvecklingsfara. Av de 30 miljoner som lever med hiv finns 95 % i utvecklingsländerna. 10 miljoner barn har ställts ensamma. I flera länder i södra Afrika är var fjärde kvinna hivinfekterad, och 500 000 barn föds årligen med viruset som arv.

Vid mitt besök i Afrika har jag kunnat se vilka konsekvenser hiv har för den yrkesverksamma befolkningen där. De som ska bära upp och leda sina samhällen går under i aids. Men jag har också känt stor osäkerhet inför den statistik som finns att tillgå. Trots denna osäkerhet om de exakta förhållandena var hotet så påtagligt i människors vardag att jag såg det när jag besökte dem. Framtiden blir till ett kanske. Det får mig att tänka på en diktstrof av Maria Wine som jag läst i skriften Perspektiv på hiv.

I ordet *kanske* finns en
Önskedröm men också
En krypande varning
Eller ett förhoppningens glädjerus
Som släcktes snabbt av ett lurande mörker
Kanske är ordet *kanske* livets gåta?

Fru talman! Jag ska övergå lite mer konkret till motionerna.

Motion U607, yrkande 5, av moderaterna har vi enligt Berndt Ekholms yrkande avstyrkt. Sverige kan inte överge människor som drabbas av våld, diktatur och förtryck. Men vi ska synliggöra de förtryckande strukturerna och den som bär ansvaret. Vi ska också stödja de insatser som det är möjlighet att göra.

Insatserna i ett land måste ses i ett sammanhang. Det är väsentligt att arbetsmarknaden ser hur insatserna kan förstärka varandra så att summan av helheten blir större än av de enskilda delarna. Var gränsen går får avgöras utifrån individuella landbedömningar. Här finns inget enkelt facit att tillgå. Och än svårare är det när det finns länder som i praktiken inte har någon fungerande regering eller ens regim.

Det finns andra motioner, U204, yrkande 12, U206, yrkande 21, och U215, yrkande 21, som vi också har ställt oss avvisande till, liksom U636, yrkande 6, av Centern.

De enskilda organisationerna fyller en viktig funktion, men de kan inte ersätta stater. De är ett komplement. Ca 30 % av det bilaterala biståndet går till svenska lokala och internationella organisationer. Vi kan därmed konstatera att Sverige med internationella mått sänder en stor del av biståndet genom folkrörelser och enskilda organisationer.

När det gäller medelstilldelningen finns det en klar fördelning från majoriteten, och frågan om en NGO-ambassadör ankommer det helt enkelt inte på utskottet att hantera.

Tar man del av vad Sida gör redan i dag på informationsområdet finner man en imponerande läsning. Vi har som ledamöter också kunnat mötas på ett mycket positivt sätt och kunnat ta del av både muntliga svar och all den information som finns tillgänglig i skrift.

Nu har det därutöver tillkommit planer på att på ett effektivt och koordinerat sätt involvera olika aktörer som skolor, näringsliv, fackföreningsrörelser och andra delar av det civila samhället i ett samlat inform-

ationsgrepp för att öka genomslagskraften i detsamma. Det kommer att bli en stor informationssatsning på temat miljö och hållbar utveckling.

Fattigdomsfrågor, jämställdhet och barnfrågor är andra teman som förtjänar extra fokus.

Fru talman! Jag ska gå vidare till kd, som kräver att regeringen undanröjer hinder i tjänsteexportförordningen så att svenska företag kan konkurrera om upphandling av biståndsprjekt. Här är man ute i ogjort väder från kd:s sida. Tjänsteexportförordningen tillämpas inte på privata företag.

Men vi är väl medvetna om det angelägna i att intressera företag för den s.k. biståndsmarknaden. Det ointresse som alltför många företag visar detta område är väl känt och har tidigare varit föremål för motioner och uppmärksamhet på olika sätt, seminarier osv. Men man kan bara föra hästen till krubban, äta måste den göra själv.

Fru talman! Vid några tillfällen har Guinea-Bissau kommit upp i kammaren, så även i dag. Bakgrunden har varit förändrade politiska förhållanden och direkta konflikter. Inom ramen för höjda ambitioner i Västafrika öppnas från årsskiftet, som biståndsminister Maj-Inger Klingvall deklarerade, en svensk ambassad i Dakar med ansvar för Senegal och Guinea-Bissau.

Men de önskemål som framförts om en fortsatt svensk närvaro i Bissau tycker jag till väldigt stor del har tillgodosetts genom att ambassaden omvandlats till ett sektorskontor för utvecklingssamarbete. På så sätt ges möjlighet att följa utvecklingen och upprätthålla den bilaterala dialogen. Jag välkomnar att vi har nått fram till den här lösningen, men jag kommer att fortsätta att följa frågan.

I betänkandet behandlas en lång rad länder och regioner. När det gäller Asien ska jag kort nämna att Sverige är en framträdande givare av humanitärt bistånd i länder som är i stort behov av humanitärt stöd. Jag avser här Afghanistan och Nordkorea. Det är två länder som ställer mycket hårda krav på den som verkar i den miljön med sitt bistånd.

Att vi avstyrker Folkpartiets motion angående Kuba beror på att majoriteten ser det som värdefullt att det finns möjlighet att bidra till att skapa förutsättningar för ekonomiskt och politiskt systemöppnande bistånd, som främjar demokratiska reformer och mänskliga rättigheter. Vi bidrar också via FN och EU till humanitärt bistånd i Kuba. Då samhällets struktur innehåller få enskilda organisationer lägger det ramen för förutsättningarna för möten och samarbete. Vi vet också att situationen har varit lite växlande i Kuba.

Majoriteten avstyrker också Vänsterpartiets motion kring UNDP:s verksamhet på Mindanau. Det tyngsta skälet är att FN är det organ som utöver sitt övergripande ansvar också är en av de få organisationer som kan upprätthålla relationer med samtliga parter i konflikten. Här har UNDP en viktig roll att spela. Vi kan inte skära av förhoppningens lina. I stället ska vi bidra med hampa så att man kan fortsätta att tvinna förstärkningar mellan de här parterna.

Vi har också besvarat en motion om Östtimor. Jag tar upp frågan om Östtimor som avslutning kanske främst därför att det finns så mycket hopp där. Vi som har haft anledning att följa frågan har förstått att det är fråga om människor som har en stor förmåga att lägga bitterheten och svårigheterna bakom sig, och de kan med tillförsikt och stort engage-

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

mang ta sig an framtiden. Vi hoppas att vi kan fortsätta att bidra på ett positivt och konstruktivt sätt i deras arbete.

Anf. 68 TALMANNEN:

Får jag med visst vemod konstatera att i denna debatt har samtliga talare överskridit den anmälda tiden med 50–150 % och också kraftigt överskridit den av talmanskonferensen rekommenderade tiden.

Anf. 69 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Det kanske beror på det hårda engagemanget i frågan att vi har brutit mot denna överenskommelse. Jag ska försöka hålla mig till tidtabellen.

Jag har en fråga till Carina Hägg som rör partnerskap med Afrika. Vi tyckte att det var rätt sätt att jobba på. Men jag menar att det i detta partnerskap ingår att ge klara och tydliga signaler till mottagarländerna. Det är där min fråga kommer in.

Zambia, Zimbabwe, Vietnam och andra länder kritiserar i den rapport som nämndes tidigare. De är inte demokratier och strävar inte mot demokrati, utan de kan t.o.m. gå fel väg, dvs. fjärmar sig från demokratin, från mänskliga rättigheter. Det finns sådana skrivningar om både Zambia och Zimbabwe. Om Vietnam framgår det att man inte tänker ändra på sitt enpartisystem.

Här kommer jag in på min fråga. Anser Carina Hägg att vi ska kunna villkora biståndet, så att vi i partnerskapsöverläggningarna säger att om de inte ändrar politisk inriktning när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter kommer vi att sänka biståndet? Vi föreslår detta redan i årets budget.

Anf. 70 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte se frågan på samma sätt som K-G Biörsmark. Finns det en partnerskapsrelation som bygger på förtroende, och det man har kommit överens om, finns det stort utrymme för öppenhjärtiga diskussioner. Man ska vara tydlig och klar och sätta gränser för när man kommit bortanför målet för partnerskapet.

Sedan har vi de enskilda länderna, t.ex. Zimbabwe. En del av samarbetet i biståndet är med oppositionspolitiker, dvs. att ge dem möjligheter att verka. Det är en viktig del att stödja en demokratisk process, att ge oppositionen och det civila samhället redskap. K-G Biörsmark får det att framstå som att samarbetet sker med en annan part än vad som i själva verket är fallet.

Anf. 71 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Om överläggningarna med mottagarländernas regeringar leder till, ger signaler om och ger konkreta exempel på framsteg när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter är jag med på vagnen! Problemet är att vi i flera av dessa länder inte får se det. Det går precis tvärtom. De fjärmar sig från de mål som är så otroligt viktiga, nämligen demokrati och mänskliga rättigheter. Det är då jag och Folkpartiet tycker att vi ska ge en klar signal om att trappa ned biståndet.

Sedan går det att slussa bistånd till landet via enskilda organisationer, men man ger inte regeringen pengarna. Det sker inte med ett enda klipp, det går att ge 40–60 miljoner till ett land med några hundra miljoner. På sikt ges den klara signalen. Då går det att få konkreta resultat. Annars är det hopplöst att hålla på med diktaturstater. Det vet vi. De leker med oss, dribblar med oss.

Prot.
1999/2000:40
6 december

Internationellt bistånd

Anf. 72 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Det är oerhört viktigt att inse att det även i svåra situationer, mot alla odds, går att lyckas med biståndet. Det kan samtidigt vara svårt att mitt uppe i en negativ utveckling veta vad biståndet är på väg att leda till. Ibland går det inte att få ett riktigt resultat av utvärderingen förrän den svåra perioden är över och det finns en bättre och mer positiv utveckling.

Det finns få fasta facit i dessa frågor. Biståndet innehåller så många komponenter att man alltid får överväga vilka delar som man ska använda sig mest av. Det är oerhört viktigt med de relationer som vi som parlamentariker kan diskutera, t.ex. problem med bristande demokratiutveckling.

Anf. 73 AGNETA BRENDT (s):

Fru talman! De mål för utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa som fastlagts av riksdagen för åren 1999–2001 är

- att främja en säkerhetsgemenskap,
- att fördjupa demokratins kultur,
- att stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling samt
- att stödja en miljömässigt hållbar utveckling.

Allt utvecklingsarbete ska dessutom präglas av ett jämställdhetsperspektiv.

Fru talman! Regeringen framhåller i årets budgetproposition att den avser att prioritera insatser för att främja medlemskap i EU för Estland, Lettland, Litauen och Polen, integrering av Ryssland och Ukraina i europeiska samarbetsstrukturer, utökat samarbete på det sociala området, ett utökat samarbete inom miljöområdet vad avser kärnsäkerhet samt fortsatta miljöinsatser inom ramen för åtgärdsprogrammet för Östersjön och Agenda 21 för Östersjöområdet. Ett fördjupat samarbete på rättsområdet är också en angelägen uppgift.

Prioriterade samarbetsländer är Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland och Ukraina. I Ryssland läggs särskild vikt vid de nordvästra delarna och Kaliningrad. Samarbetet med Ryssland kommer att belysas ytterligare av Birgitta Ahlqvist.

Fru talman! Samarbetet med Central- och Östeuropa har fortlöpande utvärderats och analyserats. Det har visat sig att insatserna har varit goda eller mycket goda i förhållande till de övergripande målen, men att ytterligare insatser kan göras vad gäller jämställdhet och sociala frågor.

Ytterligare 1 miljard kronor har anslagits för femårsperioden 1999–2003 för att utveckla Östersjöregionens betydelse för tillväxt och sysselsättning i Sverige. Det är den s.k. Östersjömiljarden. Sverige bidrar också

genom sina avgifter till EU:s stöd till länderna i Central- och Östeuropa. Det sker bl.a. genom Phare- och Tacisprogrammen.

På grund av den politiska situationen i Vitryssland har EU-länderna kommit överens om att utvecklingssamarbetet tills vidare ska begränsas till regionala och humanitära projekt samt insatser som direkt stöder demokratiseringsprocessen. Sverige bedriver vissa bilaterala demokratistödande insatser, men när de politiska och ekonomiska förutsättningarna föreligger har regeringen beredskap för utökade insatser i Vitryssland.

Fru talman! I en motion är motionärerna kritiska till Sidas roll inom östsamarbetet. I utskottet har vi framhållit att i svensk förvaltningsstrategi görs en åtskillnad mellan regeringens och de verkställande organens arbetsuppgifter. Framtagande av policyunderlag och budgetberedning utförs i Regeringskansliet och beslutas av riksdagen, medan de verkställande funktionerna ligger på självständiga myndigheter. Utskottet anser att den nuvarande organisationen ligger i linje med denna tradition.

Det samarbete som i dag sker genom Sida är inriktat på

- insatser för att stödja en demokratisk samhällsutveckling och stärka skyddet av de mänskliga rättigheterna,
- att främja näringslivets utveckling, bl.a. genom insatser på de rättsliga och institutionella områdena,
- insatser inom ramen för Åtgärdsprogrammet för Östersjön och den av Östersjöländerna antagna Agenda 21, där särskild vikt läggs vid institutionsuppbyggnad, lagstiftning och insatser av betydelse för EU-anpassningen,
- samarbete som syftar till uppbyggandet av demokratiska organisationer i samarbetsländerna, vilket kanaliseras genom enskilda organisationer.

När det gäller säkerhetsfrämjande insatser är stödet framför allt inriktat på att stärka förmågan att bekämpa internationell och organiserad brottslighet, att höja kompetensen inom asyl- och migrationspolitik samt att höja beredskapen mot olyckor och katastrofer.

Vid Svenska institutet, som fyller en viktig funktion genom att fördjupa demokratin på de kulturella och akademiska områdena, utgår bl.a. språk- och integrationsstöd för att stödja integrationen av de ryskspråkiga befolkningarna i Estland och Lettland.

Fru talman! I flera motioner tar man upp den svåra sociala situation som råder i flera länder i Central- och Östeuropa, och särskilt barnens situation. Det utbredda alkohol- och drogmissbruket lyfts fram som ett problem som drabbar barnen hårt. I utskottet har vi inhämtat att regeringen avser att intensifiera samarbetet på det sociala området i Öst- och Centraleuropa. Regeringen har uppmärksammat att barnens situation försämrats i samarbetsländerna. Åtgärder för att förbättra barnens situation hör därför till de högst prioriterade insatserna på det sociala området, och stödet kommer i första hand att inriktas på övergripande system- och organisationsutveckling. I multilaterala organ kommer regeringen att verka för att få genomslag för svenska prioriteringar, och i EU:s program kommer regeringen att verka för att social trygghet ska beaktas i alla relevanta sammanhang i EU:s östsamarbete.

Att stödja en socialt hållbar utveckling hör till de övergripande målen för det svenska samarbetet med Central- och Östeuropa. En del insatser har en generell inriktning syftande till att stödja uppbyggnaden av socialtjänst, medan andra riktas direkt mot utsatta grupper, som t.ex. handikappade barn. Såväl förebyggande som rehabiliterande insatser mot alkoholism och drogmissbruk finansieras också.

I ett längre perspektiv krävs stabil ekonomisk tillväxt samt en aktiv fördelnings- och socialpolitik i de central- och östeuropeiska länderna för att barns och ungdomars situation generellt ska kunna förbättras. Institutionsstödande samarbete kan därför bidra till detta syfte.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 74 BIRGITTA AHLQVIST (s):

Fru talman! Jag vill mycket kort ta upp den reservation som Marianne Andersson, Centerpartiet, skrivit angående Barentssamarbetet. Jag återkommer nämligen i behandlingen av nästa betänkande, UU6, med ett längre inlägg om Barents. Marianne Andersson anser i sin motion och sin reservation 29 att små organisationer bör kunna söka mikrostöd på upp till 25 000 kr på ett enkelt och byråkratiskt sätt för att lättare kunna samarbeta i Barentsområdet.

Fru talman! Det finns en lång samarbetstradition inom Barentsområdet. Den anknyter till tusenåriga kultur- och handelskontakter, som egentligen bara avbrutits under den kommunistiska perioden i Ryssland. Det samarbetet har lagt grunden för en fredlig utveckling inom regionen och är naturligtvis viktigt för demokrati, trygghet och en hållbar utveckling i området. Enskilda organisationer, företag, kommuner och länsstyrelser har i dag ett livligt utbyte i området. Projekten är både stora och små.

Ett flertal olika stödformer, via Sida, Svenska institutet, Olof Palmes internationella centrum, länsstyrelser, landsting, fonder, EU, kommuner osv. bidrar i dag till att finansiera dessa aktiviteter. Även om ansökningsförfarandet i vissa fall kan kräva förhållandevis mycket arbete vid mindre projektstöd är det dock nödvändigt att de bidragsgivande instanserna uppfyller de krav som ställs på prövningsförfarande och uppföljning. Att automatiskt bevilja ansökningar om medel vore att behandla skattepengar på ett många gånger orättvist och felaktigt sätt. Däremot är det viktigt att vi så långt som möjligt förenklar rutinerna så att det blir enklare för små organisationer att söka bidrag, och det arbetet pågår såväl regionalt och nationellt som på EU-nivå.

Små företag och organisationer måste också få bättre rådgivning och vägledning i den svår genomträngliga byråkratin i Ryssland. Resurser måste satsas på samordning och byråkratilotsar.

Även riskkapital för att små och medelstora företag ska våga satsa i österled är viktigt att få fram, och även det arbetet pågår.

Eftersom området i framtiden spås bli en av Europas viktigaste tillväxtregioner är det viktigt att regeringen spelar en aktiv roll i satsningen, men de regionala aktörerna kan naturligtvis bäst avgöra hur arbetet ska medföra ett mervärde för samarbetet i regionen.

Jag yrkar bifall till utrikesutskottets förslag när det gäller betänkandet UU2.

Prot.
1999/2000:40
6 december

Internationellt bistånd

Anf. 75 INGRID NÄSLUND (kd):

Fru talman! Först skulle jag vilja yrka bifall till reservation 7 som handlar om enprocentsmålet, reservation 17 om skuldavskrivning och reservation 30 om den sociala situationen för barnen i öst.

Jag vill bara förklara väldigt kort att jag på grund av ett migränanfall glömde bort att anmäla mig och därför hamnade på den här positionen på talarlistan. Det är sådant man får finna sig i, även om jag gärna hade velat vara med och debattera och replikera tidigare. Men nu gör vi det bästa av situationen. Detta gör att jag kanske förändrar mitt tal en del.

Det är få saker som inspirerar mig så mycket som bistånd och u-landssamverkan. Jag tycker att det är något av det mest fascinerande som finns. Jag tror att det är viktigt att när vi talar om u-landssamverkan måste vi ha en vision, en drivkraft, som gör att vi verkligen ser det här som ett engagemang, som inspirerar oss så att vi kan inspirera andra.

En av drivkrafterna för mig när det gäller u-landssamverkan och bistånd är ”Älska din nästa som dig själv”. Bibeln har citerats flitigt här i dag, och det kanske beror på att vi har fått en ny utgåva överlämnad. Jag vet inte om det är formulerat så i den nya utgåvan – jag har inte hunnit se efter det ännu.

Detta innebär att sätta den andre på samma nivå som man själv är, att inse att allas värde är lika, att vi allesammans har ett unikt människovärde, ett lika värde, och att vi därför ska respektera varandra. För mig är det här själva grunden också för respekten för de mänskliga rättigheterna, som jag betraktar som en grund för all demokratisk utveckling. Utan respekt för mänskliga rättigheter tvivlar jag på att man kan ha ett demokratiskt system. Jag tror att detta hänger mycket nära samman. Respekten för de mänskliga rättigheterna bygger på människosynen, som kan inspireras av olika saker, men som måste inspireras av detta att den andre är värd lika mycket som man själv.

För att bedriva ett effektivt bistånd tror jag att det är viktigt att vi har ett perspektiv som gäller de stora linjerna och strategierna men att vi också förmår att se till den enskilda människan, att varje liten enskild människa har rätt att få ett värdigt liv. Där kommer fattigdomsbekämpning och fattigdomsutrotning in, som jag tror att vi alla är överens om måste ha en väldigt dominerande plats när vi ska bedriva u-landssamverkan.

När det gäller mer övergripande strategier har vi lyft fram ett par viktiga områden i vår biståndsmotion i år. Den ena gäller en strategi om hälsoforskning som är inriktad på de länder som är i utveckling. De stora sjukdomar som i huvudsak drabbar utvecklingsländer, som malaria, tuberkulos och aids berör väldigt många människor. När det gäller malaria och tuberkulos rör det sig om ungefär 5½ miljoner människor som dör varje år. Vad gäller aids har vi ännu inte några slutsiffror på var det kommer att hamna när epidemin grasserar som värst. Vi vet att det kommer att bli väldigt många människor som så småningom får stryka med.

Vi menar att forskningen ska bedrivas av läkemedelsföretag, men den rika världen tillsammans med de stora internationella organisationerna, som Världshälsoorganisationen, måste gå in och garantera att det finns avsättning för vaccin. Hur ska vi klara aidssituationen utan att få ett effektivt vaccin? Här måste vi få se en internationell satsning. Där vill vi att Sverige ska bli drivande.

Detsamma gäller IT-utvecklingen. Vi vill gärna se att Sverige blir drivande och att vi börjar att samarbeta med de unga framgångsrika IT-företag som har mycket kunskap på det här området så att vi på det sättet kan ta språng när det gäller IT-utvecklingen i utvecklingsländerna.

Vi har tagit upp skuldavskrivningar, som vi gjort en lång tid tidigare. I det sammanhanget har regeringen sagt sig vilja stödja Jubel 2000-satsningen, som ju fick ett avslut så att säga även om det fortsätter i G 7-mötet i Köln i sommar. Man beslutade sig från de rika länderna i världen att man skulle försöka ta ett steg längre. Fler länder skulle få vara med i HIPC-initiativet osv.

Sverige stöder detta, men det jag ifrågasätter är ändå om vi gör tillräckligt. Vi vill satsa betydligt mera pengar, ungefär 665 miljoner mer än regeringen, på skuldavskrivningar. I år än så länge, om det inte sker i sista minuten under december, har man inte betalat en krona av det som var anslaget för skuldavskrivningar. Det tycker jag är en skandal när man säger sig vilja ha ambitionen att verkligen satsa på detta område. Var har de pengarna tagit vägen?

Sedan har vi också reserverat oss när det gäller utgiftsbegränsningarna just för biståndet. Vi har drivit enprocentsmålet under en lång tid, och det gör vi fortfarande, av samma skäl som vi angivit gång på gång, att vi inte ska ha dessa fluktuationer när vi har en dålig ekonomi. Har vi sagt 1 % då ska det fungera, oavsett om vi har bra ekonomi eller om vi har dålig ekonomi. Det är en väldigt bra ledstjärna.

Det här står inte på något sätt i motsatsställning till ett effektivt bistånd, till ett bistånd med kunskap, till ett bistånd där man tar hänsyn till olika förutsättningar. Men det är en bra ledstjärna för oss så att vi inte hamnar i den situationen att världens fattiga får betala saneringen av vår ekonomi. Det har redan förut nämnts mycket om de här begränsningarna, att det är orättfärdigt att de har fått drabba biståndet i så stor utsträckning. Visserligen kan det vara lättare att göra på det sättet. Men jag håller inte med om att vilken regering som helst skulle ha gjort detta.

Vi hade en krisuppgörelse när vi var tvungna att sänka biståndet under förra regeringsperioden, men redan vid nästa budgetbeslut lade man tillbaka 400 miljoner till biståndet därför att man tyckte att man hade gått för hårt fram. Det hade man gjort när socialdemokraterna hade kommit in i bilden i krisuppgörelsen. Jag säger inte att krisuppgörelsen inte var nödvändig, men ni har inte visat verklig vilja när det gäller att ta till biståndet mer än något annat utgiftsområde i fråga om begränsningsbeloppen. Det tycker jag är orättfärdigt, det gör att trovärdigheten för enprocentsmålet minskar betydligt.

Jag tycker att det var ett lågvattenmärke när Carina Högg här gick an när vi har motionerat om etikcertifiering. Det var förfärligt plump av henne att gå an på det sättet. Vi har, precis som i barnkonventionen, sagt att man naturligtvis ska gå emot hårt arbete, arbete som är skadligt för barnens hälsa, arbete som hindrar dem att gå i skolan. Vi har varit i kontakt med Rädda Barnen, som talar om att 250 miljoner barn i världen arbetar. Man kommer inte åt detta genom att sätta ett totalförbud mot barnarbete. Man måste börja arbeta seriöst med den här frågan. Det gör ILO. Jag träffade dess ledande Europachef i Bryssel häromveckan och diskuterade frågan med honom också. Han höll fullständigt med oss om att man måste arbeta på det här sättet, att komma åt de värsta formerna

Prot.
1999/2000:40
6 december

Internationellt bistånd

först och sedan gå vidare med andra. Menar Carina Hägg på allvar att någon som är mellan 16 och 18 år icke ska arbeta en timme av veckans dagar? Det är vad totalförbud mot barnarbete innebär enligt barnkonventionens 18-årsgräns. Fullständigt orealistiskt och orimligt enligt mitt sätt att se.

När det gäller de andra frågor som vi har tagit upp ser ni i betänkandet vad vi tycker är viktigt. Där har vi reserverat oss och där vill vi se skillnader.

De enskilda organisationerna har vi inte skrivit någon reservation om, men vi lägger betydligt mer pengar där också. Vi kommer upp till över 1 miljard 30 miljoner. Jag tror att regeringen stannar på 880 miljoner, om jag minns rätt. Det är inte bara pengar det handlar om, utan vi vill också ha överläggningar med de enskilda organisationerna från början när det gäller landstrategier. Vi vill också att vi ska ha något liknande NGO-sekretariat som fanns förut med en NGO-ambassadör, därför att det var betydligt lättare att vända sig till en person än gå in på de olika områdena, som man nu måste göra. Vi vill gärna ha ett samarbete – jag tyckte att biståndsministern antydde något i den stilen – i den stora utredning som vi ser fram emot.

Sedan har vi tagit upp barnen i öst. Vi satsar 100 miljoner kronor mera. 750 miljoner är det man satsar på östbiståndet från regeringens sida. Det är alltså en avsevärd summa pengar. Anledningen till att vi har gjort så i år är att vi år efter år motionerat om att mer måste göras för dessa barn, och jag tänker ta upp det ytterligare när nästa betänkande behandlas. Situationen är ohållbar för många av dessa barn. Därför menar vi att mer måste göras. Man har inte använt hela östbiståndet. I april hade man bara fått använda hälften av det enligt Sidas uppgifter. Har man verkligen kunnat göra så mycket mer? Jag undrar om det är sant.

Till sist vill jag säga en sak. Som jag sade är det oerhört inspirerande med bistånd. Därför vill jag ha en vision för framtiden. Från Kristdemokraternas sida säger vi att vi gärna skulle vilja se 2 % till biståndet. Jag tror att 1 % bör gå över statsbudgeten, och den andra procenten skulle man, om man informerade ordentligt om biståndet och gav människor visionen, kunna få in på frivillig väg. 2 % till biståndet: 1 % via statsbudgeten och 1 % frivilligt från svenska folket.

Anf. 76 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag tar det sista först om procentmålet. Det är alldeles utmärkt om vi tillsammans kan medverka till att svenska folket avsätter 1 % på frivillig väg. Det skulle i dag motsvara i storleksordningen 12½–13 miljarder – jag har inte den siffran i huvudet. Någon annan kan kanske komplettera den senare. Ett frivilligt avsättande kan man inte motsätta sig. Däremot att ta ut 2 % via staten tror jag är en felaktig allokering av resurserna.

Ingrid Näslund sade att skuldpengarna skulle ha försvunnit. Jag är lite osäker på exakt hur regeringen förfar under innevarande år. Men det fanns dels ett reservationsbelopp under början av året, dels ett anslag. Möjligen har reservationsmedlen utbetalats, men inte anslaget. Det må vara hur som helst med det. Jag förutsätter att dessa pengar inte försvinner. I så fall blir de reservationer för framtida bruk. Det kan inte vara

något annat skäl till att pengarna inte skulle ha blivit utbetalda än begränsningsbeloppet för 1999, det är jag helt övertygad om.

När det gäller begränsningsbeloppet sade Ingrid Näslund att ingen annan regering skulle ha uppträtt som den socialdemokratiska regeringen. Tro't den som vill. Den borgerliga regeringen var inte Guds bästa barn. Förmodligen är det så att ingen regering kan vara Guds bästa barn därför att världen sätter hinder för detta. Det är mycket möjligt att vi kunde ha skött oss bättre, men säg inte att en borgerlig regering på ett avgörande sätt skulle ha gjort annorlunda.

Vi avsätter de medel till enskilda organisationer som vi anser är rimliga i förhållande till de mål som finns i biståndet. Men jag skulle inte alls bli förvånad om den biståndsutredning som ser över målen kommer fram till att också en annan fördelning av medlen skulle vara klok. Det är möjligt.

Anf. 77 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Enligt de uppgifter som jag fick i samband med att vi skrev vår reservation, angående utbetalningar av medel till ekonomiska reformer eller till skuldavskrivningar som de delvis går till, har det inte betalats ut någonting alls av årets anslag. Sedan kan man säga att pengarna kan betalas ut längre fram, men många av dessa länder är ju i skriande behov av skuldavskrivningar nu. Och man måste väl för allt i världen få ändan ur vagnen någon gång och se till att det händer någonting, i synnerhet som man säger att man har höga ambitioner.

När det gäller frågan om 1 % eller 2 % skulle jag väldigt gärna se att det så småningom blev 2 % även över statsbudgeten. Men man måste först komma upp till 1 %. Vi har länge sagt att vi i början av 2000-talet skulle vilja se att man kom tillbaka till 1 %. Den socialdemokratiska regeringen, senast med hjälp av Miljöpartiet och Vänstern, har gjort det svårare och svårare att nå upp till det målet.

Jag tycker att Folkpartiet har kommit med ett bra förslag där man förespråkar tio år. Det är vi villiga att ställa upp på. Folkpartiet har allokerat lite mer medel än vi i år. Vi har under några år tidigare allokerat mer än Folkpartiet. Nu får vi lägga på ett kol extra. Folkpartiet behöver kanske höja med 0,02 varje år för att komma upp till 1 % på tio år. Vi får kanske ta till 0,03 ett par år för att komma i kapp.

Regeringen kommer att få svårt att klara detta från 0,74. Därför får man verkligen planera för hur man ska klara av detta, om man inte tänker ta 30 år på sig, och det vore väl ändå skam om man skulle behöva det. Även om vi står oss gott i konkurrensen i världen måste vi ha högre ambitioner än så, därför att behoven är så stora.

Anf. 78 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Åter till skuldavskrivningar. Skulle det vara så att ändan har fastnat i vagnen så tror jag att den lossnar i januari.

Att det är svårare att nå upp till enprocentsmålet beror ju på en svår ekonomisk kris till vilken vi alla har del av skulden, inte minst den borgerliga regeringen. Med de nya förutsättningar som vi har nu finns det anledning att se mycket mer optimistiskt på detta. Så långt jag vet undersöker biståndsministern nya tänkbara vägar för att öka tempot. Det förstår väl var och en att vi inte kan hålla på i 30 år.

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

Som socialdemokratiska ledamöter skulle vi inte stå ut med att höra detta eviga tjat i 30 år. Bara det borde ju räcka för att det ska gå vidare. Dessutom har biståndsministern mycket höga ambitioner på den här punkten. Jag tror nästan att jag vågar utlova att tempot kommer att bli en aning högre än att det ska ta 30 år, som här har uttalats.

Anf. 79 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag är glad att höra att skuldavskrivningspengarna kommer till rätta i januari, om nu Berndt Ekholm blir sannspådd. Sedan får vi hoppas att årets anslag betalas fullt ut, även om vi gärna hade sett att det vore större.

Jag hoppas att det inte bara är det tjat som förekommer om enprocentsmålet som gör att Berndt Ekholm vill att regeringen ska göra mer på det här området, utan att han också har en ärlig vilja att Sverige ska komma upp till 1 %. Jag förutsätter att det förhåller sig på det sättet med Berndt Ekholm.

Det är oerhört viktigt att det görs en planering för hur detta ska gå ske. Jag tycker att tio år är en lång tid. Ett längre perspektiv än så behöver vi inte ta på oss. Jag har talat med vår gruppleadare som i sin tur har talat med vår man i finansutskottet. Så förutsättningarna för att Kristdemokraterna ska ställa upp på det här fullt ut är goda bara vi får en plan från regeringen.

Anf. 80 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Ingrid Näslund både höjde rösten och trappade upp orden när hon berörde den diskussion som handlar om Kristdemokraternas syn på barnarbete. Men, Ingrid Näslund, vi har utgått ifrån det som ni har skrivit. Det är det enda som vi kan bemöta och behandla i utskottet.

Ett tecken på att vi har haft en seriös behandling är ju att vi diskuterade vid flera tillfällen och att ni då stod isolerade. Det är ju ett faktum. Det är inte någon enskild ledamot som har uppfattat någonting fel. Vi har tillsammans konstaterat att Kristdemokraterna har en förvånansvärd inställning på det här området. Om Ingrid Näslund inte vill stå för det i dag går det bra att återkomma vid nästa motionstillfälle och skriva en annorlunda motion som uttrycker någonting annat än vad hon nu gör.

Anf. 81 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag vet inte vad Carina Hägg har läst. Det vi har talat om är en etikcertifiering. Vi har då sagt att det är viktigt att det barnarbete som förekommer – det handlar om 250 miljoner barn i världen – sker under så värdiga former som möjligt.

Carina Hägg kan naturligtvis fortsätta att blunda för att det är 250 miljoner barn som arbetar och inte försöka att påverka deras villkor. Det är lätt att säga att barn inte ska arbeta. Men så säger inte barnkonventionen. Vi har alltså samma uppfattning som barnkonventionen, och jag vet inte om utskottet har en annan uppfattning – jag tycker att man är oklar på den punkten.

Vi säger att hårt arbete som är till skada för barnen inte ska förekomma. Vi vill att de företag som har barn i arbete – och vi förutsätter att det inte rör sig om små barn utan om lite äldre barn – ska etikcertifieras.

Det är fullständigt orimligt att barn mellan 16 och 18 år inte skulle arbeta om de inte går vidare i sekundär undervisning. Vad har Carina Hägg tänkt sig att de skulle göra? Ska de vara gatubarn, prostituerade eller vad är det fråga om? Man måste ju vara realistisk. Men då vill vi ha en etikcertifiering, ett slags social certifiering som säger att de barn som arbetar i det aktuella företaget har drägliga villkor, får rimligt betalt och att arbetstiden är förlagd så att de kan gå i skola. Och vi anser att ekonomisk stimulans skulle kunna hjälpa till.

Häromsistens hörde jag om en organisation som arbetade på det här sättet. De brännmärkte de företag som hade hårda och orimliga villkor och lyfte fram de företag där villkoren var drägliga. Vi tycker att detta är realistiskt och rimligt, och det skäms jag inte ett dugg för.

Anf. 82 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att Ingrid Näslund just har bekräftat det som vi har diskuterat och som vi har tyckt annorlunda om. Ingrid Näslund talar om hårt arbete för barn och om rimligt arbete för barn. Vi har en annan uppfattning och tycker inte att barn ska utnyttjas i arbete. Någon åldersgradering för i vilken utsträckning barn kan arbeta finns över huvud taget inte i motionen.

När det gäller social märkning har vi ju sagt att det är en svensk position att Sverige ska stödja internationell lagstiftning och frivilliga system för s.k. social märkning av varor. Men vi har en annan syn på vad barnarbete är, hur man ska undanröja hindren och vilka strukturer man måste arbeta med för att barn ska ha möjlighet att gå i skola, leka och utvecklas. Vi delar inte kd:s uppfattning i dessa frågor och är fortfarande förbluffade.

Anf. 83 LARS OHLY (v):

Fru talman! Fattigdomen i världen är möjlig att utrota. Den ojämlika och orättvisa fördelningen av livsmedel, teknik och kunskap leder till en enorm rikedom hos stora företag och en del privatpersoner, samtidigt som miljarder människor lever i extrem fattigdom och svält.

Det internationella kapitalets kontroll över råvaror i stora delar av världen leder till att de fattiga länderna inte har möjlighet att tillgodogöra sig sina rikedomar.

Den rika världens livsstil, som inbegriper handel, investeringar, konsumtion, koloniala och imperialistiska maktanspråk, leder till stora problem. I dess spår ser vi torka, skogsskövling, grundvattenbrist, miljökatastrofer, snabb urbanisering, maktlöshet, etniska konflikter och socialt sönderfall. De stora hoten mot demokrati, mänskliga rättigheter och rättvis fördelning av resurserna finns latenta i det samhällssystem som inte ser de mänskliga behovens uppfyllande som ett mål utan i stället syftar till vinstmaximering för privata ägare.

De stora förlorarna är barnen i den fattiga delen av världen, som förvägras sina grundläggande rättigheter. Såväl bland fattiga som bland rika ser vi stora könsskillnader. Kvinnor är generellt sett mycket fattigare än män. Därför måste en solidarisk politik utformas på alla områden.

Gemensam säkerhet kräver gemensam utveckling som kan leda till gemensam rättvisa. Att Sverige lever upp till sina internationella åtaganden för miljö och handel – ja, det är avgörande för våra insatser för att

bekämpa fattigdomen. Skuldavskrivningar för tredje världen är nödvändiga för att ge fattiga länder möjlighet till utveckling.

I denna helhetssyn har ett stort och kvalitativt högt bistånd sin givna del. För att biståndsmålen ska kunna uppnås krävs också att biståndsnivån höjs.

Vänsterpartiet ser skrivningarna i betänkandet som en förpliktelse att nu börja återgången till målet om 1 % bistånd av bruttonationalinkomsten. Den förbättrade statsfinansiella situation som Vänsterpartiet har medverkat till gör också en sådan återgång möjlig inom en relativt snar framtid. Målsättningen att vi ska ge ett bistånd som utgör minst 1 % av bruttonationalinkomsten finns det en stor och bred enighet om i Sveriges riksdag, men det finns ett undantag.

Moderata samlingspartiet anser inte att ett högre bistånd är ett mål i sig. Tack och lov är de ensamma om denna syn. Moderaterna ser inte alls att den rikedom som nord kan uppvisa till stor del är en följd av utnyttjande av människor och naturrikedomar i syd. Moderaterna inser inte, eller vill inte inse, att biståndet är en ringa återbetalning av allt det som utplundrats fattiga delar av världen genom rovdrift på människor och natur.

Bertil Persson förklarade här från talarstolen att en av de viktigaste uppgifterna inte är att höja biståndet utan att ta bort jordbrukssubventionerna – som om det fanns en motsättning. Men jag vill välkomna Bertil Persson till den oerhört skarpa EU-kritik som det uttalandet innebär.

Bertil Persson sade också att vi ska utrota fattigdomen genom tillväxt. Det finns redan i dag resurser för att utrota fattigdomen. De 230 rikaste privatpersonerna har en samlad förmögenhet som är större än de 40 fattigaste ländernas. När Moderaterna säger att fattigdomen inte ska utrotas genom rättvis fördelning, då handlar det bara om gammal välkänd högerpolitik, att slå vakt om det privilegierade fåtalets rätt att behålla sina rikedomar.

Tillväxt räcker inte. Även i relativt rika länder kan det finnas extrem fattigdom sida vid sida med extrem rikedom. Om tillväxten i fattiga länder berikar börsmäklare och aktiespekulanter, ökar i stället klyftorna genom tillväxten – inte rättvisan. Tillväxten i den rika delen av världen har ju till stor del skett på bekostnad av just utveckling i fattiga länder. Men visst är tillväxt viktig. Det är viktigt att öka världens samlade rikedomar på ett sätt som inte begår rovdrift på naturresurser.

Bertil Persson sade också att en större del av biståndet bör gå genom de etablerade frivilligorganisationerna. Samtidigt säger Moderaterna i reservation 19 att det bistånd som ges genom ideella organisationer har ett betydligt större värde genom personligt engagemang, egna arbetsinsatser och lokala erfarenheter än den nominella ekonomiska volymen. Återigen: En falsk motsättning ställs upp mellan ett höjt bistånd och ett bistånd som är effektivt, engagerat och sker med erfarenhet.

I samma reservation skriver man: "Varsamhet med offentliga biståndsmedel till frivilliga organisationer bör därför iakttas." Det rimmar ju lite illa med det som Bertil Persson sade om att man skulle ge mer av biståndet till etablerade frivilligorganisationer.

I motion U204 skriver Moderaterna att biståndssamarbetet med de afrikanska länderna ska utformas så att det blir kortvarigt och resultatintat. Vi anser tvärtom att det ska vara långsiktigt. Biståndets mål är inte att

avveckla biståndet, utan biståndet finns till för att vi ska kunna avveckla och utrota fattigdomen, och det kommer att ta tid. Om Moderaterna tror att det är ett kortsiktigt åtagande har de fullständigt missförstått de grava missförhållanden som finns i världen.

Moderaterna menar också att det är länderna själva som avgör sin egen utveckling. Det finns naturligtvis ett stort ansvar för varje land och varje folk att själva ta ett ansvar för sin utveckling. Men det är inte helt sant, för hur mycket demokratin i ett land än utvecklas och hur än tillväxt fördelas och vilka prioriteringar som än görs är det ändå så att om frukterna av denna tillväxt i stor utsträckning tillfaller andra, utländska intressen, så försvåras möjligheterna för de fattiga länderna att utvecklas.

Om USA och EU tillåts att föra handelskrig eller hålla höga tullar gentemot tredje världen och länder som antingen inte gör som de ekonomiska stormakterna vill eller som hotar den egna produktionen i de rikare länderna genom konkurrens, då spelar det inte alltid så stor roll vilken väg ett land väljer.

Moderaterna berömmar sig av att anslå mer pengar till Afrika än vad riksdagsmajoriteten gör i det utskottsbetänkande som vi nu behandlar. Samtidigt ska Moderaterna skära bort över 2 miljarder i nästa års bistånd. Var ska man skära bort dessa 2 miljarder, och var ska man finna medel för att satsa mer på Afrika? Är det katastrofbiståndet, är det Asien, är det Latinamerika – vilka fattiga ska betala för Moderaternas biståndspolitik? Sanningen är att Moderata samlingspartiet vill slakta stora delar av biståndet. På område efter område mäter Moderata samlingspartiet ut sig som det minst internationalistiska, minst solidariska och minst biståndsvänliga partiet i Sveriges riksdag.

Fru talman! För människor i nöd spelar det en oerhört stor roll dels vilken inriktning biståndet från den rika världen till den fattiga världen har, dels också, och kanske framför allt, vilken nivå biståndet ligger på. Det handlar inte om välgörenhet. Det handlar om att ha en syn på världens utveckling som utgår från kunskapen att vi har blivit rika på andras bekostnad. Den rika delen av världen har faktiskt utvecklats under förutsättningen att andra hållits nere i fattigdom.

Vänsterpartiet har alltid vänt sig mot en syn på biståndet som något som vi kan använda för att komma till rätta med ekonomiska problem i Sverige. Biståndet är inte, får inte vara, ska inte vara, en konjunkturregulator i svensk inrikespolitik.

Vi vänder oss också mot ett synsätt som innebär att de allra fattigaste ska bestraffas för att deras regeringar för en felaktig politik. Vi kan inte, som Moderaterna vill, avbryta biståndet till de allra fattigaste på grund av att deras regeringar utvecklar nya vapen eller startar krig. Vi måste se mycket mer mångfacetterat på biståndet än så.

Om vi inte inser vårt ansvar för att utrota fattigdomen leder det till att vi ser oss själva som naturligt privilegierade, som om det vore någon sorts naturens ordning att vi och andra medborgare i rika västländer ska ha det bra medan orättvisorna i världen består.

Fru talman! De här orättvisorna i världsmåttstock försvåras också kampen för demokratin. Demokrati i betydelsen folkmakt måste leda till att människor får makten dels över sina egna liv, dels också över sina egna samhällens utveckling. För att förstärka kampen för demokratin

Prot.
1999/2000:40
6 december

Internationellt bistånd

måste biståndet sättas in med en grundsyn på vad som är de stora problemen i vår värld i dag.

Ett av de största problemen är den orättvisa fördelningen av makt. Multinationella företag och kapitalägare har oerhört mycket större inflytande över den konkreta politiken i fattiga länder än vad dessa länders regeringar har oavsett hur folkvalda eller demokratiska regeringarna är. Det här kommer vi inte till rätta med bara genom biståndspolitik. Det krävs också ett brett spektrum av politiska instrument där det avgörande är ett internationellt samarbete. Biståndspolitikerna måste tillsammans med en radikal handelspolitik leda till en demokratisering som ger de rika mindre att säga till om medan de fattigas röst hörs högre.

Fru talman! Det har sagts mycket kloka ord från denna talarstol i dag. Jag tror, och vet, att den samstämmighet som finns i Sveriges riksdag om biståndspolitikens inriktning och nivå är viktig att slå vakt om. Jag är övertygad om att den också kommer att leda till att vi ökar biståndet än mer i framtiden. För nu börjar vi marschen tillbaka till enprocentsmålet, men också till ett bistånd som tar de effektivitetshänsyn och demokrati-hänsyn som vi också i stort sett är överens om. Nu börjar vi återtaget till en politik som bygger på rättvisa, solidaritet, hänsyn till miljö och mänskliga rättigheter. Därmed yrkar jag bifall till hemställan i utrikesutskottets betänkande angående utgiftsområde 7, Internationellt bistånd.

Anf. 84 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Jag kan hålla med om väldigt mycket av det som Lars Ohly har sagt här. Det jag skulle vilja fråga Lars Ohly om rör betänkandet, som är lite annorlunda än det brukar vara. Det finns nämligen ingen reservation från Vänsterpartiet. Man har med hull och hår svalt propositionen.

I ett särskilt yttrande som man har lagt till för att döva sitt samvete lite grann skriver man så här: "För att biståndsmålen ska kunna uppnås krävs att biståndsnivån höjs. Vänsterpartiet ser skrivningarna i betänkandet som en förpliktelse att snabbt återgå till målet om 1 %".

"Snabbt återgå" – det som ni har skrivit under på tar minst 30 år om detta ska vara takten. Då är min fråga: Tänker ni från Vänsterpartiet sätta lite annan press på regeringen så att takten ökar? Ni kanske kan ställa upp på Folkpartiets förslag att inom en tioårsperiod nå upp till 1 %?

Fråga nummer två rör fortsättningen i samma särskilda yttrande: "Med Vänsterpartiets medverkan har statens finanser förbättrats". Sedan fortsätter ni att koppla ihop biståndet med statens finanser. Då är min fråga: Anser Lars Ohly och Vänsterpartiet att biståndet ska vara en regulator när det gäller att ordna upp Sveriges finanser eller ställer ni upp på att biståndet skulle vara skyddat genom enprocentsmålet?

Anf. 85 LARS OHLY (v):

Fru talman! Det var under den borgerliga regeringen, har det sagts här i debatten, som vi först uppnådde enprocentsmålet i biståndet. Men det var också under den borgerliga regeringen som nedskärningen av biståndet började. Det finns sju partier i Sveriges riksdag. Fem av dem har i olika sammanhang varit med om att skära ned i biståndet. Det finns två partier som aldrig har varit med om att skära ned i biståndet, och det

finns åtminstone ett parti som aldrig någonsin *kommer* att vara med om det heller. Det är Vänsterpartiet.

När Folkpartiet säger att vi ska sätta press på regeringen är vi ju i den lyckliga situationen att vi är överens med regeringen om målsättningen. Vi är överens i detta majoritetssamarbete med Miljöpartiet och Socialdemokraterna om att enprocentsmålet ska finnas kvar.

Mot denna majoritet försöker K-G Biörsmark och Folkpartiet forma en majoritet där Moderata samlingspartiet ska ingå, ett parti som till nästa år vill minska biståndet till drygt 0,6 % av Sveriges bruttonationalinkomst. Det är inte vi som har problem i samarbetet. Det är ni som kommer att få problem i ett förhoppningsvis aldrig realiserat samarbete kring en ny majoritetspolitik.

Och visst anser jag att utrymmet i statsfinanserna ökar chansen att snabbt återgå till enprocentsmålet. Ju bättre kontroll vi har över statens finanser, och ju mindre vi gör av med på ofinansierade skattesänkningar, desto större är möjligheterna att få en stor uppslutning inte bara i Sveriges riksdag utan också i hela det svenska samhället för en snabb återgång till enprocentsmålet.

Anf. 86 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Det sista var ett intressant klarläggande. Det betyder alltså att även Vänsterpartiet ser biståndet som en regulator när det gäller att ordna upp Sveriges finanser. Då har ju Lars Ohly missat hela idén bakom enprocentsmålet, nämligen att vi själva här hemma ska klara ut våra finanser och att biståndet ska vara skyddat. Det var ju ett klart besked jag fick där.

I och för sig har jag sagt till kammaren tidigare, och det kan jag säga återigen, att det inte alls är så som Lars Ohly tidigare sade, att biståndets mål inte skulle vara att utrota biståndet. Jo, egentligen tycker jag att biståndsmålet skulle vara 0 % på sikt. Men dit kommer vi väl aldrig. Då skulle vi ha lyckats att utrota fattigdomen i världen. Det borde egentligen vara målet, men innan vi kommer dit ska vi ha det här enprocentsmålet.

När det gäller detta med borgerlig regering och Moderaterna vill jag säga att vi kan hantera dem. Det har det visat sig. Problemet är när det kommer in andra partier i bilden, som Socialdemokraterna gjorde när vi träffade krisuppgörelsen, med förslag om att sänka till 0,9 %. Men vad ni nu har gjort, Lars Ohly, är att ni har parkerat er på skammens gräns.

Sätt lite press på regeringen! Det sade jag tidigare till Miljöpartiet. Kanske Vänsterpartiet nu skulle försöka att pressa regeringen på det här. Utan er finns det ju ingen majoritet. Ha lite självförtroende i förhandlingarna nästa gång ni går och förhandlar om biståndet!

Anf. 87 LARS OHLY (v):

Fru talman! Jag håller fast vid det jag sade i mitt anförande. Vi ser inte biståndsnivån som en konjunkturregulator. Vi anser att enprocentsmålet ska uppfyllas alldeles oavsett de ekonomiska problem som statens finanser kan drabbas av. Jag anser det vara fel av en riksdagsmajoritet att börja skära i biståndet med hänvisning till dåliga svenska finanser. Men onekligen är det så att utrymmet och möjligheterna för att snabbt återgå till enprocentsmålet ökar ju bättre utrymme vi har genom att vi har sane-

Prot.

1999/2000:40

6 december

Internationellt bistånd

rat de stora svårigheter som den borgerliga regeringen tillfogade Sveriges ekonomi.

Biståndsmålet ska vara att utrota biståndet – ja, i den meningen att vi ska utrota grunden för att biståndet behövs. Jag sade det i polemik med moderaterna som ser det som sin uppgift att ha ett kortsiktigt åtagande för biståndet, t.ex. i Afrika. Jag antar att K-G Biörsmark, i enlighet med vad han tidigare sagt i debatten, också instämmer i den syn på långsiktigheten som Vänsterpartiet har och som jag uttryckte.

K-G Biörsmark säger: Vi kan hantera moderaterna. Men se då till att ni får en någorlunda trovärdig politik gemensamt mot den som den majoritet står för som nu finns, inte bara när det gäller biståndet utan också när det gäller helheten! Se också till att ni i en gemensam reservation höjer biståndet tillsammans med moderaterna! Den dagen ska jag tro på K-G Biörsmark. Innan dess gör jag det ej.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 december.)

6 § Ekonomisk utveckling och samarbete i Östersjöregionen

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU6
Ekonomisk utveckling och samarbete i Östersjöregionen
(skr. 1999/2000:7).

Anf. 88 AGNETA BRENDT (s):

Fru talman! I det här betänkandet föreligger inga reservationer som kräver att jag bemöter dem. Därför kommer jag i mitt anförande att inrikta mig på att sammanfatta en del av utskottets överväganden.

Sveriges kontakter med länderna öster och söder om Östersjön bygger på månghundraåriga och nära kontakter mellan människor, handelsmän och näringsidkare från länderna i området.

Med undantag av åren 1945–1989 har Östersjön varit ett hav som bundit ihop länderna kring sina stränder. Efter järnridåns fall 1989 och Sovjetunionens upplösning 1991 har Östersjön återigen blivit en viktig led för mänskliga kontakter, handelsmän och näringsidkare och därmed en motor för tillväxt, utveckling och ökad sysselsättning i området.

Fortsatta ansträngningar behövs emellertid för att säkra demokratisk utveckling och säkerhetspolitisk stabilitet i Sveriges närområde. Fortsatta ansträngningar behövs för att underlätta handel och ekonomiskt utbyte.

Jag vill betona att vi från utskottets sida ser handel och teknisk utveckling som viktiga förutsättningar för ekonomisk tillväxt och utveckling. Eftersom handelsministern deltar i debatten kommer jag inte att ytterligare kommentera detta.

Från utskottets sida vill jag betona att vi finner regeringens skrivelse värdefull. Vi menar att den innehåller en bra och balanserad strategi för den framtida Östersjöpolitiken.

Det är ett grundläggande svenskt intresse att verka för de fyra övergripande mål för Sveriges samarbete med Central- och Östeuropa som

fastställdes av riksdagen 1995. Jag har i debatten tidigare i dag nämnt målen men upprepar dem:

- att främja en säkerhetsgemenskap,
- att fördjupa demokratins kultur,
- att stödja en hållbar ekonomisk utveckling och
- att stödja en miljömässigt hållbar utveckling, vilket även innefattar effektivare energisystem och en ökad öppenhet gentemot omvärlden.

Vidare är det viktigt att de central- och östeuropeiska länderna får internationellt stöd för att fullfölja övergången till demokrati och marknadsekonomi. Efter den första fasen av stöd i synnerhet till de baltiska staternas frigörelse och den andra fasen av stöd till uppbyggnad av de demokratiska och marknadsekonomska samhällsinstitutionerna har nu en ny fas inletts – EU-utvidgningen och den bredare Europaintegrationen.

Förebyggande av konflikter, inte minst i närområdet har varit, och är, en av de viktigaste uppgifterna för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Utvidgningen av EU är en mycket betydelsefull komponent i byggandet av en genuin, allomfattande europeisk säkerhetsordning. Det är av stor betydelse att de länder som inte är aktuella för EU-medlemskap så långt som möjligt engageras i ett omfattande och nära samarbete med EU och med unionens medlemsländer. Från utskottets sida är vi därför mycket tillfreds med den uppfattning som redovisas av regeringen i skrivelsen:

- att beslut om att flera länder ska få inleda konkreta förhandlingar om medlemskap helst bör fattas redan hösten 1999,
- att den gemensamma strategin för Ryssland som EU antagit snabbt måste genomföras samt
- att EU:s kapacitet att, med civila och militära medel, förebygga och hantera kriser bör stärkas.

Fru talman! Den ekonomiska tillväxten i flera av kandidatländerna har varit mycket god, medan utvecklingen i Ryssland och andra tidigare Sovjetrepubliker inte har varit så positiv på det ekonomiska området. Att den ekonomiska utvecklingen har släpat efter är enligt utskottets uppfattning oroande. Det medför att de samhälleliga resurserna inte räcker till för alla behov som finns, särskilt vad gäller insatser av social karaktär.

Fru talman! Birgitta Ahlqvist kommer att närmare utveckla vår syn på stödet till Ryssland och framför allt till Barentsområdet. Jag går därför inte närmare in på detta. Däremot tänker jag beröra förhållandena i Vitryssland.

Den politiska utvecklingen i Vitryssland ger anledning till oro. Utskottet har kunnat konstatera att regeringen vid ett flertal tillfällen gjort markeringar när det gäller utvecklingen där, senast i oktober 1999 när den demokratiska vitryska oppositionen genomförde en manifestation i Minsk, vilken den vitryska regeringen på ett våldsamt sätt försökte förhindra. Dessutom fängslades flera framstående företrädare för oppositionen.

Prot.
1999/2000:40
6 december

*Ekonomisk utveckling
och samarbete i
Östersjöregionen*

Även EU har vid flera tillfällen gjort tydliga markeringar mot de vitryska brotten mot de mänskliga rättigheterna och de demokratiska friheterna.

Utskottet anser emellertid att det även är möjligt att genomföra insatser till stöd för de demokratiska krafterna, för en demokratisk utveckling i landet och för de krafter som verkar för respekt för de mänskliga rättigheterna. Så har även skett, både från EU:s sida och från svensk sida.

Utskottets uppfattning är att samarbete med den vitryska regeringen inte är möjligt så länge förhållandena vad gäller respekten för de mänskliga och demokratiska rättigheterna inte förbättras. Det får emellertid inte utesluta mellanfolkliga kontakter och kontakter mellan enskilda organisationer. Människorna i Vitryssland är i stort behov av internationella kontakter, och den demokratiska oppositionen bör uppmuntras.

Fru talman! Sverige har ett starkt intresse av att miljöförbättrande investeringar kommer till stånd i länderna runt Östersjön. Dessa investeringar medverkar till renare vatten och renare luft i Östersjöområdet. Det finns även sociala, ekonomiska och allmänpolitiska motiv för att bistå samarbetsländerna på detta område.

I strategin pekas på vikten av att hitta möjligheter att skapa kollektivtrafiksystem och godstransportsystem som ger förutsättningar för tillväxt i kandidatländerna på ett mera hållbart sätt.

Vad beträffar kärnsäkerheten har de svenska insatserna inledningsvis koncentrerats på säkerhetsförbättringar i de äldre sovjetiskbyggda kärnkraftverken. Särskilt har insatser vid Ignalinaverket i Litauen prioriterats. Stödet har också omfattat stärkande av säkerhetsmyndigheterna och förbättring av säkerhetskulturen vid kärnkraftverken. Utskottet har inhämtat att det finns en stark strävan från de nya självständiga staterna, inte minst i Baltikum, att ändra den befintliga infrastrukturen på energiområdet, som byggdes upp för att passa Sovjetunionens energiförsörjning. Den kompetens och den erfarenhet som uppnås vid avstängningen och nedmonteringen av en reaktor vid Barsebäck bör självfallet utnyttjas i östsamarbetet.

När det gäller olika typer av utsläpp i Östersjön har utskottet inhämtat att engagemanget är stort från svensk sida för att minska oljeutsläppen och för att maskinrumsavfall och annat avfall från fartyg ska tas om hand på bästa sätt.

När det gäller övergödningsproblematiken och utsläppen av kväve och fosfor har utskottet erfarit att det vid ett möte med Helsingforskommissionen i september 1999 fattades beslut om genomförande av 1988 års ministerdeklaration, vilken innehåller beslut om en minskning med 50 % av långlivade organiska föreningar, tungmetaller och närsalter från alla utsläppskällor jämfört med 1985 års nivå. Minskningen ska vara genomförd senast år 2005 med en lägesrapport år 2003.

Fru talman! Utskottet menar att införandet av en gemensam jordbrukspolitik och efterföljande strukturrationaliseringar inom jordbruket i vissa av kandidatländerna kan komma att medföra ett hot mot den biologiska mångfalden i dessa länder. Vi menar därför att införandet av den gemensamma jordbrukspolitik och förberedelserna för medlemskapet inom detta område måste ske i överensstämmelse med gällande internationella avtal, inte minst konventionen om biologisk mångfald, och att de

svenska erfarenheterna från ekologiskt lantbruk bör tas till vara i detta arbete.

Fru talman! Insatserna på det sociala området har jag berört i mitt tidigare inlägg här i dag. Jag hade tänkt att något kommentera det Ingrid Näslund sade, men det kan jag göra i en replik senare.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 89 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Det är i dagarna tio år sedan Berlinmurens fall och frigörelsen i Central- och Östeuropa. Utvecklingen sedan frigörelsen har i många länder gått utomordentligt bra. Man har tagit sig an transitionen från diktatur, socialism och planekonomi till demokrati, privat ägande och marknadsekonomi med största allvar och mycket goda resultat. De som misströstade över de nya demokratiernas förmåga att snabbt integreras i det europeiska samarbetet hade fel. Det var realistiskt, och det var möjligt.

De länder som tvekade, som försökte skapa blandsystem eller som t.o.m. har vänt tillbaka igen har alla fått betydande problem. Men de länder som bestämde sig för att snabbt och genomgripande ta steget genom s.k. chockterapi har lyckats bäst och ser nu positiva effekter på en rad områden. Det gäller inte bara det ekonomiska området utan också demokratisk mognad, sociala förhållanden, miljö och relationerna till EU.

Friheten och demokratin har förbättrat människovärdet. Mänskliga rättigheter var på kommunismens tid någonting ovidkommande. Avvikande människor, vare sig de var oliktankande, handikappade, sjuka eller missbrukare, behandlades ofta, för att inte säga alltid, med stor hänsynslöshet.

Den sociala tryggheten var knuten till arbetet och till kommunistpartiet. Kvaliteten i vården styrdes av människors situation och position, framför allt, i det kommunistiska partiet. Kommunismens pampar kunde få bra vård, men vanliga människor var utlämnade. Det var makt som var rätt.

Estland, Lettland, Litauen och Polen är i dag väl fungerande demokratier. Utvecklingen har gått i rätt riktning vad gäller medborgarskapslagarna i Estland och Lettland. Det är mycket väl värt att poängtera. Vi ser en stegvis integration av de statslösa ryssarna, och ländernas möjlighet till EU-medlemskap har gjort det attraktivt för statslösa att söka medborgarskap, vilket bidrar till att hela länderna.

Tjeckien, Ungern och Slovenien är också väl fungerande demokratier som garanterar rättsstatliga principer, mänskliga rättigheter och skydd för minoriteter. Bulgarien styrs av en demokratiskt vald regering, och den politiska situationen anses stabil. Allmänna och fria val har hållits i Rumänien, men demokratin hotas av den svåra ekonomiska situationen. Ryssland håller fria val till bl.a. parlament och vad gäller presidentposten, men i praktiken har demokratin ännu inte satt sig fullt ut. Det finns brister i de demokratiska institutionerna. Det finns allvarliga problem med korruption och att kontroversiella politiker ibland t.o.m. mördas.

I Vitryssland är situationen, precis som Agneta Brendt tog upp tidigare, utomordentligt allvarlig. Landet är icke-demokratiskt. Presidenten har diktatorisk makt, och den lagstiftande församlingen har inte utsetts

Prot.

1999/2000:40

6 december

*Ekonomisk utveckling
och samarbete i
Östersjöregionen*

genom val. Domarkåren är heller inte oberoende. Mänskliga rättigheter respekteras inte, och yttrandefriheten är beskuren. Oppositionella försvinner eller tystas. Här behövs det, förutom en enighet i Sveriges riksdag och på andra håll, långtgående stödinsatser för att stärka den demokratiska processen. Byggandet av demokrati och rättsstat är en förutsättning för utveckling, liksom att komma till rätta med korruption som bromsar ekonomins tillväxt.

Vårt stöd till de baltiska staterna bör fortsätta att inriktas på uppbyggnad av rättsstatens funktioner, förvaltning och marknadsekonomin institutioner, liksom på miljöområdet. Allt måste ske inom ramen för samverkan med EU:s förmedlemskapsstrategi. Det svenska stödet bör dock särskilt inriktas på att stödja områden där EU inte alls är aktivt eller bara lite aktivt, som t.ex. suveränitetsuppbyggnad och miljöåtgärder.

På lite sikt, om vi blickar framåt, kommer dock relationerna till de baltiska staterna liksom de andra nyligen fria länderna kring Östersjön att vara samma som de relationer vi har till våra andra grannländer. Inom några få år kommer de att vara EU-medlemmar precis som Sverige, och kanske också medlemmar i Nato. Länderna kommer förmodligen och förhoppningsvis att på någon generation nå västeuropeisk levnadsstandard.

Bistånd är därför inte det långsiktigt naturliga tillståndet. Det är handel, investeringar, politisk samverkan och utbyten på alla samhällets områden som är det långsiktigt naturliga, precis som när det gäller våra västliga grannländer. Det gör att profilen på det svenska öststödet måste förändras i takt med utvecklingen. Efterhand bör fokus i det svenska stödet flyttas österut från Östersjöns östra strandstater till det nära Ryssland, som alltmer behöver sättas i fokus.

Fru talman! Östersjömiljarden ingår i ett mönster där statsministern vill styra centrala utrikespolitiska frågor vid sidan av UD och den ordinarie hanteringen. Ett annat exempel vi nyligen sett är Sydafrikasatsningen, med känt resultat. Syftet med Östersjömiljarden är inte bara, som man skulle kunna tro i förstone, att stödja våra grannländer, utan framför allt att stödja projekt i andra länder för att öka sysselsättningen i Sverige. Den kom ju också i den s.k. sysselsättningspropositionen. När bidrag endast utgår till svenska företag kan man knappast anse att detta i första hand är ett stöd till andra länder. I stället skapar bidragen konkurrensnedvridningar och motverkar strävan att åstadkomma en rationell resursanvändning.

Östersjömiljarden har hanterats helt vid sidan av det övriga östbiståndet. Regeringen fattar beslut om varje projekt. Utrikesutskottets majoritet medgav förra riksdagsåret att riktlinjerna för Östersjömiljardens användande inte överensstämmer med riktlinjerna för det reguljära östsamarbetet. Östersjömiljarden var och är inte minst ett sätt att ställa medel till statsministerns förfogande för internationella utspel.

Det förekommer bland Östersjömiljardens projekt ett antal större infrastrukturprojekt som tar en stor del av miljarden i anspråk. Man kan ifrågasätta om en del av dessa projekt verkligen borde kommit ifråga. Större infrastrukturprojekt bör i stället finansieras via den internationella kapitalmarknaden, eftersom de vanligen ganska lätt kan räknas hem.

Ytterligare ett antal av Östersjömiljardens projekt hade likaväl kunnat rymmas inom det ordinarie östbiståndet, vilket också påpekats i skriften

Att utveckla ett grannlandssamarbete. Det är en utvärdering av det allmänna samarbetet med Öst- och Centraleuropa. Det saknas helt motiv för särlösningar som Östersjömiljarden. Det är fråga om ett parallellt östbistånd utan samordning med det ordinarie stödet. Det är t.o.m. så att tjänstemän som ansvarar för det ordinarie östbiståndet på UD visat en påtaglig irritation över att de inte ens hålls informerade om Östersjömiljarden när man frågat dem om saken.

Den enda samordning som skett med det ordinarie öststödet är när myndigheter som fått i uppdrag att hantera både det ordinarie öststödet och medel ur Östersjömiljarden själva valt att samordna hanteringen. Regeringen har inte bidragit till detta. Det är anmärkningsvärt inte minst därför att utrikesutskottet när förslaget om Östersjömiljarden antogs skrev att man ansåg att det var angeläget att fondens verksamhet och det normala östsamarbetet genomförs på ett sätt så att insatserna kompletterar och förstärker varandra. Så har det alltså inte blivit.

Ibland har öststödet och Östersjömiljarden varit direkt motstridiga, vilket också visas i *Att utveckla ett grannlandssamarbete*. När man i landstrategierna i samråd med mottagarländerna beslutat att inte satsa på fler vägprojekt i Baltikum beslutas i stället om vägprojekt inom ramen för Östersjömiljarden, och UD lämnas utanför hanteringen.

Det är också tydligt att samordningen med det reguljära öststödet skulle gått mycket bättre om Östersjömiljarden inte fått helt separata beslutsstrukturer. Det har flera påpekat.

Tydligt är att man i *Att utveckla ett grannlandssamarbete* säger att Östersjömiljardens organisation och arbetssätt påverkas av en vilja att få uppmärksamhet och utrikespolitisk goodwill samt att stödja svenska företag. Det är samma misstag här som i Sydafrikafallet och i en rad andra fall.

Återigen kan man inte undgå bilden av att Östersjömiljarden är ett sätt att ställa medel till statsministerns förfogande för internationella utspel.

Ansvar för miljarden låg först på statsrådsberedningen, bollades sedan till Näringsdepartementet och flyttade sedan till UD. Statsrådsberedningen, tio departement och ett antal myndigheter har deltagit i hanteringen av projekten. Och departementen har varit mycket ovana vid att hantera den här typen av projekt. Varje departement har ansvar för sina projekt och ska utvärdera dem efter hand. Men återrapporteringen har varit bristfällig. Anvisningar för handläggningen har varit så allmänt hållna att ändamål för medlen, instrument och finansieringsformer har kunnat väljas fritt när det gäller att utveckla ett grannlandssamarbete. Det är också mycket få utvärderingar som har gjorts.

Den 1 september i år hade man fattat beslut om att tilldela 688 miljoner. 350 av dem hade betalats ut. Tre jättesprojekt om totalt 120 miljoner var under beredning. 128 miljoner var intecknade för projekt i beredningens inledningsskede.

Det saknas alltså anvisningar för handläggning av Östersjömiljarden, vilket också påpekas i olika dokument. Riksdagens revisorer tog t.ex. med anledning av svenska miljöinsatser i Baltikum upp Östersjömiljarden. Man kunde då konstatera att det inte fanns någon strategi för hur olika projektidéer skulle bedömas eller vilka villkor som skulle ställas vid avtalen. Vi har från moderat sida upprepade gånger begärt att Öster-

Prot.
1999/2000:40
6 december

*Ekonomisk utveckling
och samarbete i
Östersjöregionen*

sjömiljarden ska redovisas och utvärderas. Men intresset för detta har milt sagt varit måttligt. Det är mycket svårbedömt vilka effekter enskilda projekt eller ens miljarden som helhet har gett. I 1998 års ekonomiska vårproposition skrev regeringen: Verksamheten har varit framgångsrik.

Det gällde den första Östersjömiljarden. Då vill jag fråga Leif Pagrot-sky: Vad grundar man det på? Vilka belägg har man för att Östersjömiljarden har varit framgångsrik? Det vore väldigt bra om riksdagen kunde få den redovisningen. I budgetpropositionen för år 2000 beskrev man att flera projekt inleddes först 1998 och 1999, ett par tre år efter beslutet om Östersjömiljarden, och att de inte går att utvärdera ännu. Projekten har också drabbats av långa förseningar. Likväl hävdar regeringen att erfarenheterna av projekten är goda.

I vår och i somras hade radions ekoredaktion en rad rapporter om oklarheter i samband med Östersjömiljardens hantering. Företaget Swedagri fick ett bidrag på 28 miljoner, vilket motsvarade tre gånger företags årsomsättning, efter en handläggningstid på tre dagar. Pengarna skulle gå till ett mejeri i Ryssland. Inte ens regeringen själv vet hur pengarna använts, rapporterade ekot. Regeringen har lagt ut administrationen på ett av statens aktiebolag, Swedfund, som inte behöver redovisa hur pengarna har använts. Regeringen avslog vid två tillfällen ekots begäran att lämna ut handlingar om projektet. Men till slut gjorde Jordbruksdepartementet detta efter eget beslut. Det framgick att en utvärdering av det rimliga i att bevilja detta projekt 28 miljoner hade gjorts av Swedfund som i själva inledningen konstaterar att man inte är kompetent att bedöma frågan, eftersom man saknar branschvana. Dessutom har man varken haft tid eller resurser för att göra en fullständig utredning – allt enligt ekot.

Uppgifterna vittnar om att Östersjömiljardens hantering har varit fel från början och att det faktum att miljarden hanteras vid sidan av det övriga Östersjöstödet inte är acceptabelt. De oklara effekterna av Östersjömiljarden nr 1 gjorde det än mer fel att gå vidare med en Östersjömiljard nr 2. Beslut fattades utan att redovisningen av den första miljarden hade ägt rum. Nu sägs det att man offensivt ska främja svenska näringslivsintressen med miljard nr 2. Det är ett vällovligt syfte, men det har inte med öststöd att göra. Att stärka den svenska sysselsättningen, som ju var ett av regeringens mål med miljarden, leder fel när det gäller öststöd. Vi är kritiska till att det målet har satts upp för stödverksamhet över huvud taget, men om man accepterar att det nu har satts upp kan man konstatera att det inte har nåtts.

Riksdagens utredningstjänst frågade UD om man hade mätt sysselsättningseffekterna av Östersjömiljarden. UD svarade att det inte finns uppgifter om sysselsättningseffekter i den genomgång som gjorts. Krav på sysselsättningseffekter har inte ens ställts i projektbeskrivningarna. Bara 5 av 55 projekt hade uppgifter om sysselsättningseffekter, och bara i enstaka fall fanns det angivet i konkreta termer.

Regeringen hävdade dock i mars 1998 att Östersjömiljardens sysselsättningseffekter kunde antas vara betydande på längre sikt. På vad stöds detta? Det vore bra om regeringen ville redovisa effekterna. Jag vill hävda att Östersjömiljarden också från regeringens egna utgångspunkter är ett misslyckande. Man kan inte belägga att jobb i någon större omfattning har skapats. En orsak till det är att den övervägande delen av resur-

serna har gått till statliga verk och myndigheter. Vi moderater har i stället i den ordinarie budgeten löpande föreslagit en högre anslagsnivå än regeringen för stödet i närområdet. Det är en betydligt bättre åtgärd för att stödja utvecklingen kring Östersjön.

Östersjömiljarden bör upplösas och medlen tillföras det ordinarie programmet, stöd till Öst- och Centraleuropa. Regeringen bör i allmänhet sluta med utrikespolitiska särlösningar vare sig det gäller Sydafrikasekretariat eller Östersjömiljarder, eftersom, som vi alla har sett, konsekvenserna blir svårbedömbara och långt ifrån alltid lyckosamma.

Anf. 90 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Vi har inte någon motion med anledning av det här betänkandet eller den här skrivelsen. Därför har jag heller inga avvikande meningar på något sätt. Men jag har ändå några saker som jag helt kort vill ta upp.

Det är tio år sedan det egentliga samarbetet med alla länder i Östersjöregionen inleddes. Det är inte så hemskt längesedan, men det har faktiskt hänt otroligt mycket under dessa tio år. Vi som har följt utvecklingen vet vilken fascinerande tid det har varit. Först var det en nyfikenhet, och det var fascinerande att man över huvud taget kunde träffas. Sedan mötte man euforin, den nyvunna friheten och den trevande starten med demokratiutbyggnad i länderna runt Östersjön. Jag tänker förstås alldeles särskilt på Baltikum. Jag tänker också på allt det arbete och engagemang som finns och har funnits i Sverige under dessa år och på alla hjälpsändningar och projekt som sedan har övergått mer och mer i samarbete på en mer jämställd nivå, precis som det ska vara. Så har det i stor utsträckning varit just när det gäller Baltikum. Nu kandiderar länderna till EU. Det har faktiskt hänt väldigt mycket. Jag vill också peka på vänortssamarbetet, t.ex.

Men det finns naturligtvis problem. Det största problemet är Ryssland. Där är ju utvecklingen inte särskilt positiv. Jag har inte hört någon som tror på en positiv utveckling i Ryssland och som är optimistisk just nu. Det är ganska oroande. Detta gäller naturligtvis i ännu högre grad Vitryssland. Det är korruption, och pengarna försvinner ut ur landet. De människor som har möjlighet att placera sina pengar i utländska konton gör det. De som inte har den möjligheten ser sina pengar försvinna därför att bankväsendet inte fungerar. Det är sådana grundläggande saker som gör att ett land egentligen inte har någon möjlighet att utvecklas. Demokratien lämnar mycket övrigt att önska.

När det gäller Vitryssland har vi en omfattande motion, men den kommer att behandlas när vi diskuterar MR-frågor här i riksdagen. Därför är den inte med i det här betänkandet.

Jag har några frågor till utrikeshandelsministern, även om han gick ut. Jag hoppas att han får en rapport om dem.

Först och främst delar jag den kritik som framfördes om hur man ska hantera Östersjömiljarden nr 2. Jag tror att det behöver ske förändringar. Det vore intressant att få några kommentarer från ministern kring det.

Hur ser utrikeshandelsministern just nu på möjligheterna till handel och samarbete med Ryssland för att stärka samarbetet? Är han optimistisk? Eller hur ser han på framtiden? Det har ju faktiskt hänt saker sedan den här skrivelsen lades fram. Det händer ju saker hela tiden.

Prot.

1999/2000:40

6 december

*Ekonomisk utveckling
och samarbete i
Östersjöregionen*

Jag tog upp en annan fråga under biståndsdebatten. Den gällde en motion som egentligen handlade om Barentssamarbetet. Jag skulle vilja ha ett litet enkelt stöd till grupper och organisationer som har ett nätverkssamarbete t.ex. mellan norra Sverige och nordvästra Ryssland. Avstånden är långa, och det är helt enkelt svårt att träffas. Man skulle kunna ha ett stöd som det är lätt att söka och som egentligen inte behöver omgärdas av någon byråkrati. Det skulle särskilt kunna ge kvinnogrupper möjligheter att agera och skapa nätverk.

Det var nog de frågor som jag hade. Tack så mycket, fru talman!

Anf. 91 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Det är ett enigt utskott som står bakom betänkandet, så jag tänker inte bli långrandig. Jag tycker att det är glädjande att det finns en samsyn när det gäller utvidgningen österut och våra kontakter.

Det ser lite annorlunda ut i dag, inför millennieskiftet, än när jag gick i skolan en gång i tiden – jag tillhör ju de få i församlingen som gick i skolan under kriget – och vi fick flytta ut från klassrummet därför att vi skulle ta emot flyktingbarn från Baltikum. Vi fick undervisning i en kyrka i stället. Många av dem som kom drog sedan vidare västerut. De var rädda för kommunismens diktatur och för att det under det kalla kriget skulle bli orostider också i vår del av världen. Därför är det glädjande att vi nu går in i ett nytt millennium med denna möjlighet att säkra freden i vår del av världen.

Jag blir lite nostalgisk här. Jag har faktiskt frimärken kvar från den tiden då jag började samla frimärken och det fanns självständiga stater österut. Sedan kom järnridån, och länderna gick in i glömskans töcken – nästan, åtminstone. Men för tio år sedan kom då murens fall, och vi fick chansen att bygga upp en annan situation österut. Därför är utvidgningen nu så otroligt viktig: att EU har möjlighet att få in nya länder för att säkra freden.

Det har sagts här tidigare, och det stämmer helt, att vatten förenar. Därför är det bra att det nu jobbas med olika kontakter, med färjetrafik och med turism, och att kontakterna stärks så att det blir omöjligt att bryta dem. Då får freden en chans.

Jag hade för några månader sedan tillfälle att besöka Kaliningrad och där se bl.a. Sidas arbete med att försöka rätta till ett reningsverk – ett konkret arbete för att rena Östersjön. Det gjorde väldigt starkt intryck på mig. Man hade under tidigt 90-tal satsat på sådana här jätteprojekt, men det fungerade inte. Det var ett ryskt projekt. I dag kommer så gott som allt vatten från Kaliningrad direkt ut i Östersjön. Det finns i och för sig ett gammalt reningsverk från 20-talet, men bara ungefär 20 % av Kaliningrads avfallsvatten går igenom verket och det vattnet renas bara till 25 %. Här fick jag alltså se ett konkret exempel på bra arbete. Detta är ett av de reningsverk som man nu försöker rätta till för att vi ska få en frisk Östersjö och så att Östersjön ska kunna överleva som ett friskt vatten och hav.

Energisamarbetet är också viktigt. Därför är det naturligtvis lite märkligt att vi i dag stänger säkra kärnkraftverk i Sverige medan man satsar på nya österut som är osäkra. Man startar ju vissa kärnkraftverk där fast man egentligen inte borde göra det. Vi skulle kunna använda de pengarna på ett bättre sätt, anser jag och Folkpartiet.

Den svåra och tilltagande kriminaliteten är naturligtvis ett bekymmer. Jag tror ändå att med dessa kontakter, som vi ska kunna utöka mer och mer, ska vi kunna komma till rätta med det också.

Framför allt gäller det att befästa och säkra demokratin. Det kan vi göra genom kulturutbyte, turism och idrottsutbyte, genom att låta enskilda organisationer få hjälp med sitt viktiga arbete, genom vänortssamarbete och, framför allt, genom att se till att de baltiska länderna och andra östländer kommer in i EU.

Anf. 92 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! I det här betänkandet finns en motion från Miljöpartiet med. Glädjande nog har utskottet besvarat våra yrkanden, och det känns ju positivt. Dock innebär det kanske inte att problemen i och med det är lösta, eftersom motionen mycket handlar om miljöproblematiken i Östersjöregionen.

Ett av de stora problem som finns och kvarstår är övergödningen. Jag hittade Naturvårdsverkets tidning från den 10 november. Där finns en artikel som heter "Övergödningen största hotet mot Östersjön", där man beskriver hur stora satsningar som har gjorts för att klara hoten mot Östersjön och hur stora problem som ändå kvarstår. På den *hot spot*-lista man tagit fram med 132 utsläppspunkter är det bara 17 som har avförts från listan. En stor del pågår det arbete med, men en mycket stor del har man inte lyckats lösa. Utifrån detta tror man inte heller att man ska klara de mål som har satts upp. Några av de stora problem som kvarstår och som man pekar på är jordbruket, trafiken och utsläppen från reningsverk.

Här är det intressant att titta på vad det är för satsningar som görs i och kring Östersjön och hur det är tänkt att detta ska lösas. Man tar särskilt upp ett av problemen när det gäller jordbruket. Vi hade, visar man, kommit en bra bit på väg när det gäller utsläppen från jordbruket i Sverige. Sedan gick vi med i EU, och då var det inte längre de svenska reglerna utan EU:s jordbrukspolitik som gällde. Därmed ökade problemet med läckage från jordbruket. Man ser med viss fasa på vad som skulle inträffa om t.ex. Polen går med i EU och EU:s nuvarande subventionsregler för jordbruket ska gälla. Då kommer nämligen närsalterna att öka i ganska stor omfattning.

Det här tycker jag visar på problembilden i dess helhet och också lite grann på ansvarsfördelningen i de här frågorna. Jag tänkte fråga ministern, när hon nu är på plats, hur man ska få ett övergripande helhetsansvar för politiken som leder till att man faktiskt minskar miljöproblematiken. Det här ligger ju, som jag uppfattar det, på flera ansvariga ministrars. Det är jordbruksministern som förhandlar om reglerna för jordbruksstödet. Sedan är det miljöministern som sätter upp mål och önskemål på miljösidan. Sedan har vi näringsministern och handelsministern, och så har vi statsministern med sin Östersjömiljard. Det är alltså mångfald när det gäller vem som styr politiken och har möjligheter att påverka, men var finns helheten när det gäller att se till att satsningarna verkligen leder till minskade utsläpp och att man kan uppfylla de miljömål som ändå finns uppsatta?

Det utskottet har fått fram är bl.a. att man vid HELCOM i september fattade beslut om att minskningen skulle vara genomförd senast 2005. Då ska vi vara medvetna om att det har satts upp mål tidigare på det här

Prot.
1999/2000:40
6 december

*Ekonomisk utveckling
och samarbete i
Östersjöregionen*

området som man inte har lyckats genomföra. I stället har problematiken fortsatt.

Nu skulle jag gärna vilja veta vad man tror att nuvarande EU-politik, med nuvarande strukturanpassning för att länderna kring Östersjön ska kunna komma med i EU – där det också ges stödpengar för att man ska kunna anpassa sin politik så att man har möjlighet att gå med – ger för effekter när det gäller miljömålen. Det är nämligen nödvändigt, tycker jag, att man kan se det här i ett helhetsperspektiv och vågar ta tag i alla problemen samtidigt om man ska kunna nå målen. Man kan inte bara tro att det går att sätta upp mål och sedan går det att göra tvärtemot, därför att det har mindre betydelse i ett annat sammanhang att man inte klarar målen.

När det gäller samarbetet i övrigt är det, som många tidigare har sagt, mycket glädjande att vi nu har ett rikt samarbete med länderna kring Östersjön och har möjligheter på många områden att samverka med varandra. Det är det som kanske många av oss ser som det mest glädjande som har inträffat de senaste åren. Människor som bor så nära varandra och som tidigare i många fall har kunnat ha kontakter kan nu igen ha nära kontakter och samverka inom olika områden.

Det finns dock fler problem än utsläppen i Östersjön. Jag skulle också gärna vilja höra lite grann om hur man satsar i Murmanskområdet, där vi vet att det ligger en massa kärnavfall som läcker och som kan utgöra mycket stora hot för framtiden, t.o.m. i vårt eget närområde. Vi som besökte området såg med fasa hur det såg ut, och vi upplevde att det kunde finnas risker som vi i de nordiska länderna borde hjälpa åt att åtgärda.

Det är de frågeställningar jag har till ministern när det gäller hur man konkret ska uppnå målen.

I övrigt tycker jag att det här är ett bra tänkande, där vi visar viljan och intresset att samverka med våra nära grannländer.

Anf. 93 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Sveriges största exportmarknad är ett grannland. Det ligger i väster, och det heter Norge. Varje norrman handlar svenskt för nästan 13 000 kr om året. Det är alltså mycket lönsamt att ha ett rikt grannland. Det tycker norrmännen också, för vi svenskar handlar också en del norskt.

Svenskar och norrmän är inte unika. Den mesta handeln i världen sker mellan grannländer. Länder som är grannar befinner sig oftast på ungefär samma utvecklingsnivå och köper och säljer ungefär samma typ av varor och tjänster till varandra.

Men när vi svenskar blickar österut eller söderut är det något som inte stämmer. Våra närmaste grannar på andra sidan Östersjön kan varken köpa eller sälja som norrmännen kan. Medan en norrman handlar svenskt för som sagt nästan 13 000 kr om året, köper en polack svenska varor för bara 275 kr. Och vi svenskar köper fortfarande väldigt lite polskt.

Det finns en väldig utnyttjad potential för ekonomiskt utbyte och välståndsbyggande. Runt Östersjön finns mängder med utnyttjade möjligheter och människor som står beredda att satsa framåt, satsa på att skapa tillväxt och välfärd.

De ekonomiska framstegen går hand i hand med en rask utveckling mot demokrati och EU-medlemskap. I den utvecklingen ska Sverige vara på plats och bidra för ryssars, balters och andras skull, men också för vår egen skull. Det största hotet mot Sveriges säkerhet i dag och i framtiden ser jag i risken för att en avgrundsdeep välståndsklyfta permanentas rakt igenom Östersjön, ett europeiskt Rio Grande.

Det är nu vi avgör hur det ska gå. Det är dagens svenskar som är med och avgör om framtidens Östersjöregion ska präglas av slutenhet, miss-tänksamhet och konflikt, eller om framtiden ska innebära samarbete, handel och nedrustning.

Utvecklingen i Ryssland är särskilt viktig. Det väldiga Ryssland brottas med svåra ekonomiska och sociala problem. Miljoner ryssar väntar på att demokratin och marknadsekonomin ska leverera.

Generalsekreteraren för EU:s gemensamma utrikes- och försvarspolitik, Javier Solana, uttryckte detta tydligt i ett tal i Stockholm för några veckor sedan. Han sade: Stärkandet av banden med Ryssland är den viktigaste och mest brådskande frågan för EU under nästa sekel.

Det är stora ord. Men jag tycker inte att de är överdrivna. Därför bedriver Sverige en bred och aktiv Östersjöpolitik.

Utveckling handlar om ekonomisk tillväxt, men inte bara om ekonomi. Det är en felsyn. Utveckling, också ekonomisk utveckling, kräver demokratiska institutioner, effektiv offentlig förvaltning, god miljö och social trygghet. Därför måste svensk Östersjöpolitik bidra till utveckling inom en lång rad fält. Därför är vi med och bygger reningsverk i Riga och Kaliningrad. Därför stöder vi företagsutveckling i Ryssland, jordreformsarbete i Ukraina och journalistutbildning för vitryssar. Därför är vi engagerade i säkerhetsfrämjande stöd i Baltikum. Därför satsar Sverige resurser på demokratistöd, projekt för modern äldreomsorg, kamp mot sexuell exploatering av barn, erfarenhetsutbyte inom socialtjänsten och kunskapsöverföring på det juridiska området bland mycket annat.

Ansaret mot framtiden kräver att vi bedriver en aktiv och bred politik. För att klara detta långsiktiga arbete satsar vi ungefär 800 miljoner kronor per år i utvecklingssamarbete med länderna i Öst- och Centraleuropa.

Efter kommunismens fall stod vi inför uppgifter som vi aldrig tidigare mött, och vi saknade gamla erfarenheter att bygga vidare på. Omställningen i våra grannländer till demokrati och marknadsekonomi ställde krav på nya djärva och kreativa grepp. Därför växte tanken på en Östersjömiljard fram. Pengar avsattes vid sidan av och utöver de traditionella medlen för att på ett antal viktiga områden göra satsningar i våra grannländer, satsningar som också ska komma tillväxten och sysselsättningen i Sverige till godo.

Östersjömiljardsatsningarna har visat sig framgångsrika, därför följs nu den första miljarden av en andra miljard. Tack vare miljard två kan t.ex. Exportrådets satsning Marknadsplats Östersjön sjösättas. Små och medelstora företag ska få hjälp till handel och investeringar, bl.a. genom att vi inrättar s.k. byråkratilotsar. Östersjöpolitiken kräver kreativitet, och Östersjömiljarderna är ett viktigt hjälpmedel i detta arbete.

Men utmaningar kring Östersjön kräver också kraft och koncentration. Under 1999 genomförde regeringen en stor satsning i Polen. Svenska regioner samarbetade med polska regioner. Hundratals och åter

Prot.
1999/2000:40
6 december

*Ekonomisk utveckling
och samarbete i
Östersjöregionen*

hundratals kontakter knöts. Nästa vecka åker statsministern till Warszawa och avslutar denna mycket framgångsrika satsning.

Detta framgångsrika Polenår följs nu upp med de baltiska ländernas år, en satsning som syftar till att på alla plan vidareutveckla relationerna mellan Sverige och de baltiska länderna.

Självklart kan inget land ensamt bära regionens ansvar på sina axlar. Samverkan är viktig. Sverige är därför drivande i en rad internationella forum för att stärka utvecklingen i vår region. Jag tänker inte bara på EU och Östersjöstaternas råd, utan också på det framgångsrika nordiska samarbetet och på samarbetet i Barents euroarktiska råd.

Ett fantastiskt arbete bedrivs också av kommuner, landsting, län och enskilda organisationer. Det decentraliserade samarbetet med våra grannar har en imponerande bredd och ett imponerande innehåll. Detta är en av grundbultarna i den svenska Östersjöpolitiken. Här ger vi impulser till framväxten av ett civilt samhälle i våra grannländer.

Herr talman! Jag har angett grundsynen i den svenska Östersjöpolitiken. Men jag skulle också vilja ta tillfället i akt att poängtera två särskilt aktuella och viktiga frågor.

Ett växande hot mot vårt land är den snabba spridningen av tuberkulos på andra sidan Östersjön. I allt större utsträckning rör det sig om mycket motståndskraftig tuberkulos som visar resistens mot penicillin. Bara i ryska fångläger finns 100 000 smittade fångar. Problemet är galopperande och gränslost.

Sverige har därför tagit ett initiativ inom Östersjöstaternas råd för att öka samordningen och för att sätta sökarljuset på detta allvarliga problem. I månadsskiftet januari/februari står Sverige värd för en konferens i Stockholm för smittskyddsexperter från hela Östersjöregionen. Konferensen ska föreslå åtgärder till toppmötet med Östersjöstaternas regeringschefer i april. Tbc är ett område som kräver snabba och samordnade insatser.

Den andra frågan jag vill nämna särskilt är utvecklingen i Vitryssland. Vitryssarna var de som svårast drabbades av Tjernobylnkatastrofen. Det är de som lider under den sista gammalsovjetiska regimen i Europa. Sverige kan och ska stödja uppbyggnaden av det civila samhället i Vitryssland. Därför kommer utrikesminister Anna Lindh och min statssekreterare Sven-Eric Söder att samla alla de organisationer som arbetar med Vitryssland till ett möte nästa fredag. Tanken är att utbyta erfarenheter men också att mejsla ut vidare strategier för att hjälpa befolkningen i detta land.

Jag vill också passa på och informera riksdagen om att Sverige på Nordiska ministerrådets möte i Reykjavik på onsdag kommer att föreslå att de nordiska länderna inrättar ett nordiskt informationskontor i Minsk i Vitryssland. Detta är i samma syfte som då vi etablerade nordiska informationskontor i de baltiska länderna under Sovjetunionens sista år.

Herr talman! Det finns en grundläggande samsyn över partigränserna i den svenska Östersjöpolitiken – åtminstone var det mitt intryck innan jag hörde Sten Tolgfors aggressioner för en liten stund sedan. Det är en styrka för vårt land och för våra grannar på andra sidan Östersjön. Det är mer som förenar än som skiljer oss åt.

För två veckor sedan var jag i Novgorod och invigde en utställning om svenska vikingar på rysk mark. Utställningen redovisar några av alla

de urgamla och täta band som binder samman folken runt Östersjön. Tidigare i år var jag i Kijev. Jag slogs av att det i Ukraina finns sedlar med gamla svenskar på. Vår historia är i mångt och mycket gemensam. Också här är det mer som förenar än som skiljer åt. Länderna kring Östersjön är en naturlig region.

Herr talman! Vi Östersjöfolk har en gemensam historia. Det är nu upp till oss i vår generation att bidra till att vi också får en gemensam framtid. Det är nu det avgörs. Det är nu vi kan påverka om framtidens Östersjöregion ska präglas av ekonomisk framgång, tillväxt och välfärd, eller om den ska bli säte för stagnation, fattigdom och social oro. Valet är lätt. Det är därför vi behöver en aktiv och bred Östersjöpolitik.

Jag hoppas att få tillfälle att återkomma till de frågor som har ställts till mig under den repliktid som finns tillgänglig.

Anf. 94 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag hoppas att jag inte behöver upprepa de frågor jag ställde och att jag kan få svar på dem senare.

Jag vill gärna kommentera lite grann av det som utrikeshandelsministern sade. Jag delar verkligen uppfattningen att stärkandet av banden med Ryssland är det mest brådskande för EU under nästa sekel. Det är kanske det som är mest brådskande för oss också.

Men jag hörde inga farhågor om den pågående utvecklingen i Ryssland. Den är faktiskt ganska negativ. Det är en stor pessimism bland Rysslandkännare. Det handlar inte bara om Tjetjenien, utan det handlar om en hel del andra saker som sker i Ryssland just nu. Det är svårt att vara optimist, hur gärna vi än vill vara det i dag.

Jag har fått rapporter om att det växer fram något liknande polisstaten under Bresjnevtiden. Det är kanske att ta i, men i alla fall. Rättsosäkerheten ökar bland vanliga människor, och de känner en stor osäkerhet inför utvecklingen. Det finns inte fungerande institutioner, t.ex. bankväsendet. Det civila samhället har svårt att utvecklas. Tbc är naturligtvis ett skräckexempel. Man vågar inte släppa ut fångarna ur fängelserna på grund av smittorisen.

Hur ser utrikeshandelsministern på utvecklingen i Ryssland i verkligheten? Det är viktigt, och vi vill vara positiva. Men nog kan man vara en smula orolig. Det är samma sak med Ukraina och jordreformsarbetet. Vi arbetar med frågan. När presidenten var här frågade jag honom om jordreformer – man vill ju inte ha jordreformer i Ukraina, jag vet inte om det har hänt någonting sedan dess. Men han sade att de har misslyckats där, och de har inte fått någon majoritet i parlamentet.

Att det finns många bekymmer på vägen är det minsta man kan säga om dessa länder. Vitryssland är en sådan sak. Vi hade en interpellationsdebatt i kammaren för inte så hemskt länge sedan om alla de problem som finns i Vitryssland. Det är bra att Sverige tar initiativ till att öppna ett informationskontor, likaså gäller det samarbetet mellan alla organisationerna. Situationen är inte enkel.

Anf. 95 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag försökte i mitt anförande uttrycka den enormt stora betydelse som jag fäster vid utvecklingen i Ryssland. Det gör jag av ett enda skäl, nämligen att utvecklingen i Ryssland i dag är så pass oroande.

Prot.

1999/2000:40

6 december

*Ekonomisk utveckling
och samarbete i
Östersjöregionen*

Det är inte bara att Ryssland är stort och att vad som än händer i Ryssland har avgörande betydelse för alla i dess omgivning. Utvecklingen i Ryssland är viktig inte bara för Sverige utan för hela Europa. Jag gör denna markering också för att utvecklingen i Ryssland står och väger.

Det har visat sig att det inte räcker med marknadsekonomi för att automatiskt garantera välsignelser av olika slag. Det krävs också sociala framsteg, det krävs en väl fungerande statsapparat, det krävs åtgärder på miljöområdet och på andra områden. Marknadsekonomi och chockterapi ensamt löser inte problemen. Det är vi alla medvetna om efter att ha sett utvecklingen i Ryssland.

Att jag säger att relationerna till Ryssland kommer att vara EU:s viktigaste fråga under det kommande seklet, är så stora ord som ni kommer att få höra mig ta i min mun i kammaren. Det visar vikten av att vi bedriver politiken så aktivt vi kan.

Sverige kommer aldrig att kunna lösa frågorna självt. Sverige är ett litet land, och Ryssland är ett enormt land. Men ingen ska kunna komma till oss när vi sitter på hemmet någon gång i framtiden och säga: "Farfar, varför gjorde ni inte mer? Varför missade ni chansen när ni hade den? Varför drog ni inte ert strå till stacken?" För att förebygga den typen av frågor tycker jag att det är viktigt att vi som är här nu försöker att se stort på frågorna, satsar ordentligt, djärvt, kreativt, brett och framåt för fredens skull, för vår egen skull men också för Rysslands skull.

Anf. 96 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har absolut ingen annan uppfattning. Jag delar verkligen uppfattningen att det är oerhört viktigt att det blir en bra utveckling i Ryssland.

Man måste nog vara kreativ, som ministern sade. De insatser som har gjorts har bevisligen inte varit alldeles otillräckliga men inte haft den effekt som man har velat ha. Jag tänker på korruptionen. Den går ända upp till familjen Jeltsin. Det är naturligtvis inte lätt att hantera sådana saker.

Bankväsendet fungerar inte. De som är rika, har makt och inflytande har möjlighet att sätta in sina pengar på ett konto i Europa, i t.ex. Schweiz, men vanliga människor har inte den möjligheten. Jag har träffat ryssar som undrar varför inte vanliga ryssar får placera sina pengar i Europa så att de ska ha någon chans att ha kvar några pengar och kunna bo kvar i Ryssland.

Jag vet inte om det är någon lösning. Det finns frågor som verkligen ökar klyftorna och bidrar till misstron mot alla dem som har makt. Var och en skor sig själv, eftersom man vet att ingenting fungerar särskilt länge. Har man makt en kort tid får man sko sig. Det är ungefär så man funderar.

En annan fråga är skattesystemet. Ryssland har ganska höga skatter, enligt vad jag förstår. Problemet är att de inte drivs in och att den som vill vara laglydig knappt har några möjligheter att betala in de ganska höga skatterna medan de flesta inte betalar någonting alls. Det finns också de i Ryssland som tycker att man borde medverka till att få ett annat skattesystem, med något lägre skatter, så att man verkligen får in skatten, i stället för att det inte fungerar, som nu.

Det finns en rad sådana här frågor. Vi kan alla vara oroliga, men jag tror att vi behöver vara lite mer kreativa än vad Europa och omvärlden har varit hittills när det gäller Ryssland och att vi ska ställa helt andra krav.

Anf. 97 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag tror att jag kan hålla med om allt som Marianne Andersson har sagt, inte minst det sista, att vi måste vara mer kreativa. Inte någon av oss i vår generation har förut ställts inför en uppgift av den här arten. Gamla recept, gamla metoder och gamla patentmediciner räcker inte, utan nu måste vi tänka fritt, nytt och ofta djärvt. Vi måste ta oss friheten att våga satsa och då och då också våga misslyckas. Det är så mycket på gång.

Ett område som Marianne Andersson nämnde var skattesystemet. Ett huvudproblem för Ryssland är just att de inte förmår driva in sina skatter. Det är ett område som vi arbetar med i samarbete mellan den ryska och den svenska regeringen. Det är ingenting som vi socialdemokrater har hittat på, utan ryssarna anser att Sverige har intressanta saker att lära ut på skatteområdet. Faktum är att vårt finansdepartement har ett antal människor på plats i Moskva som bedriver olika projekt, utbildning och undervisning men också konsultliknande insatser för att bistå när det gäller uppbörds- och indrivningsfrågor samt frågor vad gäller utformning av skattesystemet i Ryssland.

Anf. 98 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att det i riksdagen finns en mycket bred enighet om vikten av att stödja inte minst våra baltiska grannar men också de andra demokratierna i Öst- och Centraleuropa. Diskussionen gäller hur det ska ske. Då är Östersjömiljarden, enligt min uppfattning, ett dåligt sätt att göra det på, inte minst därför att ambitionen med Östersjömiljarden inte i första hand är att den ska vara ett stöd utan att det i minst lika hög grad ska vara ett sätt att skapa sysselsättning i Sverige. Den kom också, som bekant, i den s.k. sysselsättningspropositionen 1996.

Jag har försökt följa Östersjömiljarden sedan tillkomsten, och jag tycker att det finns uppenbara brister. Jag vill ställa tre konkreta frågor till statsrådet med anledning av detta.

För det första: Statsrådet sade nu, vilket regeringen också har skrivit i 1998 års vårproposition, att verksamheten har varit mycket framgångsrik. På vad grundar statsrådet den uppfattningen? Vilka utvärderingar har han som grund för det påståendet?

För det andra: I mars 1998 hävdade regeringen att Östersjömiljardens – märk väl! – sysselsättningseffekter kunde antas vara betydande på längre sikt. På vilka utvärderingar eller dokument stöder sig statsrådet i det avseendet?

För det tredje: Vad kan Sverige göra för våra grannländer i öst med hjälp av Östersjömiljarden som inte är möjligt att göra inom det ordinarie öststödet?

Statsrådet sade också att Östersjömiljarden tillkom vid sidan av och utöver det ordinarie öststödet. Att den tillkom vid sidan av är helt uppenbart – det är korrekt – men utöver? Det är bara en fråga om vilken ambit-

Prot.
1999/2000:40
6 december

*Ekonomisk utveckling
och samarbete i
Östersjöregionen*

ion man har inom det ordinarie öststödet. Vi moderater har där löpande anvisat en betydligt högre anslagsnivå än regeringen. Det är alltså inte nödvändigt att öka det just genom att införa en Östersjömiljard.

Anf. 99 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag har flera gånger sagt att jag tycker att den nya situation som vi ställdes inför när kommunismen bröt samman krävde nya metoder och en ny djärvhet i att uppfinna och hitta på nya instrument och nya grepp i detta. Jag tror att det är flera här i kammaren som delar den uppfattningen.

Det var mot den bakgrunden som den första Östersjömiljarden inrättades, för att snabbare och mera obyråkratiskt kunna genomföra också stora projekt i samarbete med andra länder. Utöver det som gäller det ordinarie samarbetet, som ju är till för att bistå andra länder, hade vi också ett svenskt ekonomiskt intresse, t.ex. att det satsas på områden som har ekonomisk betydelse för oss, där vi har bra teknik, bl.a. miljöteknik.

Det här välkomnades av näringslivet, och jag tycker att vi har positiva erfarenheter. Det har fungerat obyråkratiskt, med korta beslutsvägar och snabb hantering.

Erfarenheterna av den första miljarden är i huvudsak positiva. Riksdagen har till följd av det beslutat om den andra miljarden.

Vi har tagit fasta på erfarenheterna av den första miljarden genom Östersjöberedningens arbete. De har utvärderat och funderat på administrativa aspekter av detta. Dagens debatt om Östersjöskrivelsen är också ett resultat av beredningens arbete.

Nu kraftsamlar vi vidare. Vi inrättar ett särskilt sekretariat i Utrikesdepartementet för att hålla ihop beredningen, och vi ökar fokuseringen på vilken typ av projekt som vi ska använda den andra Östersjömiljarden till.

Utvecklingssamarbete är långsiktigt. Det gäller sysselsättningseffekterna men också projektutveckling och genomförande i allmänhet.

Jag vill också gärna säga att de här satsningarna är någonting som har efterlysts från många håll, nämligen att vi när vi använder skattemedel på det här sättet ska i ökad grad tillvarata den kompetens som finns i näringslivet och rikta den till områden där vi i Sverige har särskild kompetens. Det har vi tagit fasta på i detta projekt vad gäller Östersjömiljarden, och det har vi gjort på ett sätt som har rönt uppskattning och uppslutning från näringslivet och som kanske kommer att få spridningseffekter vad gäller samarbete på andra områden. Samarbete mellan staten och näringslivet behöver vi mer av i Sverige, inte mindre.

Anf. 100 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Jag kan inte annat än konstatera att jag inte har fått svar på mina tre frågor, varken nu i replikskiftet eller efter att jag ställt dem tidigare och ministern hade möjlighet att svara i sitt anförande.

Det blir något krystat, herr talman, när man hänvisar till att det behövs nya grepp efter frigörelsen och kommunismens fall. Den här miljarden beslutades 1996, sju år efter kommunismens fall, och det måste bero på att man såg betydande brister i det ordinarie öststödet så att man var tvungen att införa någonting vid sidan av detta. Jag har inte sett de skälen redovisade. Det försvarar inte heller varför det har funnits svaga för att

inte säga obefintliga rutiner, svaga för att inte säga obefintliga anvisningar för hur man ska bedöma de olika projekten och svaga för att inte säga obefintliga utvärderingar av de projekt som har fått pengar.

De tre frågorna kommer inte att besvaras i dag, och de har inte besvarats under de år som har gått sedan miljarden infördes.

Vi kommer självfallet att få en långsiktig sysselsättningseffekt på grund av tillväxt och handel med våra grannar kring Östersjön, men problemet med Östersjömiljarden är att projekten i sig där ska ge upphov till sysselsättning i Sverige. Det är ju det som leder fel. Om vi hjälper till att få i gång tillväxt och institutionsuppbyggnad i våra grannländer så att de när de blir rikare handlar med våra företag, ger det jobb i Sverige. Det är utmärkt. Men att skapa projekt och att avdela skattemedel, som har ett omedelbart krav på sig att ge sysselsättning i Sverige, är inte att anse som ett stöd till våra grannländer. Det är subventionspolitik, enligt min uppfattning.

Handelsministern sade också att marknadsekonomi och chockterapi i Ryssland inte löser problemen. Det stora problemet med Ryssland är att man inte genomförde någon chockterapi, som i grannländerna, de baltiska staterna eller Polen. Man har gjort det styckevis och delat, ett steg fram och något tillbaka. Därför är man kvar i de problem som andra länder har kunnat lämna.

Anf. 101 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag sade i mitt anförande att jag trodde att vi i Sveriges riksdag hade enighet om engagemanget för att jobba med frågorna i Östersjöpolitiken. Jag antydde också att jag började undra hur det är med det efter att ha hört Sten Tolgfors i den här debatten. Kanske Sten Tolgfors engagemang bara var den gamla vanliga antikommunismen, och att det var någonting som fanns när det kalla kriget pågick. När det är slut verkar det inte finnas något kvar.

Det finns inga idéer, inga initiativ, inget engagemang. Jag har inte under dagens debatt hört Sten Tolgfors komma med ett enda positivt initiativ, inte en enda tanke om vad man skulle kunna göra för att förbättra livet i Östersjöområdet för att minska riskerna för återfall i spänning, isolationism och icke-samarbete.

Det enda som har låtit höra sig här gäller nedskurna pengar. Det är ju fel när Sten Tolgfors säger att han vill ge mer pengar. Han tar bort Östersjömiljarden och adderar ungefär hälften av pengarna någon annanstans.

Det är byråkratiskt gnöl över huruvida jag samarbetar med mig själv när jag hanterar Östersjömiljarden och när jag hanterar övriga samarbetspengar. Det är inget lyft, inget flyt, inget engagemang, ingen höjning av gnällnivån på det sätt som jag menar att den historiska uppgift som vi just nu jobbar med meriterar. Vi ska debattera kontrollfrågor och hur pengarna används. Vi ska debattera revisionsteknik, och vi ska gå igenom hur kvitton förvaras, om det är på det ena eller det andra kontoret inom den statliga förvaltningen. Men om vi en gång om året eller en gång vartannat år diskuterar riktlinjerna för Östersjöpolitiken då tycker jag att man kan begära mer av engagemang än vad Sten Tolgfors har visat upp. Jag kan inte tolka det på något annat sätt än att detta indikerar vari engagemanget består. Tidigare bestod det i antikommunism. Nu

Prot.

1999/2000:40

6 december

*Ekonomisk utveckling
och samarbete i
Östersjöregionen*

verkar det bestå i allmän oppositionslusta mot regeringen. Något engagemang för Östeuropa gick inte att spåra i Sten Tolgfors olika inlägg.

Anf. 102 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Engagemanget för våra grannar runt Östersjön är viktigt, och dessutom tycker jag att det är oerhört intressant och spännande. Vi möter nya människor med andra bakgrunder och kulturer, vilket vi tidigare inte gjort. Det tillför naturligtvis kunskaper och erfarenheter, som också är viktigt.

Utrikeshandelsministern nämnde någonting om att det var viktigt att man som farfar på hemmet en gång för barnbarnen kunde tala om att man har gjort någonting. Det är också viktigt att man har gjort rätt saker. Jag tror att det är där de kommer att ställa den stora frågan. Då tror jag att det kommer att bli deras miljö och deras livssituation som kommer att vara ganska tunga i deras frågor.

Därför vill jag veta lite grann hur ministern ser på miljösatserna och de uppsatta miljömålen samt hur vi ska kunna nå målen. Det finns miljömål uppsatta, men hitintills har man inte lyckats i sin strävan efter att nå dem. Det är väldigt viktigt att vi kan bygga upp det civila samhället, men det hjälper oss föga om vi inte har frisk luft, rent vatten och kan odla vår mat. Då är förutsättningarna för det civila samhället noll och intet. Då kan vi ändå inte leva och bo här. Vi kan inte för Östersjöns skull ropa och hoppas på att vår Herre ska sända stormar å la den som har varit nu och som förmodligen kommer att rädda torsken i alla fall den kommande perioden. Vi styr inte över det, men vi styr däremot över de utsläpp som görs ut i Östersjöns vatten. Det är viktigt att åtgärder vidtas. Jag vill veta konkret: Händer det någonting?

Anf. 103 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag delar Marianne Samuelssons beskrivning av betydelsen av att jobba med miljöfrågorna i det här området. Om barnbarnen frågar mig på hemmet ska jag försöka säga att om vi har dålig miljö beror det i alla fall inte på att vi inte försökte. Är det så att det är fin miljö ska jag gärna skryta över att ett litet strå till den stacken har också vi varit med om att dra. Betydelsen av dessa råder det ingen debatt om.

Vi gör många konkreta saker. Jag uppfattade det tidigare som kritik att det var för många som var med och kokade i den här soppan: miljöministern, jordbruksministern och ytterligare några förutom jag själv. Det beskriver den bredd som arbetet har. Jag tror att jag vågar påstå att vi samarbetar intimt i regeringen om detta. Vi har noggranna gemensamma beredningar i alla de här sammanhangen för att säkerställa att vad den ene gör hänger väl ihop med vad den andre gör och att det tillsammans ger maximal kraft.

Ett exempel som är hämtat från det vi just diskuterat, Östersjömiljarden, är den enormt kraftfulla satsning som vi nu gör på något som K-G Biörsmark tog upp förut, nämligen att rena avloppet från den mycket stora staden Kaliningrad, som i dag går helt orenat ut i Östersjön. Där satsar vi nu en rejäl slant från Östersjömiljarden tillsammans med internationella finansiella institutioner, EBRD och andra, på att få en rejäl uppräckning av detta till allas vår glädje. Att det skulle gå att finansiera

genom kapitalmarknaden är uteslutet. Det är den här typen av saker som krävs om det ska bli något över huvud taget.

Vad gäller Murmansk gör vi en stor mängd konkreta insatser som gäller kärnsäkerhet, folkrörelsestöd, vi förstärker Barentssamarbetet inför vårt ordförandeskap, bara för att ta några få exempel.

Anf. 104 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Det är viktigt att det görs saker och ting och att det kanske också skyndas på lite grann. När det gäller Murmansk har det varit ett känt problem länge, och det har varit en ganska seg process att få till någonting, delvis naturligtvis därför att man haft ont om pengar på den ryska sidan för att kunna hjälpa till. Därmed har det kanske stagnerat i byråkratiskt krångel osv. i stället för att vi har kunnat göra någonting.

Det jag menade är att ministrarna måste dra åt samma håll när många ministrar är involverade. Man representerar ju olika intressen. Det är inte alltid så att de olika intressena när det gäller miljöaspekten samverkar med varandra. Det var precis det jag försökte belysa när det gäller jordbrukspolitiken och utsläppen från jordbruket. Ska EU:s jordbrukspolitik genomföras som den ser ut i dag i samtliga länder runt Östersjön då har vi en miljökatastrof. Det första vi måste göra är att försöka ändra på det och se till att vi får ned utsläppen från vårt eget jordbruk och också ställer krav på EU och resten av länderna för att klara det.

Anf. 105 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag tycker som bekant också att EU:s jordbrukspolitik måste reformeras. Inför utvidgningen skärps det kravet och tillkommer ytterligare argument, när man adderar att Östersjön i och med utvidgningen kommer att bli ett EU-innanhav. Hela Östersjön kommer att ligga inom EU. Det förstärker kraven på att bedöma de här sakerna samlat och integrerat. Där råder det inte några olika meningar mellan oss.

Min ambition är att alla ministrars arbete med Östersjöfrågor ska dra åt samma håll. Jag tror mig våga påstå att vi lyckas ganska bra med det. Är det några bekymmer med det hoppas jag att Marianne Samuelsson hjälper mig att identifiera det, så ska jag försöka bidra till att konvergen- sen ökar i detta. Jag ser det som min uppgift som samordnare av Östersjöpolitiken i regeringen. Men jag avser inte att ta över Jordbruksdepartementets expertis på jordbruksfrågor eller Miljödepartementets expertis på miljöfrågor. De ska ha ett förstahandsansvar, men jag åtar mig gärna att koordinera och främja samarbetet mellan olika specialister på ett annat sätt.

Att saker och ting tar mer tid tror jag att alla som haft med Ryssland att göra märker, också näringslivet. Allting tar tid på den ryska sidan. Det är inte bara vi som är byråkratiska. Jag har hållit på med reningsverket i Kaliningrad sedan jag började att få ansvar för de här frågorna för flera år sedan. Alla de turerna skulle jag kunna trötta riksdagen med och ge en lång utredning om hur det har gått till, hur centralmakten och provinsregeringen mellan Moskva och Kaliningrad inte kan komma överens om vem som ska fatta vilka beslut, vem som ska bevilja byggnadslov och vem som ska anslå den ena pengan, vem som ska anslå en kreditgaranti som EBRD kan godkänna, hur det fastnar i den här kvarnen år efter år, hur svårt det är att hitta en motpart att effektivt förhandla med. Allting tar

Prot.

1999/2000:40

6 december

*Ekonomisk utveckling
och samarbete i
Östersjöregionen*

tid. En sak som vi har lärt oss är att räkna med tid för allt vi gör, för det går inte lika snabbt som hemma.

Anf. 106 BIRGITTA AHLQVIST (s):

Herr talman! Så ska vi till norr, nordöst kanske. Barentsregionen omfattar Nordkalotten och nordvästra Ryssland. Det är Europas nordligaste region. Där bor 4 ½ miljoner människor. I den här regionen finns enorma naturrikedomar i form av skog, mineraler, gas och mycket annat.

Det finns också en lång samarbetstradition i Barentsområdet, och den har lagt grunden för en fredlig utveckling i området. Här finns fyra länder, flera religioner, många etniska grupper och minst 15 olika språk.

Det skulle kunna vara en krutdurk som Balkan, men befolkningen inom Barentsregionen har aldrig någonsin haft konflikter sinsemellan. I stället har här alltid funnits en längtan efter öppna gränser, samarbete och fred.

Folket binds ihop av gemensamma erfarenheter, samma karga klimat, samma långa avstånd och obebyggda ödemarker, samma tradition av gemensamma marknader, samma sätt att leva.

Men tyvärr kan miljösituationen i Barentsområdet inte beskrivas lika positivt.

Herr talman! Det som motionärerna tar upp om Barentsområdet när det gäller utrikesutskottets betänkande om ekonomisk utveckling och samarbete i Östersjöregionen handlar också om miljön, om risker, om öppenhet och insyn, om övervakning och åtgärder samt om internationellt samarbete. Allt detta är viktigt. Sverige deltar också sedan många år i ett internationellt samarbete för att lösa de hotande miljöproblemen.

Det finns mycket öppenhet kring detta, och det finns mycket att läsa. Jag kan varmt rekommendera UD:s skrifter.

Jag ska här nämna några områden.

Kolahalvön har världens största koncentration av kärnreaktorer – man räknar med ca 250 stycken – och enorma mängder radioaktivt avfall. Kärnkraftverket som finns i Poljarnie Zori på Kolahalvön är fortfarande i drift, och det byggdes på 60-talet. Reaktorerna är gamla med en rad tekniska brister. Bristen på pengar har gjort att man har lappat och lagat befintliga reaktorer.

Jag fick i dag ett nyhetsbrev från Murmansk där man berättar att kärnkraftverket i Poljarnie Zori för närvarande gästas av datorspecialister från internationella atomenergiorganet. Tillsammans med ryska kolleger kollar de upp hur övergången till år 2000 ska gå, och det känns ju betydande att det finns ett internationellt engagemang.

Ryssland saknar i dag ekonomiska möjligheter att omhänderta och transportera bort det radioaktiva avfallet för slutförvaring. Det är bl.a. här som det internationella samarbetet kommer in.

Det internationella kärnavfallssamarbetet mellan Ryssland och olika västländer och industrigrupper koordineras av CEG, Contact Expert Group, som är en oberoende grupp för informationsutbyte och samordning för att man ska undvika dubbelarbete. CEG tillkom på svensk-norskt initiativ av respektive lands strålskyddsmyndighet 1995. För närvarande finns det mellan 150 och 200 pågående och föreslagna projekt anmällda hos CEG. Elva medlemsstater möts två gånger per år för att följa upp detta arbete. Både USA och EU finns med som medlemmar.

Sverige har också genom Strålskyddsinstitutet och SKB engagerat sig i en rad projekt, därav ett som avser byggandet av ett mellantidslager i Mayak.

Jag kan också berätta att i slutet av förra månaden bildades det första vattenvårdsförbundet i Murmansk, och detta på initiativ av Sverige. Det innebär att de människor som lever där uppe – nästan en miljon – kommer att få rent dricksvatten. I det projekt som man ska genomföra ska man bl.a. se till att två vattenreningsverk moderniseras med hjälp av teknik och utbildning. Det kommer att betyda otroligt mycket för människorna där uppe som i dag inte kan dricka sitt vatten.

Det mest uppmärksammade projektet är kanske det som Miljöpartiets representant nämnde, nämligen servicefartyget Lepse i Murmansk. Det användes 1961–1980 som förvaringsplats för använt kärnbränsle från de ryska isbrytarna. Lepse utgör i dag ett allvarligt miljöhot i händelse av läckage.

Under Barentsrådets möte i Luleå 1998 gav USA:s utrikesminister Talbott ett löfte om extra medel med en halv miljon dollar för Lepse, och han uppmanade också andra att satsa lika mycket. Det är många länder som har gjort det, däribland har Sverige anslutit sig till detta projekt. I dag ligger Lepse vid kaj i Murmansk i avvaktan på en torrdocka och avveckling.

De kanske besvärligaste problemen i dag är dock administrativa eller byråkratiska. De rör skatter, riskkapital, tullavgifter, ansvarsfrågor om något går fel osv. Kulturella skillnader blir tyvärr märkbara i denna typ av samarbetsprojekt.

Herr talman! Som ni säkert alla förstår finns det otroligt mycket att informera om vad som görs uppe i Barentsområdet. Det finns också många skrifter och många informationsbroschyrer där man kan läsa om detta.

Problemen är väl kända, både av nationella ryska myndigheter och av internationella aktörer. Eftersom jag vet att ansvarigt statsråd, som finns här i dag, Leif Pagrotsky är mycket positivt inställd till och mycket intresserad av Barentsområdet vill jag vända mig till honom. För att ytterligare lyfta fram Barentsregionens betydelse skulle det vara av stor betydelse om regeringen hade möjlighet att satsa resurser på samordning och rådgivning just för det stora samarbete som sker i området. Jag är glad att regeringen i dag spelar en så aktiv roll i området som man gör.

Jag vill också passa på att berätta att vi i riksdagen har bildat ett tvärpolitiskt nätverk för Barentsfrågor. Alla som känner intresse och vill vara med och påverka utvecklingen i Barentsområdet och arbeta för miljön där uppe är välkomna att delta i detta nätverk.

Herr talman! Slutligen vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut när det gäller betänkande 1999/2000:UU6.

Anf. 107 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag tackar Birgitta Ahlqvist för hennes inlägg. Jag vill också till henne och övriga här framföra min uppskattning över det norrländska engagemanget för Barentsregionen och dess utveckling. Det gäller inte minst Birgitta Ahlqvist personligen som är en ofta sedd gäst i Utrikesdepartementet som lobbyist för Barentsregionens intressen. Det är mycket glädjande. Alla lobbyister är inte illa sedda.

Prot.
1999/2000:40
6 december

*Ekonomisk utveckling
och samarbete i
Östersjöregionen*

Barentsområdet har en enorm potential och är därför inte bara av intresse för Norrland, Norrbotten eller den nordliga regionen i Sverige. Det är i högsta grad också ett intresse för regeringen.

Därför kommer också den svenska profilen att höjas. Tillsammans med högskolan, länsstyrelsen och näringslivet i regionen kommer satsningen på Barentsområdet och Barentssamarbetet att öka. Inför det svenska ordförandeskapet i Barentsrådet våren 2001, alltså samtidigt med vårt EU-ordförandeskap, kommer vi att stå väl förberedda.

Birgitta Ahlqvist hade en konkret fråga om ifall vi vill anslå mer pengar till samråd och rådgivning om samarbetet i Barentsregionen. Låt mig säga ungefär så här: Det verkar vara en bra idé. Låt oss titta närmare på den. Jag kan inte nu utlova något resultat av detta, men låt mig säga att vi i alla fall ska titta närmare på det i positiv anda, så får vi se vad det slutar med.

Anf. 108 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för det positiva beskedet. Jag kommer att fortsätta med lobbying och se till att det ger resultat i framtiden. Tack så mycket.

Anf. 109 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Jag ska vid denna sena tidpunkt inte kommentera skrivelsen i någon större utsträckning. Men jag vill säga att jag är både fascinerad och intresserad av mycket som försiggår i det här området, som ju är ett av våra nära grannområden.

Jag hade tänkt att tala speciellt om barnens situation och den sociala situationen i Central- och Östeuropa. Jag tog upp frågan i behandlingen av förra betänkandet, biståndsbetänkandet, men frågan hör ju också hit. Det är så att pengar inte anslås om man inte står på regeringssidan. Vi hade önskat att få 100 miljoner mer till Öst- och Centraleuropasamarbetet och att det särskilt skulle inriktas på barn i området.

Dessutom har vi föreslagit 50 miljoner mer till Sidas informationsverksamhet, där vi också tyckte att en hel del skulle användas till att informera om den sociala situationen och för att i ännu större utsträckning få vänorts-, kommun-, läns- och regionsamarbetet att fungera. Jag vet att mycket sker, som Leif Pagrotsky informerade om, men mycket mer skulle kunna göras.

Från Kommunförbundet fick jag upplysningen att de kommuner som redan är i färd med att genomföra projekt kommer tillbaka och söker mer pengar, men andra gör fortfarande ingenting. Det är alltså lite ojämnt fördelat, och det finns ett utrymme för att göra mycket mer.

Även om vikten av insatser för barn har lyfts fram av regeringen i utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa, anser Kristdemokraterna att ambitionsnivån har varit alltför låg beträffande konkreta insatser för att förbättra barnens situation, i synnerhet i relation till de grova missförhållanden som råder bland många barn i närområdet.

En stor del av befolkningen i många av forna Sovjetunionens länder har hamnat i extrem fattigdom, vilket i hög grad drabbar barnen. När det gäller de förändringar i den sociala situationen som har skett under en tioårsperiod har det inte alltid gått så bra med chockterapi, utan det finns fortfarande stora problem. Därmed vill jag inte ha sagt att det inte har

varit rätt att använda chockterapi, men det kanske skulle ha behövts mer stöd och hjälp när det gäller den sociala situationen. Då hade inte så många behövt lida skada.

Hälsotillståndet är försämrat på grund av miljöförstöring, kärnavfall, luft- och vattenföroreningar. Det har också skett en stor ökning av missbruk av alkohol, tobak och droger. Näringsstillförseln är dålig, spridningen av smittsamma sjukdomar har ökat och hälso- och sjukvården är sviktande.

Jag är mycket glad att statsrådet tog upp tuberkulossituationen. Det är en av de frågor som jag har talat mycket om i de här sammanhangen.

Jag deltog i en konferens, som Europarådets sociala utskott anordnade i slutet av oktober i Moskva, där bl.a. denna fråga togs upp. Det har hörts rykten om att den här formen av tuberkulos har fått spridning t.o.m. i USA och att man inte vet vad man ska göra.

Vi tog också upp i biståndsdebatten att Sverige skulle försöka få fram strategier för hälsoforskning, där de rika länderna går in och garanterar vacciner. Man låter läkemedelsföretagen forska, men man garanterar att vaccinerna får avsättning. Något liknande tror jag behöver göras när det gäller Ryssland och övriga östländer.

Detta är någonting som ni skulle kunna ta upp och som jag hoppas att ni kan driva för att sedan utvecklas till att användas i utvecklingsländerna. Där gäller det bekämpning av tuberkulos, malaria och aids.

Aids är också ett oerhört stort problem i Kaliningrad och i många av östländerna. Det hänger samman med drogmissbruket. Barnen och de unga drabbas i väldigt stor utsträckning. Det är skrämmande uppgifter om hur sjukdomen sprids i Kaliningrad. Antalet fall kan på nio månader öka från 53 till 1 000–1 800. Det är alltså en oerhört skrämmande utveckling.

Det är en dramatisk ökning av antalet barn på institutioner. Det faktum att gatubarnens antal har antagit förfärande proportioner ger anledning till stor oro. I Estland var det en ökning med 75 % barn på institutioner i åldrarna 0–3 år under de fem första åren av 90-talet, och man säger att det inte har skett särskilt stora förbättringar sedan dess. Detta är då ett land som anses moget för EU.

I både Moskva och S:t Petersburg finns det enligt uppgift 60 000 gatubarn. När jag lade mig för att sova i Moskva tänkte jag: Här i denna stad finns det 60 000 gatubarn som far illa.

Den rapporterade brottsligheten har i Vitryssland, Ungern, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland och Ukraina ökat med 60–95 % under övergångsfasen. Detta är ju en säkerhetsfara för oss och någonting som vi måste arbeta med i grannlandssamarbetet. Här skulle jag också vilja se ökade insatser och strategier.

Antalet brott som ungdomar är inblandade i växer snabbast. Det gäller våldsbrott som kidnappning, våldtäkt, misshandel och mord.

Sedan vill jag ta upp en väldigt allvarlig fråga. I Ryssland finns 5 % av barnen inte i grundskolan. Det är 100 000 barn per årskurs. Man säger att i de baltiska staterna kan siffran röra sig från 5 % till 15 %. 15 % vågar jag inte stå för, men att det är 5–10 % som inte går i regelbunden grundskoleutbildning har jag hört i många olika sammanhang.

Detta är ju en fråga om demokrati i framtiden. Vi säger att vi vill stödja demokrati, och det vet jag att vi vill. Men hur ska den demokra-

Prot.

1999/2000:40

6 december

*Ekonomisk utveckling
och samarbete i
Östersjöregionen*

tiska utvecklingen bli om så många barn inte får grundskoleutbildning? Hur ska den demokratiska utvecklingen bli om så många blir inblandade i kriminalitet? Om så många är gatubarn under sin uppväxttid och om så många barn sviks under denna viktiga period, hur blir då demokratins utveckling om några år? Det är nu insatserna måste göras, annars går en generation förlorad.

Trots den svåra sociala situationen har inte de svenska insatserna ökat. Det sägs att de har utökats och att man vill utveckla dem, men samtidigt kan jag se att satsningen som görs på Öst- och Centraleuropa ligger på 750 miljoner för både detta och nästa år. Förut har insatserna legat runt 800 miljoner i flera år. Det är alltså snarare en sänkning av insatserna. Visserligen har vi Östersjömiljarden. Därifrån kanske man kan hämta lite pengar till detta eftersom det inte finns på det andra området.

Jag har därför väldigt svårt att tro att insatserna har ökats på det sociala området. Man säger nu att man har ambitionen att göra mera, men jag har väldigt svårt att se var dessa pengar ska komma ifrån. Under året som gick fick Sida inte ta ut mer än hälften av sitt anslag till östbiståndet. Biståndstaket för östbiståndet sattes vid 475 miljoner. Hur har man då kunnat göra mer på detta område? På vilka andra områden har man då gjort inskränkningar i insatserna?

Nu ska jag inte ta mycket mer tid i anspråk. Jag vill bara avsluta med att säga att vi har föreslagit långsiktiga strategier. Vi vill att Sverige ska ha en mer genomtänkt egen strategi just när det gäller barnen i detta område. Man har svarat med barnperspektivet som vi nu arbetar med. Men vi vill ha en strategi för arbetet bland barnen i dessa länder.

Vi kan inte göra det här ensamma, precis lika lite som vi kan hjälpa Ryssland ur problemen ensamma. Men vi vill därför att Sverige i EU driver en strategi för hur barnen ska få hjälp i det här området. Det gäller faktiskt hela det forna Sovjetunionen. Sedan menar jag att mest näraliggande land kanske får ta ett särskilt ansvar för *ett* grannland och driva barnfrågorna hårt. Här skulle jag vilja se statsrådets stöd, när det gäller att se mer på de här frågorna om barnen.

Jag skulle inte vilja sitta som gammal mormor – det är jag redan, men jag har inte hamnat på hemmet än i alla fall – och svara mina barnbarn på varför vi inte gjorde något för barnen i det här området, eller varför vi inte gjorde tillräckligt utan lät så många barn bli förlorade barn.

Anf. 110 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag vill gärna ha replik på Ingrid Näslunds anförande. Låt mig bara säga helt kort att vi gör väldigt mycket på det här området, för barnen i Östersjöområdet. Jag är glad över det stöd som jag känner från Ingrid Näslund.

Vi gör insatser som en del av generellt inriktade åtgärder riktade till socialtjänst, utbildning i socialt arbete och stöd till kommuner. Vi har också andra generellt verkande åtgärder. Vi har ett utbytesprogram där socialarbetare från de här länderna inbjuds till Sverige.

Men vi gör också konkreta saker för t.ex. barn med handikapp. Det gäller också insatser mot alkoholism och drogmissbruk där barn är inblandade och en lång rad andra saker som Ingrid Näslund säkert känner till.

I de landsstrategier som vi jobbar med för vart och ett av de länder vi samarbetar med får nu de sociala frågorna ökad betydelse för de kommande åren. Det tycker jag att de förtjänar, och det ska vi jobba mer med. Jag delar helt den bedömning som Ingrid Näslund gör om att detta också är viktiga säkerhetspåverkande frågor, alltså de sociala frågorna. Det gäller både barnen och andra områden.

Ingrid Näslund nämnde frågan om hur aids sprids. Jag har besökt en aidsklinik som vi betalar i Kaliningrad. Det går inte att gå oberörd från ett sådant besök när man ser vilken nytta även förhållandevis små resurser kan göra på ett område där de lokala myndigheterna ofta sätter ganska låg prioritet. Detta är socialt värdeladdade områden.

Jag har också besökt Ukrainas centralklinik för aids i Kijev. När man vet hur stort det landet är, hur många människor som berörs, och ser denna lilla, dåligt utrustade klinik, då blir man mörkrädd. Så vi kommer att jobba mer med dessa frågor, var så säkra.

Anf. 111 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Jag är tacksam för det sätt varpå det jag har sagt har tagits emot av statsrådet Pagrotsky. Jag är väl medveten om de insatser som görs både via Nordiska rådet, där det också finns en del via kommuner och landsting, och via Sida. Det sker på många olika områden. Det jag har försökt att framhålla, och jag har nu skrivit motioner om det här i några år, är just att insatserna trots allt inte är tillräckliga.

Som jag har sagt är detta inget som vi själva kan åstadkomma. Det borde verkligen vara en uppgift för EU att på ett mer genomtänkt sätt upprätta en strategi för hur man ska kunna göra i de olika länderna. Vissa saker kan säkert göras gemensamt över hela fältet, men många av de här insatserna tror jag att man behöver dela upp ansvaret för. Men man bör verkligen sätta upp konkreta mål så att något händer. Det behövs naturligtvis även attitydförändringar i en del av länderna. Det har ju under den här övergångsfasen varit svårt för dem att klara av de sociala problemen. Ibland har man kanske inte gjort tillräckligt. Man måste kanske se på hur mycket som satsas på de här områdena i länderna.

Jag tror att det här med kunskapsöverföring är en väldigt viktig del. Men det vi har menat, och därför har vi satsat 100 miljoner kronor mer i vår budget, också på information, är att vi tycker att det är otillräckligt. Vi skulle vilja att ni tittar på det här inför vidare satsningar i fortsättningen och ser vad som kan göras mer.

Kanske skulle något mer kunna göras inom Östersjömiljarden. Framför allt gäller det att arbeta med de här strategierna så att hela EU får ta ett större ansvar för dem.

Sedan har vi talat om informationsinsatserna från Sidas håll. Det är för att vi tror att mycket mer skulle kunna göras inom frivilligorganisationer. Det här tror jag skulle kunna engagera svenska folket.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 december.)

Prot.
1999/2000:40
6 december

*Ekonomisk utveckling
och samarbete i
Östersjöregionen*

7 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

1999/2000:34 Förvärv av egna aktier

1999/2000:38 Vissa skattefrågor med anledning av att aktiebolag skall kunna förvärva egna aktier, m.m.

Motioner

med anledning av prop. 1999/2000:25 Lag om försvarsunderrättelseverksamhet

1999/2000:Fö2 av Runar Patriksson och Eva Flyborg (fp)

1999/2000:Fö3 av Åke Carnerö m.fl. (kd)

med anledning av skr. 1999/2000:31 Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 1998

1999/2000:Ju4 av Siw Persson och Johan Pehrson (fp)

Trafikuskottets betänkande

1999/2000:TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Kulturutskottets betänkande

1999/2000:KrU1 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

8 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 6 december

1999/2000:130 av *Rolf Kenneryd* (c) till finansminister Bosse Ringholm
Trygg ekonomisk utveckling

1999/2000:131 av *Kenneth Johansson* (c) till statsrådet Ingela Thalén
Förtidspensionering av unga

1999/2000:132 av *Sofia Jonsson* (c) till utbildningsminister Thomas Östros
Studenternas studiesociala situation

1999/2000:133 av *Margareta Andersson* (c) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Barnkonto

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 december.

9 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

Prot.
1999/2000:40
6 december

den 3 december

1999/2000:331 av *Ewa Larsson* (mp) till näringsminister Björn Rosengren

Central jämställdhetsverksamhet

1999/2000:332 av *Sonja Fransson* (s) till utbildningsminister Thomas Östros

Utbildningen av tandsköterskor och tandhygienister

1999/2000:333 av *Inger René* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Grundskola på entreprenad

1999/2000:334 av *Carina Adolfsson* (s) till näringsminister Björn Rosengren

Brist på utbildade yrkesarbetare

1999/2000:335 av *Ewa Larsson* (mp) till miljöminister Kjell Larsson

Stockholms stad

den 6 december

1999/2000:336 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Legitimation för utländska läkare

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 december.

10 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 6 december

1999/2000:240 av *Johnny Gylling* (kd) till miljöminister Kjell Larsson

Fordonskontroll

1999/2000:248 av *Dan Ericsson* (kd) till miljöminister Kjell Larsson

Kalkningsinsatserna inför år 2000

1999/2000:267 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till miljöminister Kjell Larsson

Radiaktiv nedsmutsning från Sellafield och La Hague

1999/2000:280 av *Johnny Gylling* (kd) till miljöminister Kjell Larsson

Försäljning av E 10-bränsle

1999/2000:281 av *Johnny Gylling* (kd) till miljöminister Kjell Larsson

Klassning av diesel med etanolinblandning

1999/2000:286 av *Marianne Samuelsson* (mp) till miljöminister Kjell Larsson

Miljömodifierade produkter

Prot.
1999/2000:40
6 december

1999/2000:289 av *Willy Söderdahl* (v) till miljöminister Kjell Larsson
Fyrverkerier och tungmetaller

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 14 december.

11 § Kammaren åtskildes kl. 16.55.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 5 § anf. 29 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 67 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 93 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot.
1999/2000:40
6 december

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid	1
3 § Förnyad bordläggning	1
4 § Utrikesförvaltning och internationell samverkan	1
Utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU1	1
Anf. 1 GÖRAN LENNMARKER (m)	1
Anf. 2 TALMANNEN.....	4
Anf. 3 VIOLA FURUBJELKE (s)	4
Anf. 4 TALMANNEN.....	6
Anf. 5 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	6
Anf. 6 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	7
Anf. 7 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	7
Anf. 8 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	8
Anf. 9 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	8
Anf. 10 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	9
Anf. 11 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	10
Anf. 12 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	10
Anf. 13 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	10
Anf. 14 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	11
Anf. 15 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	11
Anf. 16 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	12
Anf. 17 MARIANNE ANDERSSON (c)	12
Anf. 18 VIOLA FURUBJELKE (s)	13
Anf. 19 MARIANNE ANDERSSON (c)	13
(Beslut skulle fattas den 7 december.)	13
5 § Internationellt bistånd.....	13
Utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU2	13
Anf. 20 BERTIL PERSSON (m).....	13
Anf. 21 MARIANNE ANDERSSON (c)	17
Anf. 22 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	21
Anf. 23 BERTIL PERSSON (m) replik	24
Anf. 24 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	25
Anf. 25 BERTIL PERSSON (m) replik	25
Anf. 26 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	26
Anf. 27 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	26
Anf. 28 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	28
Anf. 29 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	28
Anf. 30 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	28
Anf. 31 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	29
Anf. 32 BERNDT EKHOLM (s).....	29
Anf. 33 BERTIL PERSSON (m) replik	35
Anf. 34 BERNDT EKHOLM (s) replik	35
Anf. 35 BERTIL PERSSON (m) replik	36
Anf. 36 BERNDT EKHOLM (s) replik	36

Anf. 37	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	36
Anf. 38	BERNDT EKHOLM (s) replik	37
Anf. 39	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	38
Anf. 40	BERNDT EKHOLM (s) replik	38
Anf. 41	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	39
Anf. 42	BERNDT EKHOLM (s) replik	39
Anf. 43	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	40
Anf. 44	BERNDT EKHOLM (s) replik	40
Anf. 45	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	41
Anf. 46	BERNDT EKHOLM (s) replik	41
Anf. 47	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	41
Anf. 48	BERNDT EKHOLM (s) replik	41
Anf. 49	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	42
Anf. 50	BERTIL PERSSON (m) replik	46
Anf. 51	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	46
Anf. 52	BERTIL PERSSON (m) replik	46
Anf. 53	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	46
Anf. 54	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	46
Anf. 55	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	47
Anf. 56	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	47
Anf. 57	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	48
Anf. 58	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	48
Anf. 59	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	49
Anf. 60	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	49
Anf. 61	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	50
Anf. 62	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	50
Anf. 63	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	50
Anf. 64	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	51
Anf. 65	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	51
Anf. 66	LISELOTTE WÅGÖ (m)	51
Anf. 67	CARINA HÄGG (s).....	54
Anf. 68	TALMANNEN	60
Anf. 69	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	60
Anf. 70	CARINA HÄGG (s) replik	60
Anf. 71	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	60
Anf. 72	CARINA HÄGG (s) replik	61
Anf. 73	AGNETA BRENDT (s).....	61
Anf. 74	BIRGITTA AHLQVIST (s).....	63
Anf. 75	INGRID NÄSLUND (kd).....	64
Anf. 76	BERNDT EKHOLM (s) replik	66
Anf. 77	INGRID NÄSLUND (kd) replik.....	67
Anf. 78	BERNDT EKHOLM (s) replik	67
Anf. 79	INGRID NÄSLUND (kd) replik.....	68
Anf. 80	CARINA HÄGG (s) replik	68
Anf. 81	INGRID NÄSLUND (kd) replik.....	68
Anf. 82	CARINA HÄGG (s) replik	69
Anf. 83	LARS OHLY (v).....	69
Anf. 84	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp).....	72
Anf. 85	LARS OHLY (v).....	72

Anf. 86 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	73	Prot.
Anf. 87 LARS OHLY (v)	73	1999/2000:40
(Beslut skulle fattas den 7 december.)	74	6 december
6 § Ekonomisk utveckling och samarbete i Östersjöregionen	74	
Utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU6	74	
Anf. 88 AGNETA BRENDT (s)	74	
Anf. 89 STEN TOLGFORS (m)	77	
Anf. 90 MARIANNE ANDERSSON (c)	81	
Anf. 91 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	82	
Anf. 92 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	83	
Anf. 93 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	84	
Anf. 94 MARIANNE ANDERSSON (c) replik	87	
Anf. 95 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	87	
Anf. 96 MARIANNE ANDERSSON (c) replik	88	
Anf. 97 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	89	
Anf. 98 STEN TOLGFORS (m) replik	89	
Anf. 99 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	90	
Anf. 100 STEN TOLGFORS (m) replik	90	
Anf. 101 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	91	
Anf. 102 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	92	
Anf. 103 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	92	
Anf. 104 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	93	
Anf. 105 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	93	
Anf. 106 BIRGITTA AHLQVIST (s)	94	
Anf. 107 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	95	
Anf. 108 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik	96	
Anf. 109 INGRID NÄSLUND (kd)	96	
Anf. 110 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	98	
Anf. 111 INGRID NÄSLUND (kd)	99	
(Beslut skulle fattas den 7 december.)	99	
7 § Bordläggning	100	
8 § Anmälan om interpellationer	100	
9 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	101	
10 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	101	
11 § Kammaren åtskildes kl. 16.55	102	

Prot.
1999/2000:40
6 december

Elanders Gotab, Stockholm 1999